

HESIODOS, HELLQUIST, ELOF

Hesiodos' Theogoni : tolkad av Elof Hellquist

Gleerup

1924

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

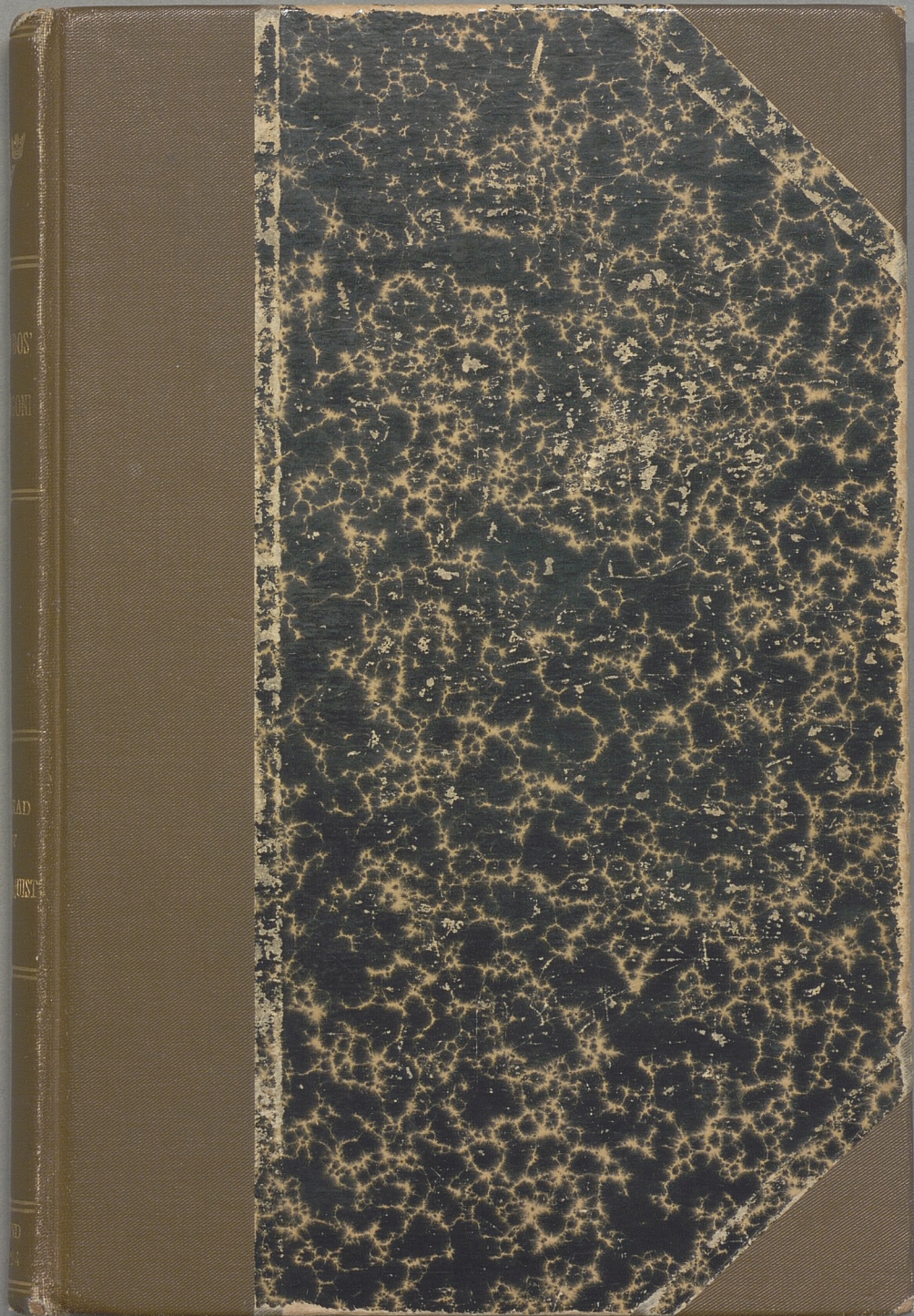
Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

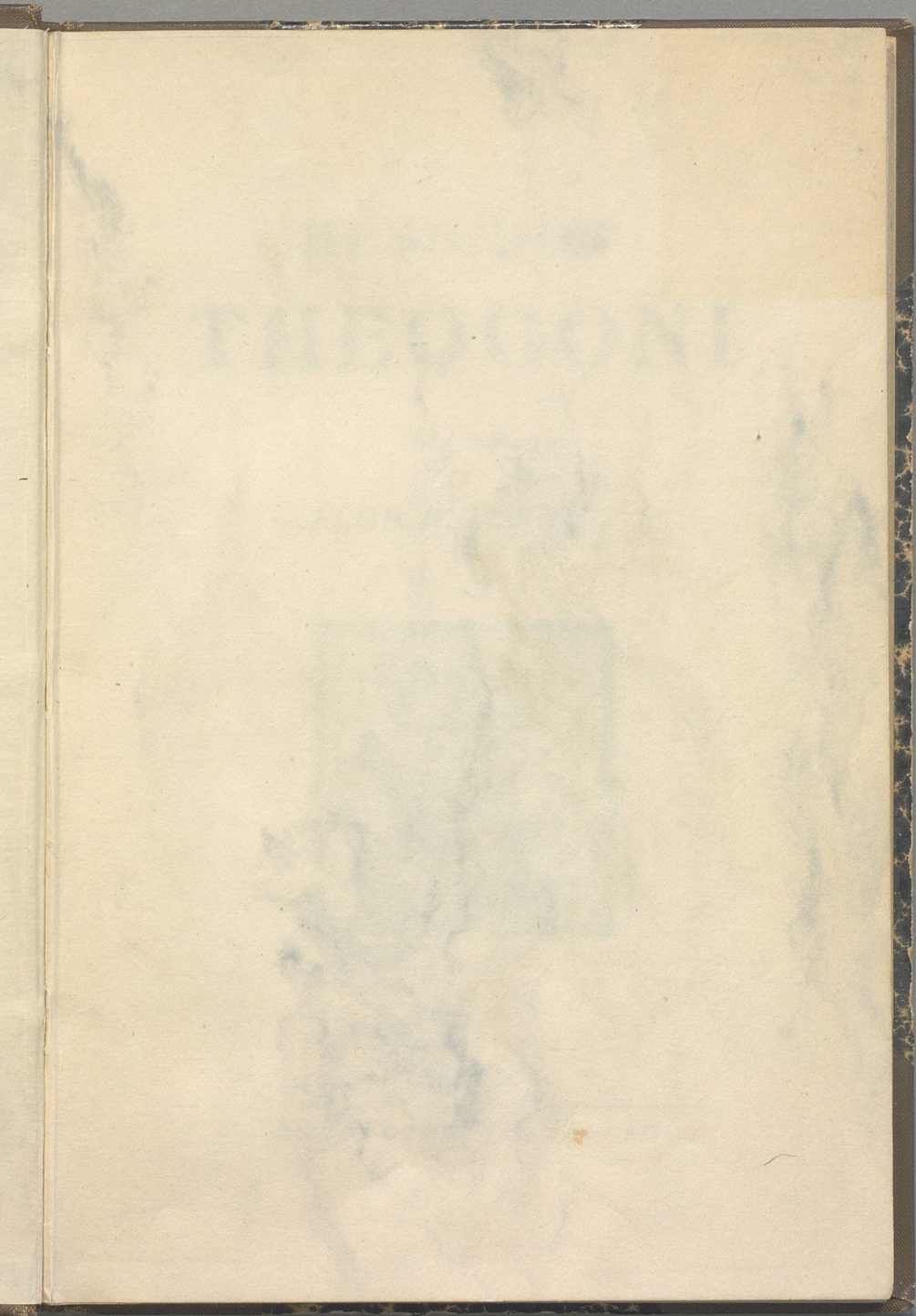
Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

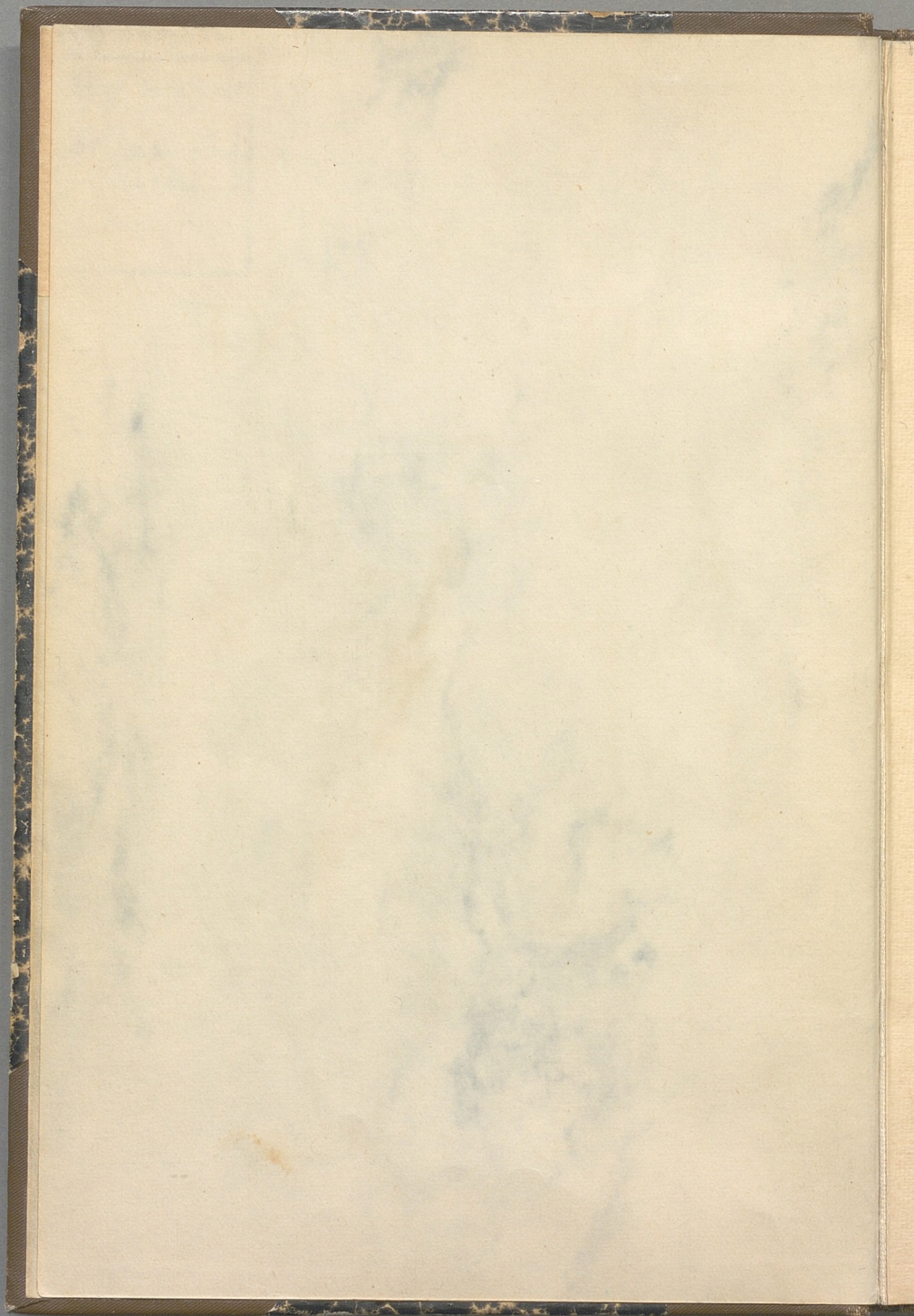

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Klass. för
Yrskl.

K

*Mars for
Gwark*

HESIODOS'
THEOGONI

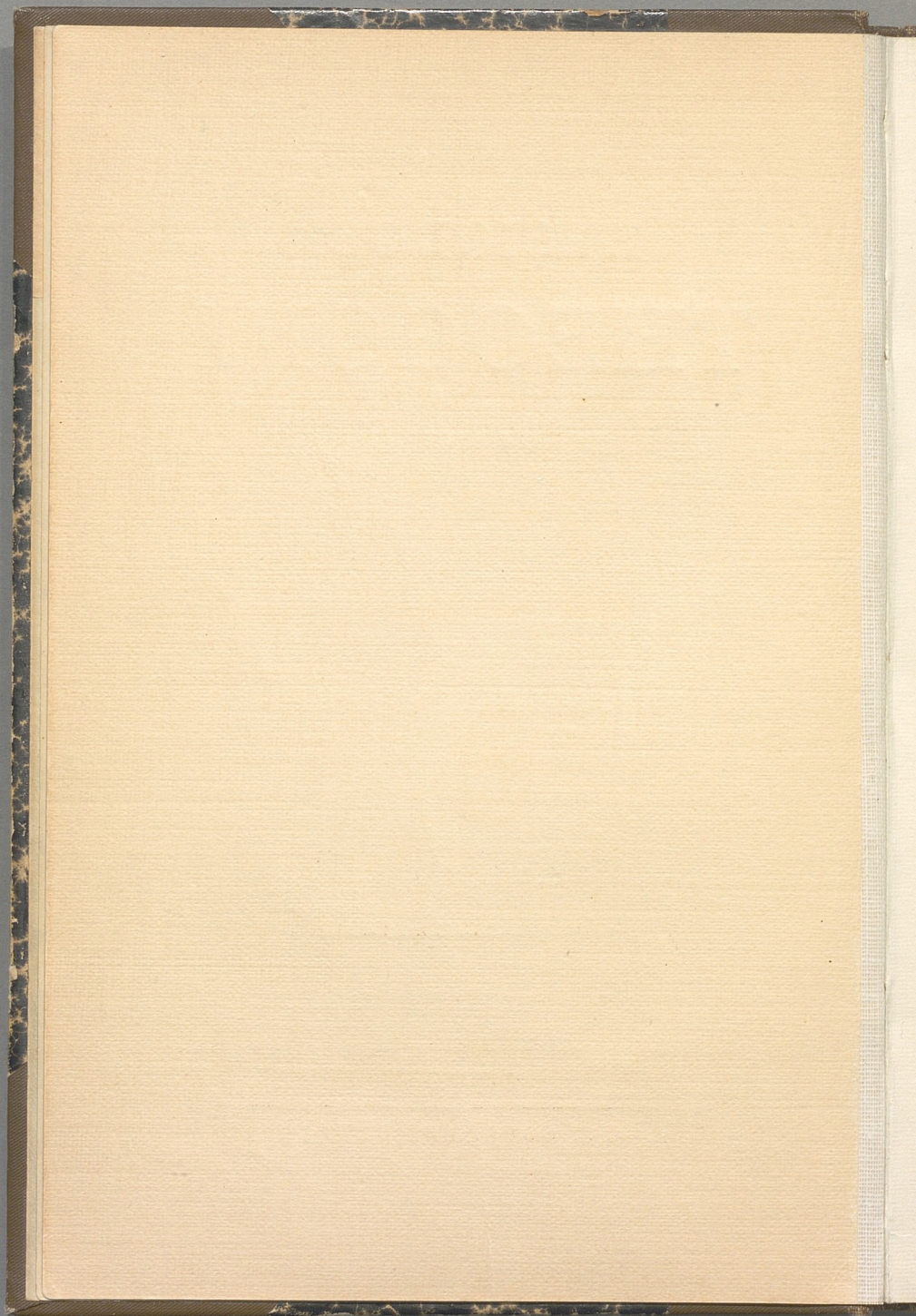
TOLKAD AV

ELOF HELLQUIST

LUND

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

HESIODOS'
THEOGONI

TOLKAD AV

ELOF HELLQUIST

LUND
C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

LUND 1924
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET

FÖRORD.

Det är icke utan en viss tvekan, som jag låter min tolkning av Hesiodos' Verk och dagar följas av en sådan av hans Theogoni. Visserligen har denna, i motsats till den förstnämnda dikten, i sin helhet ännu icke översatt till svensk vers. Men å andra sidan kan man för dess vidkommande näppeligen våga påräkna det intresse och den rätt vidsträckta läsekrets, som kom Verk och dagar till del. Därtill torde Theogoniens innehåll vara av alltför speciell art.

Med hänsyn till denna dikts egenartade karaktär ha också anmärkningarna här i stort sett fått en väsentligen annan prägel; i åtskilliga fall äro de uppgifter, som lemnas, närmast avsedda för studerande, ävensom för språkmän, som själva ej haft tillfälle att på vissa områden följa den hithörande litteraturen.

För att ej besvära de övriga läsare har mycket härav inlutit i noter. Av utrymmesskäl har emellertid framställningen måst hållas ytterst knapphändig.

Vid denna tolkning vållas vissa svårigheter av de synnerligen många mytiska namn, som måste pressas in i det metriska schemat.

I likhet med bruket i andra metriska översättningar från grekiskan har jag i stället för de grekiska accent-

och språkformerna ofta nyttjat de latinska, t. ex. Klio, Erato, Klotho, Sao, Speio¹, Urania Kymóthoe (ej Kymothóe) osv. I flera fall är det dock ingalunda metriskt hän- syn, som föranledt detta val. En del former, såsom Klio, Urania, Erato, Medea, Herkules ha nämligen vunnit så starkt fotfäste i vårt språk och äro såväl kända framför- allt från vår poesi (»Ingen Erato på Thules fjällar» osv.), att de grekiska ordformerna säkerligen på många ver- kat främmande och stötande. Av samma orsak brukas här också t. ex. Parnassos i st. f. textens Parnesos (genit. *παρνησοτο*) osv. Beträffande motsvarigheter till några grekiska namn med X- eller χ- har jag tillåtit mig ett par inkonsekvenser (*K-* och *ch*), så ock i fråga om transkriptionen av φ (*ph* och *f*). I åtskilliga fall har jag tvekat mellan *-e* och *-a*, t. ex. Aglaie eller Aglaia, Petraie eller Petraia; där det gällt allmänt kända namn har i anslutning till vad nyss nämndes *a-* formen valts, t. ex. Thalia.

Dessa namn ha ofta, där så varit möjligt, blivit till sin grundbetydelse förklarade i anmärkningarna. Där- med har dock ej i första rummet åsyftats att tillfreds- ställa rent språkliga intressen, utan avsikten har för- nämligast varit att belysa diktens innehåll. I så måtto försvara dessa uppgifter väl sin plats i en översättning. En hel del av dessa ofta målande och poetiskt verk- ningsfulla beteckningar, s. k. talande namn, voro i sin

¹ Alla feminina namn på *-ó* ha i attiskan huvudaccenten på den sista stavelsen. Däremot överensstämmer den betoning, som brukas i övers., icke blott med latinet utan mestadels också med nygrekiskan; f. ö. icke blott i detta, utan också i flera andra fall. Se Dieterich Akzent- u. Bedeutungsverschiebung im Mittel- u. Neugriechischen (Indog. Forsch. 16: 3 f.).

språkliga genomskinlighet för grekerna omedelbart förståeliga. På en läsare, som ej känner deras härledning, göra däremot dessa namnlistor ett tröttande och enformigt intryck. Etymologiskt belysta kommo de att stå i en helt annan dager. Vi erinra om t. ex. namnen på moirerna: spinnerskan, ödet, den oundvikliga eller Pontos', havets, barn: de vidunderliga osv., eller de skiftande beteckningarna för sjöjungfrurna, nereiderna, som låta oss se deras glänsande gestalter med »honnungsljuva» anleten i storm och vindstilla snabbt simma kring öarna och näsen eller längs de sandiga stränderna, ledsaga skeppen in i den trygga hamnen, leka i det vita skummet eller vila på den spegelklara vattenytan.

Helt annorlunda förhåller det sig med åtskilliga till sin härledning livligt omstridda namn på vissa äldre och högre gudomligheter. Här ha anmärkningarna ofta haft till uppgift att meddela, att — trots allt som skrivits om dem intill den dag, som är — många till sitt ursprung äro lika okända för oss som för de gamla, vilka redan de hade allehanda förslagsmeningar om deras ursprung. Det har icke synts opåkallat att i dylika fall varna de läsare, som här icke kunna bilda sig en egen mening, för att icke utan vidare taga allt för godt, som de kunna finna i hand- och uppslagsböcker och även annan litteratur, där särskilt på detta område icke sällan kategoriska uppgifter förekomma, som äro allt annat än säkra eller oomstridda, ja stundom bevisligen felaktiga. Dock finnas även bland dessa en del namn, om vilkas härledning intet tvivel kan råda.

HESIODOS OCH THEOGONIEN.

Den grekiske skalden Hesiodos synes ha levat på 7- eller 600-talet och blivit född i Beotien, dit hans fader inflyttat. Härom berättas i Verk o. dagar 635 f.:

'Hit över havets oändliga rymd i det beckade skeppet
lände han ock, då han lemnat en dag det eoliska Kyme.
Ej var han rik, ej gladde sig där han åt lycka och väl-
stånd,

nej, från den tärande nöden han flydde, som Zevs ho-
nom skickat.

Nära vid Helikon slog han sig ned i Askra, en bondby,
riktigt ett hål, med besvärliga somrar och rysliga vint-
rar'.

Omdömet tyder icke på lokalpatriotism. En sådan kommer kanske dock till synes i den förkärlek, med vilken skalden framhåller vissa särskilt vid Beotien bundna gudar och heroer, t. ex. Herkules (se anm. till v. 950—955). Men hos Hesiodos saknas f. ö. alldeles sådana slags uttryck för hem- och fosterlandskänsla, på vilka t. ex. Odysseen är så rik, såsom Odyssevs' innerliga och stolta ord om sin fäderneö Ithaka:

'Stenig hon är, men en god fostrarinna av män. Ja i
sanning

ingen syn jag ljuvare vet än fädernejorden' (Od. 9: 27—28)

— ett härligt Runebergskt 'Vårt land' i två verser, eller strax nedan:

' . . . Ijuvare ingenting finns än ens land och föräldrar, icke en gång om på främmande jord i den rikaste boning leva man fick, men var fjärran likväl ifrån älskade fränder' ¹.

Hesiodos hade icke samma orsak som Odyssevs att tala om 'älskade fränder'. Upphovet till hans 'Verk och dagar' gavs av en rättsstrid, i vilken han efter faderns död blev invecklad med sin broder Perses, som bedragit honom på en del av det honom tillkommande arvet.

På sluttningarna av det frejdade Helikon utanför hembyn vaktade han, såsom han omtalar i Theog. v. 22—23, i sin ungdom de betande fåren, och det var här som han av muserna undfick sångens gåva.

Det enda man för övrigt tror sig känna om hans levnadsförhållanden härrör från skaldens egna uppgifter i Verk och dagar. Enligt en där meddelad uppgift deltog han i diktartävlingarna vid Amphidamas' begravning i Chalkis, då han som pris för en hymn hemförde en trefot, vilken han sedan tillagnade de helikonska sånggudinnorna.

Hesiodos skall ha avlidit i Lokris. Enligt en arvsägen dog han en våldsamt död, i det han säges ha blivit ihjälslagen av sönerna till en hans gästvän. Bildstoder egnades efter hans bortgång åt hans minne.

Av de dikter, som tillskrivits Hesiodos, torde, utom Verk och dagar ², Theogonien ³ med den största sanno-

¹ Jfr Vårt land: 'Och fördes vi att bo i glans' osv.

² Se härom min övers. av denna dikt, inledningen.

³ Mellan dessa båda dikter finnes emellertid vissa oöver-

likheten kunna betraktas såsom åtminstone till en större del härrörande från honom. Bland de gamla ha t. ex. Herodotos och Platon ansett honom vara dess författare. Men för övrigt äro meningarna alltjämt i hög grad splittrade rörande omfattningen av skaldens andel i dikten och dess ursprungliga och äldsta form. Ja, det fanns redan i antiken personer som t. o. m. tvivlade på, att H. överhuvud haft något att skaffa med detta skaldestycke. Det torde emellertid icke kunna förnekas, att dikten i stort sett tyckes vara utarbetad efter en väl genomtänkt plan, och i fråga om flera större partier, som från vissa håll stämplats som senare inskott, ha av vederhäftiga forskare starka skäl förebragts för deras äkthet. Med stort fog har också framhållits, att man ingalunda har rätt att på ett dylikt första systematiseringsförsök anlägga moderna logiska och estetiska synpunkter — ett gyllene ord, som också med stor fördel borde kunna tillämpas på ålderdomliga litteraturminnesmärken från andra håll, som varit och ännu alltjämt äro föremål för en liknande kritik. Av Nordens egna forntidskrifter torde i detta fall särskilt det f. ö. till innehållet i viss mån jämförliga *Völuspá* erbjuda ett talande och rätt avskräckande exempel.

Å andra sidan ligger det i öppen dag, att Theogonien under tidernas lopp upptagit en hel del mindre tillsatser och f. ö. i enskildheter undergått vissa förändringar.

ensstämmelser så till innehåll som språkformer. Men att de på dessa grunder skulle stamma från olika författare, torde på forskningens nuvarande ståndpunkt ej föreligga tillräckligt starka skäl att antaga.

På dessa frågor kunna vi emellertid icke ingå i annan mån än vad som skett i de bifogade anmärkningarna.

Theogonien¹ avser att på grundvalen av det brokiga virrvarr av myter och kulter, som funnos spridda över det grekiska området, skapa en systematisk framställning av grekernas gudalära. Den kan sålunda i viss mån jämföras med de mytologiska partierna av Snorres Edda. Diktaren har därvid också givit eftervärlden frukten av egen spekulation, utan att dock, som det förefaller, egentligen ha i högre grad våldfört sig på materialet. Till systemets fromma har han emellertid vidtagit vissa jämkningar och förändringar², varjämte han kompletterat systemet under påverkan från lokalkulterna³. Vilka och av vilken art dessa tillsatser äro, tillkommer f. ö. icke oss att söka avgöra.

Dikten gömmer också rester av gammal religiös hymnpoesi. En sådan föreligger utan tvivel t. ex. i framställningen av Hekate (v. 411 f.).

Formellt står dikten i ett starkt beroende av Homeros' Iliad och Odysseé, åtminstone dessas äldre delar, och ett stort antal verser äro lånade därifrån, liksom de också ha många gudaepitet gemensamma.

I forntiden var den mycket populär. På en modern läsare göra emellertid vissa av de långa genealogiska partierna ett torrt och tröttande intryck. Men lysande undantag finnas av stort och obestriddigt poetiskt värde. Vi erinra t. ex. om den högstämnda och ståtliga inledningen (v. 1—115) eller om skildringen av titanstriden (v. 664 f.), om vilken en framstående kännare yttrat,

¹ Grek. *Θεογονία*, dvs. gudarnas härstamning. ² Jfr t. ex. anm. till v. 376. ³ Se anm. till v. 120 och 411.

att i jämförelse med denna 'gudastriden i Iliaden är ett tomt buller'¹, eller om den sedan långliga tider beundrade skildringen av Typhoeus, 'vars hundra huvuden ryta och tjuta med alla möjliga röster', och som 'framkallar . . en ångestkänsla liksom ett rasande sydländskt oväder'¹ — åtskilligt annat att förtiga.

Theogonien är liksom Erga (Verk o. dagar) avfattad på den homerisk-joniska dialekten. Några doriska former uppträda, men i motsats till förhållandet i Erga saknas (enligt Ahrens) eolismer.

Av de båda dikterna synes, av ett och annat att döma, Theogonien vara den tidigare². Som fullt säkert avgjord kan dock denna fråga icke betraktas.

¹ Heiberg *Grekisk Kultur*² s. 37. Dess äkthet har emellertid av somliga forskare bestridits.

² Man har bl. a. åberopat sig på inledningens skildring av huru skalden av muserna erhöill sångens gåva (v. 22 f.), jämförd med den kortfattade uppgiften i V. o. d. v. 659. Vissa andra argument förefalla väl lösa. Jfr även anm. till v. 535.

Må om Helikons muser vi först nu börja att sjunga,
dessa, som bygga och bo på det höga och heliga berget,
där de i ringdans sväva med smidiga fötter kring
källans
skuggiga rand och det altar, som vigts åt den starke
Kronion.

Där de bada sin spensliga kropp i den svala Per- 5
messos,
i Hippokrenes våg, i Olmeios' heliga flöde.
Lätt och behagfullt dansen de tråda på Helikons höjder,
rörande fötterna snabbt i dess glada och yrande virvlar.
Höljda i dimmornas töcken de vandra sen nedåt om
natten.

Nejden de fylla med ljud av fagert klingande stämmor, 10
prisa den dundrande Zevs och hans maka, den härliga
Hera,
henne från Argos, som skrider i prakt på de gyllne sandaler,
dottern jämväl till ljugaren Zevs, strålögda Athene,
Phoibos Apollon därjämte och Artemis, bågens gudinna,
honom, Poseidon, dessutom, som jorden famnar och 15
skakar,

Themis, den höga, och kärleks gudinnan med glänsande
ögon,

Hebe, smyckad med gyllene krans i sitt hår, och Dione,
Eos och Helios, mäktig och stor, och den ljusa Selene,
Leto, Iapetos ock, samt den outgrundlige Kronos,

20 Gaia, Okeanos, fannande vida, och Natten, den mörka,
andra jämväl av de eviga gudarnas heliga ätter.

Dessa Hesiodos lärde en gång den ljuvliga sången,
medan sin hjord han förde i bet på Helikons branter.
Så de nu togo till orda och talte, de höga gudinnor,

25 härliga döttrar av Zevs med egiden, olympiska musor:

Herdar på fältet, I lata och slöa, som leven för
maten!

Osant är mycket förvisst, fast sanningen likt, som vi
tälja,

men om vi vilja, nog kunna ock vi förkunna vad sant är,

Så de talte, den mäktige Zevs' sannfärdiga döttrar,
30 gävo mig därpå en stav, en kvist av den grönskande
lagern,

härlig att se, och skänkte mig sen den gudomliga sången,
att jag med den måtte prisa vad händt är och det som
skall tima;

bödo mig också att ära i dikt de odödliges släkte,
aldrig därvid dock glömma i början och slutet dem
själva.

35 Men hvi tala om mig? Till ädlare ämnen jag skrider.

Börje vi alltså med muserna, som i den höga Olympen
Zevs', allhärskarens, hjärta, det ädla, med sänger för-
nöja,

täljande allt som är och som timat och öden, som stunda
— allt i ljuv harmoni — och oförtröttad den strömmar,

älskliga sången, från munnarna fram, och Ljungarens 40
boning

Ijusnar i fröjd vid ljuden av röster så rena som liljor.
Men kring Olympens snöiga hjässa och gudarnas salar
ekar sångernas klang. Dock först med gudalik stämma
prisa de allt från dess ursprung den heliga ätt av titaner,
vilken en gång blev avlad av Himlen, den vida, och 45

Jorden;

sedan de gudar, som stamma från dem och skänkt oss
vad gott är;

Zevs, höghelige fadren till gudar och människor, därefter
[sjunga de om och börja och sluta sitt kväde med
honom,]

hur han av gudarna mäktigast är och den störste av
alla.

Människors ätt och de starka giganternas släkte de därpå 50
prisa i sången och glädja därvid Allhärskarens hjärta,
härliga döttrar av Zevs med egiden, olympiska muser.

På de pieriska höjder, med Zevs, Kroniden, som
fader,

föddes de av Mnemosýne, gudinnan, som bor i Elevther:
föddes de där till glömska av lidandet, lindring i sorgen. 55

Ty hennes heliga bädd besteg den vise Kroniden,
fjärran från gudar, och vilade där i nätterna nio.

Men då sitt kretslopp horerna lyktat och året var ändat,
månen fyllt sina varv och talet av dagar var uppnått,
nio döttrar hon födde, förenta i kärlek till dikten, 60
och med ett hjärta, där oro och sorg ej vunno ett fäste.

Nära Olympens snöiga topp de föddes, och där de
njuta av dansens ljuva behag och sin glänsande boning.
I deras grannskap Kariterna bo och Himeros även,

65 glädjas av festernas glans, och med härliga röster de
sjunga,
prisande högt de odödliga gudarnas lagar och rätter,
alla de heliga bruken, och älskligt sångerna tona.

Dessa nu stego med jubel och sång av odödliga röster
upp till Olympens höjd, men vida kring jorden, den
mörka,

70 hymnerna ljödo och bullret av stegen från yrande
dansen.

Så till sin fader de gingo, som styr i himmelens salar,
han som råder för åskans dån och den flammande
blixten,

sedan han Kronos besegrat och väl för gudarna ordnat:
tjänster och plikter fördelt och hedersbevisningar utmätt.

75 Detta nu muserna sjöngo, som bo på den höga
Olympen,

nio döttrar, som föddes åt Zevs, den mäktige guden,
Klio, Terpsichore ock, Melpómene jämte Thalia,
så Polyhymnia även, Urania, följd av Evterpe,
Erato sen och Kalliope, hon, den främsta av alla,

80 hon som kungarna följer, de vördnadsvärda och ädla.

Den av från gudarna stammande kungen, som redan vid
födseln

hedras med nådig blick av den höge Allhärskarens
döttrar

— över hans tunga de giuta den friska och himmelska
daggen

och såsom honung flyter från munnen hans tal, men i
vördnad

85 folket till honom ser upp, då i domarestolen han sitter,
skipande lag och rätt, ty lugnt och betänksamt han talar,

Sägen mig då, hur gudarna först och jorden ha uppstått,
floderna ock, det oändliga havet, som rasar i vrede,
110 stjärnornas blänkande här och himlen, den vida, därovan;
hur sen av dessa de Evige föddes, som skänkt oss vad
gott är,

huru de väldena delat och hedersbevisningar utmätt,
huru därjämte de först ha vunnit den höga Olympen,
detta förtäljen, olympiska mör i himmelens salar,
115 allt från dess ursprung, och sägen vad först blev danat av
dessa.

Alltså: Kaos blev tidigast till, men sedan kom Jorden,
vidsträckt och bred, en säker och skyddande boning för
alla

[gudar, som bygga och bo på Olympens snöiga åsar],
Tartaros sen, det töckniga gömslet i skötet av jorden,
120 Eros därefter, av gudarnas ätt den främste i fägring,
han som lederna löser och hjärtat hos gudar och människor
har i sin mäktiga hand och tystar vad klokheten bjuder.

Men av Kaos har Erebos födts och Natten, den mörka.
Natten blev mor åt den strålande Dag och den skimrande
Etern;

125 dessa hon födde, sen Erebos, mörkret, i kärlek hon famnat.
Jorden gav liv åt ett barn, den höga och stjärniga Himlen,
liknande modren, att varda för henne ett skyddande hölje
och för de evige gudar en borg, som skänkte dem
trygghet.

Bergen, de höga, hon födde också, till nymfernas hemvist,
130 deras, som bygga och bo bland ödsliga klippor och
klyftor.

Havet, det ödsliga, vilda, som skummar och rasar i vrede,
Pontos, hon födde jämväl, men ej efter kärlekens famntag;

därpå Okeanos' virvlande djup, vars fader var Himlen,
Koios därefter och Krios, Iapetos samt Hyperion,
Theia och Mnémosyne och Rheia och Themis, den höga, 135
Phoibe med gyllene krans i sitt hår och den älskliga
Tethys.

Sist, efter dem, gav hon liv åt den outgrundlige Kronos,
fruktansvärdast av barnen och hatad av Himlen, hans
fader.

Även Kykloperna födde hon, trotsiga, vilda till sinnes,
Brontes, Sterópes därhos och den tappre och modige 140
Arges,

dessa, som åskan ha givit åt Zevs och smidde hans blixtar.
Väl de i allt voro lika de höge och evige gudar,
utom däri, att ett öga, ett enda, de hade i pannan
[Därför Kykloper de nämndes, att i deras huvud ett öga,
ett blott, rundt till skapnad och form, på pannan var fästat.] 145
Styrka och krafter de egde och kände av slöjder ett otal.

Andra söner jämväl ha kommit från Himlen och
Jorden,

stora och starka och modiga tre, ej lätta att nämna,
Kottos, Briareos, Gyes — med vilda och trotsiga sinnen. 618
Hundrade armar föllo på dem från skuldrorna neder, 150
hemska att nalkas, men femtio huvuden vuxit på varje
upp från axlarnas bädd på den tunga och väldiga kroppen.
Stor och förfärlig var deras kraft och mäktig gestalten.

Ty av dem alla, som födts av den strålande Himlen
och Jorden,

dessa förskräckligast voro, och allt från början de blevo 155
sedda med avsky av fadern: så snart en kommit till
världen,

dolde han honom i jorden, och dagens ljus han förmente

sonen att skåda; men Uranos gladdes av dådet han övat.
Suckande modern, den vida och rymliga Jorden, i hjärtat
160 gömde sin tärande sorg; men på listiga planer hon
smidde.

Snart ett förråd hon skaffade fram av den skimrande
malmen,

gjorde en väldig lie därav, som hon gav sina söner,
medan hon talade modiga ord, dock ängslig i sinnet.

Söner av mig och en niding till far, om I viljen mig
lyda,

165 kunnen I hämnas på honom den skam, den smäleik I lidit;
ty det var han, som sökte att först Er alla fördärva.

Talte hon så; och fruktan dem grep; och ingen av
barnen

djävdes att svara. Men Kronos, den väldige, kloke, för-
slagne,

fattade mod, och han talade så till sin vördade moder:

170 Moder, så lovar jag dig att söka vad nu du har
planlagt

bringa till slut, ty ej bryr mig den far, som så nämnes
med orätt,

han, som fast fader har nesligt försökt att oss alla fördärva.

Talte han så, men den rymliga Jorden gladdes i
hjärtat

och i ett bakhåll gömde sin son; där räckte hon honom.
175 lien, den väldiga, skarpa, men listiga planer hon smidde.

Kom då i följe av Natten den väldige Himlen, men rundt
kring

Jorden, rusig av kärlek, han armarna slog och åt alla
sidor han sträckte sig ut. Men sonen nu snabbt från sitt
bakhåll

fattade fadren med vänstra handen och grep med den
högra
lien, den stora och skarpa, och fadrens blygd han då 180
hastigt
avskar, kastande sen den bakom sig, att bakåt den
fördes.

Icke förgäves dock, ej utan märkliga följder det skedde:
ty var droppe, som föll av det skimrande blodet till
marken,

Jorden tog upp i sitt sköt, och då året fyllde sitt krets-
lopp,

föddes de starka Erinyers flock samt Giganternas skara, 185
rustad med glänsande vapen och väldiga lansar i handen.
Nymfer hon även gav liv, dem mänskor de meliska kalla.
Men då blygder med stålet hon avskilt och sen vid Epiros
slungat den ned långt ut i det vilda och böljande havet
fördes den länge på vattnet omkring; och skimrande 190
havsskum

samlades rundt den odödliga lemman. Men inne i denna
föddes en mö; och först till det helga Kythere hon lände,
men därifrån hon kom till det vågkringsvallade Kypros.
Där hon gick fram i värdigt behag, den fagra gudinnan,
gräs sköt under de smidiga fötterna upp. Afrodite 195
[skumfödd gudinna, den präktigt av kransar prydda
Kytheris]

vardt hon av gudar och mänskor benämnd, ty i skummet
hon danats,
men Kythereia, emedan en gång hon kom till Kythere,
[Kypros barnet som född vid det havombrusade Kypros,
blygdälskarinna, emedan från blygden hon leder sitt ur- 200
sprung.]

Men av Eros och Himeros, blomstrande guden, hon
 följdes,
 då, nyss född, hon styrde till gudarnas gille sin
 kosa.
 Henne beskärdes från början den ljuva och hedrande
 lotten,
 så ibland människors barn som i gudars odödliga skara,
 205 att hon jungfrulig glättighet älskar och kvinnliga lister,
 kärlekens njutning och sötma och sinnesbedårande nöjen.
 Men de andra av Himlen, den mäktige fadern, som
 födt dem,
 nämndes titaner, ett smädande namn, och *en* gång, han
 sade,
 skulle de nås av ett hämnande straff, emedan av ondska
 210 handen de lyft att mot fadern föröva det nesliga dådet.
 Födde så Natten det hatade Ödet och Keren och
 Döden,
 Sömmen födde hon sen och Drömmarnas brokiga skara:
 icke i kärlek med någon förent gav hon liv åt dem alla.
 Moder hon blev så åt Tadlet och Sorgen, den dystra
 gudinnan,
 215 åt Hesperiderna ock, som bortom Okeanos' vågbrus
 vakta de gyllene äpplen och träden, som digna av
 frukter;
 även åt Moier och Kerer, som aldrig bida att straffa,
 [Lachesis, Klotho och Atropos, vilka åt dödliga människor
 skänka allt godt de njuta och allt det onda dem drabbar,]
 220 de som gudar och människor förfölja för allt som de brutit
 och som ej någonsin kväva den lågande vrede de
 känna,
 förrän de utkrävt hämnande straff på den, som har felat.

Glauke därhos, Evdóre och Thetis därjämte, Galéne,
 245 Speio, Halía, den älskliga mön, Kymóthoe, Thoe,
 så Pasítthee, Érato, rosenarmad Evníke,
 Mélite sen, den ljuva Evlímene ock, samt Agave,
 Doto tillika, och Proto, Dynámene så, och Pherusa,
 Protomeideia jämväl, Nesaia därhos och Aktaia,
 250 Doris samt Pánope ock, Galateia, ljuvlig att skåda,
 älsklig Hippóthoe sen, skönarmad Hippónoe även,
 så Kymódoke, hon som lätt på det töckniga havet
 vågorna stillar och bruset av stormande vindar med
 hjälp av
 Amphitrite, skönfotad gudinna, och Kymatológe;
 255 så Haliméde med kransar i hår, Eióne och Kymo,
 Pontoporeía, Glavkónome ock med leende ögon,
 sedan Leiágore jämte Evágore, Laomedeia,
 så Polynoe även, Avtónoe, Lysianassa,
 därpå Evárne, härlig till växt och otadlig att skåda,
 260 Psámathe sen, med sin sköna gestalt, och den ädla
 Menippe,
 Neso, Evpompe därjämte, Themisto och Prónoe även,
 äntligt Nemertes, som ärvt sin odödlige faders begåv-
 ning:
 han, den otadlige Nerevs, en gång har avlat dem alla,
 femtio mör, som själva förstå att handla otadligt.
 265 Thavmas förde Elektra, den djupe Okeanos' dotter
 hem såsom brud, men åt honom hon födde den ilande
 Iris,
 sedan Harpyiorna, lockiga mör, Okypéte, Aello,
 de som vindarnas fläktar och fåglarna följa med vingar,
 vilka de röra i flykt så snabbt som den flyende tiden.
 270 Keto födde därefter åt Phorkys skönkindade döttrar,

grå sedan födelsen ren, och därför man kallar dem 270

Graier,

så de odödlige gudar som mänskorna även på jorden:
fagersmyckad Pemphredo och saffransmantlad Enýo;
sedan Gorgonerna ock, som bo vid Okeanos' flöden,
där Hesperidernas sång hörs tona, långt fjärran i väster 275
Stenno, Evrýale ock, samt Medusa, i smärta förfaren.
Dödlig Medusa var, och de andra odödliga båda.
Men med den förra förband sig i kärlek mörklockige

guden

ute i dunmjukt gräs bland de vårliga blomster på ängen.
Sen hennes huvud av Persevs med svärdet från bålen 280

var avskilt,

sprungo därur Chrysaór, den store, och Pegasos, hästen.
Pegasos nämndes han, ty han var född vid Okeanos'

källor,

medan ett gyllene svärd den andre hade i handen.

Lemnade så den förra den rymliga jorden, där djuren
ega sitt hem, och flög till de eviges salar att bringa 285
åskan och blixten åt Zevs, som bor i den höga Olympen.

Men åt trehövdad Geryones sedan Chrysaor blev
fader,

då han Okeanos' dotter Kallírrhoe famnat i kärlek.
Herkules' styrka en gång berövade denne hans rustning
hos fotsläpande oxarnas skara på ön Erytheia 290
just på den dag, då han förde sin flock bredpannade oxar
bort till det helga Tirynt, då han över Okeanos vadat,
och sen han Orthos och herden Evrytion tagit av daga
bortom Okeanos' flödande ström på den mörknande
gården.

Denna därefter gav liv åt ett odjur, rysligt att skildra, 295

— likt var det ingen av gudarnas ätt eller dödliga män-
 skor —
 inne i grottans håliga gömslen, den grymma Echidna.
 Hälften var mänska, en strålögdtärna med rodnande
 kinder,
 hälften en orm, vidunderlig, väldig, förskräcklig att
 skåda;
 300 skimrande grant, blodtörstig hon låg där i skötet av
 jorden.
 Och därnere en klyfta hon fick i den håliga klippan
 fjärran från eviga gudar och långt från dödliga människor
 [sådan var platsen, där gudarna bjödo Echidna att
 dväljas].
 Där i Arimernas land under jorden hon nödgats ligga,
 305 där den odödliga aldrig skall nås av den smygande
 åldern.
 Henne, så sägs det, den strålögda mön, i kärlek han
 famntog,
 jätten Typhaon, den häftiga, vildt framstormande vinden.
 Havande vardt hon, och rysliga barn hon bragte till
 världen.
 Först åt Geryones födde en hund hon, som kallades
 Orthos.
 310 Sen gav hon liv åt den gruvlige Kerberos, farlig att
 nämna,
 Hades' glupske och girige hund med stämman som
 kopparn;
 femtio huvud han bär, och väldig är han och skamlös.
 Födde hon så den lerneiska Hydran, som ruvar på illdåd,
 henne, som fostrades upp av den höga, vitarmade Hera,
 315 ty hon vredgades grymt på Herkules, väldige hjälten,

Denna han dödade, sonen av Zevs, med den mördande
malmen,

Herkules samt Ioláos, en vän av den krigiske Ares,
men honom rådde därtill jägarinnan, den höga Athene.
Födde hon sedan Chimaíra, ett hemskt, eldspyende odjur,
faslig att skåda och stor och stark och snabb såsom 320
fågeln.

Men tre huvud hon bar, det ena ett skrämmande lejons,
ett var av get, och det tredje av orm, en hiskelig drake,
[fram till ett lejon, i mitten en get, men baktill en drake;
lågande eld hon spydde med kraft ur det rysliga gapet.]
Pegasos slog henne sen och den modige Bellerophontes. 325

Phix, den fördärvliga, födde hon så, Kadmeernas fasa,
fannad i kärlek av Orthos, och lejonet sen från Nemea,
detta, som Hera fostrade upp, Zevs' vördade maka,
och till Nemeas kullar blev sändt till mänskornas skada.
Medan det dvaldes och härskade där på Apsésas och 330
Treton,

sökte med list det och våld att de dödliges släkte föröda;
men för Herkules' väldiga kraft fick livet det lykta.

Keto födde till sist, i kärlek förenad med Phorkys,
ormen, den hemska, som vaktar i jordens skymmande
gömslen

fiärran vid världens yttersta gräns de gyllene äpplen. 335
[Detta är alltså det släkte, som kommit från Keto och
Phorkys.]

Men åt Okeanos födde så Tethys de virvlande
strömmar,

Neilos, Alpheios, Erídanos ock med brusande virvlar,
Strymon, Maiandros och Istros med fagert rinnande
vatten,

340 Phasis och Rhesos, Achéloos även med silvrade böljor,
Nessos och Rhodios sen, Heptáporos ock, Haliák-
mon,

Grénikos så, Aisépes, Simóeis' gudomliga flöde,
Hermos, Peneíos, Kaíkos, som flyter med ilande böljor,
Ladon, Parthenios även, Sangarios, mäktig och ståtlig,
345 sedan Evénos, Ardeskos till slut och den ädla Ska-
mandros.

Även ett släkte av heliga döttrar hon födde, som
fostra
männen till mognad, med hjälp av Apollo, gudomlige
drotten,

liksom av floderna: Zevs åt dem gav det värvet att fylla.
Peitho de hette, Adméte, Ianthe därhos och Elektra,
350 Doris och Prymno, Urania, hon, de odödliges like
Klymene även, Kallírrhoe, Hippó därjämte, Rhodeia,
Zevxo, Pasíthoe vidare, Klytie ock, samt Idyia,
sen Galaxaure, Plexaure därhos, den ljuva Díone,
Thoe, Melóbois så, Polydóre, härlig att skåda,
355 Pluto med glänsande ögon, Kerkéis, skön till sin skap-
nad,

sen Ianeira, Perséis därjämte, Akaste och Xanthe,
därpå Menestho, Evropa, Petraia, den ljuvliga ungmön,
Metis, Evrýnome ock, Telesto i skimrande mantel,
Asia så och Kreséis, den älskliga tärnan Kalypso,
360 Ámphiro ock, Evdóre, Okyrrhoe, Tyche och äntligt
Styx, som i ära och värdighet vida står över dem alla —
dessa de äldsta av döttrar, som Tethys Okeanos skänkte.
Stort är dock talet av dem, som sedan föddes till världen.
Tre gånger tre de äro, finvristade Okeanider,
365 vida spridda kring länder och hav, det omätliga, djupa,

skötande ivrigt sitt värv, gudinnornas härliga döttrar.
Likaså stort är talet av alla de sorlande floder,
dessa Okeanos' söner, som födts av Tethys, den höga.
Svårt, omöjligt det är för en dödlig att nämna dem alla,
men de vid stränderna bo, visst känna de väl, hur de ³⁷⁰
kallas.

Helios, strålande, stor, den ljusa Selene och Eos,
hon som glänser för alla de dödliga människor på jorden,
glänser för alla de saliga gudar, föddes av Theia,
sen Hyperion hon famnat en gång i lågande kärlek.

Men åt Krios den höga gudinnan Evrýbia födde, ³⁷⁵
famnad i kärlek, Astraios, den väldige guden, och
Pallas,

Perses jämväl, den främste av alla i visdom och klokhet
Sen åt Astraios föddes av Eos de häftiga vindar,
Zephyros, ljuslynt och mild, och Bóreas, snabb i sin
framfärd,

Notos därjämte, sen guden gudinnan i armarna slutit. ³⁸⁰
Därpå gudinnan av gryningen födde oss morgonens
stjärna

jämte de andra strålande stjärnor, som himmelen kransa.

Styx, Okeanos' dotter, som famnats i kärlek av Pallas,
födde i glänsande sal skönfotade Nike och Zelos,
födde desslikes så Styrkan som Våldet, härliga söner. ³⁸⁵
Hemvist och säte dem gavs i Zevs', den mäktiges, närhet,
icke ett steg han tog, där dessa ej följde hans kosa,
men där hos dunderaren Zevs de dväljas till tidernas
ända.

Så blev det ordnat av Styx, den odödliga Okeaniden,
just på den dag, då blixtnedslungarn den höge Kronion ³⁹⁰
kallade alla de eviga gudarna upp till Olympen.

Den som med honom drog ut mot titanernas skara, han
sade,

skulle ej mista den heder han vunnit: i stället han finge
njuta till evig tid av den värdighet en gång han undfått.

395 Men de hos Kronos ej ämbete egt eller hedrande poster,
skulle, som rättvist vore, av honom till sådant förhjälpas.
Se, då kom den odödliga Styx i följe av barnen
först till Olympen upp, på den maning, som Zevs hade
utsändt.

Men hon ärade guden och gav honom härliga skänker.
400 Själv hon av Zevs blev satt till ett värn för den heliga
Eden,

men hennes barn tillstades för evigt att bo i hans salar.
Ock för de andra i allo han höll de löften han givit;
men som den högste av gudarna härskar han själv i
Olympen.

Phoibe begav sig en gång till Koios' ljuvliga läger.
405 Havande vardt av hans kärliga famntag gudinnan och
bragte

Leto därefter, den milda, i skimrande mantel, till världen,
hon som är älskad av mänskor på jorden och salige
gudar,

[blid från begynnelsen ren, den ljuvaste mön i Olympen.]

Födde hon även Asteria, frejdade tärnan, men henne
410 Perses förde som maka en gång till sin ståtliga boning.
Havande vorden, hon Hekate födde, men henne Kroniden
ärade mest av dem alla och skänkte de skönaste gåvor,
att hon del skulle ega av land och det ödsliga havet,
men av den stjärniga himmelen ock så ära som andel.
415 Mest ju hon hedras, gudinnan, av alla, som bo i
Olympen.

Ännu alltjämt, då någon av dödliga människor, som sed är,
söker att blidka med härliga offer de evige gudar,
flyr han till Hekate då i sin nöd, och gärna gudinnan
skänker den man sin hjälp, till vars böner hon värdigats

lyssna;

lycka och rikedom honom hon gav med den makt, som 420
hon eger.

Ty av alla de gudar, som stamma från Jorden och Himlen,
och som ära och välde ha vunnit, hon njuter sin andel.

Ej har Kroniden tvingat den höga, ej henne berövat
vad i titanernas tid, i de forna gudars, hon åtnjöt,
utan hon eger alltjämt, vad henne från början blev till- 425
delt:

makt på den rymliga jorden och makt i havet och himlen. 427

Ej hennes ära har lidit, fast ensam dotter hon föddes, 426

nej, långt större i stället den vardt, ty Zevs henne älskar. 428

Den hon är huld, hon bistår i allt till hans bästa och 429
fromma.

Säte och stämman han får i rätten bland ärade drottare, 434

och över alla i rådet den reser sig högt, som hon gynnar. 430

Men då sig hjältarna väpna till mannamördande strider,
hjälp av den höga de få, och den, som hon hyllar och älskar,
skänker i nåder hon seger och bringar hon heder och
ära.

Trofast är hon och god, då männen kämpa i tävling, 435

[gärna gudinnan dem hjälper och främjar i allt deras
bästa.]

Men den, som segrat med styrka och kraft, ett kamppris
han hemför,

härligt och skönt, till föräldrarnas glädje och ära för-
värvar.

Trofast hon även står ryttarne bi, om dem hon vill
gynna.

440 Dem jämväl, som plöja med möda det stormiga havet
och som till Hekate fly och till guden Poseidon, den
bistre:

lätt och villigt gudinnan dem skänker det rikaste byte,
men om hon vill, hon också kan rycka det bort, när det
kommer.

Skicklig hon är ock att samman med Hermes på fält och
i fähus

445 stammen föröka av boskap och hjorden av strövande
getter.

Skaran av ulliga får hon kan, om henne det lyster,
öka från få till många och mängden desslikes förminska.
Så, som ensam född av sin moder, hon äras av alla
saliga gudar, som bo i Olympen, och hedras med
skänker.

450 Och av Kroniden hon sattes att ungdomen fostra och
värna,

som efter henne mot morgonens glans fick lyfta sitt öga.
[Så från början hon vårdar de unga; det blev hennes
ära.]

Rheia födde, av Uranos fannad, de frejdade barnen
Istia, Hera med gyllne sandaler, den höga Deméter,

455 Hades, den mäktige ock, som döljer sig djupt under
jorden,

grym i sitt sinne, och så jordskakarn, den bistre
Poseidon,

Zevs, den vise, de evige gudars och människors fader,
han, som skakar med åska och blixst den rymliga jorden.
Men dem slukade Uranos, mäktige fadern, alltefter

ut från sin moders helgade sköt till knäna de kommo, 460
menande så, att ingen av Uranos' frejdade söner
skulle en gång bland de Evige bära den kungliga spiran.
Ty så han hade försport av den stjärniga Himlen och

Jorden,

att han av Ödet bestämts att kuvas av en sina söner,
vore han än så mäktig — så hade Kroniden beslutat. 465
Därför förgäves han spejade ej i sitt bakhåll, men barnen
slukar han ett efter ett, och tung blev sorgen för Rhea.
Men då hon Zevs, den mäktige fadern till gudar och

mänskor,

sen skulle föda, de kära föräldrarna bad hon om bistånd,
modern, den rymliga Jorden, och fadern, den stjärniga 470

Himlen,

att de ett råd skulle ge, hur sonen hon hemligen skulle
föda till världen, att hämnas en gång han måtte på
fadern.

Gärna de lyssnade till och lydde, vad dottern dem sade,
och de förkunnade nu, vad Ödet bestämt skulle hända 475
Kronos, drotten, och Zevs, den store och mäktige sonen.
Sände de så henne bort till det bördiga Kreta, till Lyktos,
då åt den yngste av sönerna tre hon liv skulle skänka,
Zevs, den mäktige guden; men honom då Jorden, den

vida,

från henne tog att fostra på Kretas rymliga slätter. 480

Dit hon sen kom i den flyende nattens dunkel och förde
honom till Lyktos först; och där av gudinnan han doldes
djupt i den skrovliga grottan i skygd av den heliga
jorden

i det egeiska berget, där skogen står lummig och högre.
Sedan ett stenblock, virat i lindor, hon räckte åt Kronos, 485

Uranos' mäktige son, som dittills styrt i Olympen.
Detta med händerna fattade han och svalde det skyndsamt,

dåren, som icke förstod, att nu i stället för stenen
oskadd, ööverbunnen den son vardt lämnad i livet,
490 som skulle kuva sin fader en gång och rycka från honom
konungamakten att själv som drott i Olympen få härska.

Präktigt frodades nu den unge och mäktige kungens
härliga lemmar och kraft, och när åren fyllt sina krets-
lopp,

måste, av Gaia med slughet förledd, den listige Kronos
505 sända dem upp till ljuset igen, de barn, som han slukat,
sen av sin egen son han besegrats med våld och med
klokhet.

Först den stenen han spydde så ut, som han sist hade
slukat,

men av Kroniden den sattes sen ned på den rymliga
jorden

i det gudomliga Pytho på branten av höga Parnassos
500 framgent att där som ett tecken få stå, ett under för
mänskor.

[Sedan han löste de smärtande banden på Uranos' söner,
dessa som fadern en gång i sin dårskap slagit i bojar.
Tacksamt lönte de honom ock sen för hans vänliga
gärning,

ty som skänker han fick den glänsande blixten och
åskan,

505 vilka förut den oändliga Jorden fördolt; men med dessa
härskar han sedan i trygghet och lugn över gudar och
mänskor.]

Men Iapetos förde skönvristade okeaniden

Klymene hem till sin boning som brud och besteg hennes
läger.

Honom hon födde en son, den djärve, obändige Atlas;
födde därefter Menoitios, skrytsam och stolt, och Pro- 510
methevs,

flyktig till sinnet och slug, och sen Epimethevs, en
dumbom,

han, som från början blev född till ett ondt för de idoga
mänskor.

Ty det var han, som mottog den mö, som Zevs hade danat.
Denne Menoitios, nidingen, rörd av den glänsande
blixten,

sände den vidtkringskådande Zevs till Erebos' mörker, 515
att där få gälda sitt trotsiga mod och sin nedriga
fräckhet.

Men efter ödets hårda beslut den rymliga himlen
hålles av Atlas med huvud och hand vid randen av
jorden,

medan han hör Hesperidernas sång, som tonar i fjärran.
Sådant var ödet, som Atlas beskärts av den vise Kro- 520
niden.

Men med besvärliga bojor och band, som ej kunna slitas,
fjättrade Zevs vid pelarens mitt den sluge Promethevs.
Sände han sedan till honom en örn med väldiga vingar
på den odödliga levern att tära, men rundtom på natten
växte så åter vad allt han förtärt under dagen, som 525
ändats.

Örnen sin baneman mötte i Herkules, modige kämpen,
son av skönvrivad Alkmene, och vände han så från
Promethevs

plågan och sorgen, som vilade tungt på Iapetossonen.

Zevs, den olympiske härskaren, gillade nog vad som
timat: *

530 gärna han såg, att den ära, som hjälten från Thebe för-
värvat,
stege i glans bland människor, som bo på den närande
jorden.

Denne, hans frejdade son, han önskade alltså att hedra,
kuvade vreden som förut han känt, hur starkt den än
lågat,
då med Kroniden Promethevs en gång hade tävlat i
slughet.

535 Ty när de tvistade då i Mekóne, gudar och människor,
hade Promethevs, att Zevs kunna lura, fördelat en ox,
våldig att skåda, och som han helt vänligt dem givit att äta.
Dock för de ena han köttet och tarmarna lade på skinnet,
höljda i fett, och täckte sen allt med magen av oxen.

540 Men för de andra i stället han satte med list i sitt sinne
oxens glänsande kotor, som dolts av det skimrande
fettet.

Så till honom då talade gudars och människors fader.

Ädle Iapetos' son, mest frejdad av drottarna alla,
käraste vän, hur partisk och slugt du delarna utmätt!

545 Talade så med löje på läpp den vise Kroniden.

Men honom svarade sen i sin tur den sluge Promethevs,
log även han i sitt skägg, men glömde ej listen han ut-
tänkt.

Du, högt lysande Zevs, den störste bland evige gudar,
välj nu av delarna den, som mest kan glädja ditt hjärta.

550 Sade han så med falskhet i hug, men den vise Kro-
niden

märkte nog argan list, och på allt det onda han tänkte,

som skulle följa härav till skada för dödliga människor.
Men med händerna båda han grep det glänsande fett.
Vrede honom betog och rasade vildt i hans hjärta,
då han förmärkte, hur listigt han dolt de glänsande 555
benen.

(Allt från den stunden brännas på rykande altar de
kotor,

som till de evige gudarna offras av människornas släkten.)

Men molnskockaren Zevs då talte, av vrede betagen:

Ädle Iapetos' son, du över måttan förslagne,
käraste vän, helt visst du ej glömt dina listiga konst. 560

Så han talte, den allvise Zevs, i lågande vrede,
men från den dagen ville han ej, med sveket i minnet,
skänka den aldrig mättade eldens kraft åt de arma
dödliga människors släkte, som bor på den rymliga
jorden.

Grymt dock lurades han av Iapetos' frejdade ättling. 565
ty från Kroniden sen denne stal bort den flammande elden,
gömd i narthex' håliga stjälk; men svåra han kränktes,
Zevs, som dundrar i skyn, och han vredgades djupt i sitt
hjärta,

då han den lågande elden fick se bland människorna
glänsa.

Men han i stället för elden ett ondt beredde åt mänskan. 570
Vidtberömd Hephaistos en bildstod gjorde av lera,
lik en sedesam jungfru, en sådan som Zevs hade önskat.
Gördlade henne med smak strålögda gudinnan Athene,
prydde med glänsande dräkt och virade kring hennes
huvud

konstrik, härlig en slöja, ett under att skåda för människor, 575
[men de fagraste kransar av älskliga blommor på ängen

flätade runt kring hjässan den strålande Pallas Athene.]
Sen hennes huvud han prydde med gyllene panndia-
demet,

som en gång hade smidts av den härdige guden
Hephaistos'

580 skickliga händer, att glädja därmed den höge Kroniden.
Men där dolde han månet ett konstverk, härligt att
skåda:

djur av alla de slag, som födas av havet och landet,
vimlade rundt där i mängd; de skimrade härligt och
tycktes

levande väsen med talande stämmor, otroliga under.

585 Men när han ändat sitt glänsande verk till mänskors-
nas ofärd,

bragte han henne dithän, där gudar och människor
dvaldes,

smyckad av strålögd Athene, Kronidens härliga dotter.
Men av häpnad betogos så gudar som människor på
jorden,

när de förnummo det svek, som begåtts, ofattligt för
alla.

590 [Ty en moder hon är till kvinnornas släkte, det
veka.]

Från henne stammar det farliga kön, som kvinnor be-
nämnes,

dessas, som leva till sorg och fördärv bland männen på
jorden,

lystna att rikedom dela och lyx, men rädda för armod.
Så som bina i kuporna drönarna mata, de där som

595 lata sig jämt, då i stället kamraterna slita och släpa
dagen i ända, tills solen går ned, och bilda och baka

glänsande kakor av honung och vax; men drönarnas
 skara,
 vilken därinne i skyddande boningar tiden förnöter,
 gömmer i egen mage, vad andra med möda ha samlat
 — så har dunderaren Zevs åt männen kvinnorna skapat, 600
 dem till ett ondt, ty de lata sig jämt och vålla bekymmer.
 Men ock ett annat ondt han beredt åt de dödliga mänskor.
 Ty om en man, som fruktar för gifte och kvinnornas
 arglist,
 icke sig skaffar ett viv och ensam han alltså får åldras,
 vårdas den gamle av ingen, om också han har till sin 605
 nödortf,
 och när han dött, skola främmande släktingar tvista om
 arvet.
 Om däremot han en dag sig en husfru äntligen hemför,
 dygdig och präktig i allt och trogen som guld mot sin
 make,
 kanske ock då han i stället för godt sig ett ondt har för-
 värvat,
 kanske han söner har fått, som löna hans kärlek med 610
 otack:
 sorgligt blir då hans liv, och ständiga svåra bekymmer
 tynga hans hjärta och hug; visst aldrig det såret skall
 helas.

Alltså: ej möjligt det är Zevs' vilja att gäcka och
 undfly;
 ty ej Promethevs, Iapetos' son, ens, hjälparn i nöden,
 undgick hans lågande harm, hur klok han än var och 615
 förslagen:
 bojan, den väldiga, binder hans kropp på gudens befall-
 ning.

Men då Zevs av vrede betogs till de gruvliga jättar
 Kottos, Briareos, Gyes, han slog dem i tyngande bojor,
 häpen att se deras storlek och mod och förfärliga styrka.
 620 Under den rymliga jorden att vistas han sände dem
 sedan.

| Där de förnöta, de arma, sitt liv i tärande längtan,
 bo långt bort vid den yttersta gränsen av jorden, den
 vida,

sänkta i bittraste sorg och kvalda av svåra bekymmer.
 Men en gång av Kroniden och övriga saliga gudar,
 625 födda i kärlek av Kronos och Rheia, skönlockig gud-
 inna,

skulle på Gaias råd de sändas tillbaka till ljuset.
 Noggrant gudarna gav hon besked, hur lättast de skulle
 vinna på fienden seger och glänsande ära förvärva.
 Ty ren länge de stridt mot varann, med bekymmer i
 hjärtat,

631 man emot man, i rasande kamp och vreda till sinnes,
 630 så titanernas flock som de som stamma från Kronos.
 alltså de trotsiga gudar, som kommo från Othrys, det höga,
 och de som bo på Olympens berg och skänkt oss vad
 godt är,

dessa som födts av den lockiga Rheia med Kronos som
 make.

635 Så ha de ständigt bekämpat varann i årena tio
 — tung var mödan att bära, och vreden glödde i hjärtat.
 Ej i den rasande striden en ljusning förnams, ty dess
 utgång

höljdes i natt; vem visste väl än, hur allt skulle lyktas?
 Men då av Zevs, att dem styrka, de fått den starkaste
 näring,

nektar och härlig ambrosia, sådan som gudarna bruka, 640
svällde därav dem hjärtat i bröstet av brinnande dådlust.
Sedan de alltså fått smaka den ljuva, gudomliga kosten,
talade till dem bevekande ord den höge Kroniden.

Hören mig nu, I frejdade barn av Jorden och Himlen,
att jag må säga Er allt vad hjärtat i bröstet mig bjuder! 645
Länge det är, som i ordnade led vi stått mot varandra,
kämpande dag efter dag för att seger vinna och välde,
— så titanernas flock som de gudar, som stamma från
Kronos.

Upp nu att möta titanernas här i den blodiga striden!
Visen dem all eder kraft, edra armar, dem svårt är att 650
nalkas!

Ej fån I glömma den kärlek I rönt, sen mycket I lidit,
hur I till ljuset fått vända igen från det dimmiga mörkret,
fria från bojornas pinande tyngd, såsom gudarna bjudit.

Talte han så. Men till orda då tog den frejdade
Kottos:

Herre, helt nytt för visso ej var vad nu du har talat. 655
Redan vi kände dig väl som den förste i mod och i
klokhed,

den som värnar de eviges ätt för det hemska fördärvet.
Tack vare dig och din hulda försyn, du ättling av Kronos,
ha vi från skuggornas land och från plågan av tyngande
bojor

kommit till ljuset igen, som länge förgäves vi hoppats. 660
Därföre ämna vi nu med brinnande iver och klokhed
kraftigt stånda er bi att i kamp mot titanernas skara
rädda ert välde och bringa till slut den fördärliga striden.

Talte han så; och prisad han vardt av de eviga gudar,
då de förnummo hans ord. Men starkare nu än tillförne 665

brann deras stridslust; och åter den dagen de började
 alla,
 icke blott männen, men kvinnorna ock, den sorgliga
 kampen,
 så titanernas flock som de som stamma från Kronos,
 de därjämte, som sändes av Zevs från Erebos' mörker
 670 åter till ljuset, vidunderligt kraftiga, gruvliga jättar.
 Hundrade armar föllo på dem från skuldrorna neder,
 hemska att nalkas, men femtio huvuden vuxit på varje
 upp från axlarnas bädd på den tunga och väldiga
 kroppen.
 Dessa nu djärvt gingo fram till strid mot titanernas
 skara
 675 — lyfte mot fienden skrovliga klippor på seniga
 armar —
 men i sin tur ock denna då ordnade snabbt sina leder.
 Hemska var den kraft som de visade alla med armar och
 vapen.
 Vågorna brusade vildt på det ööverskådliga havet,
 jorden skalv med bedövande dån, den oändliga himlen,
 680 skakad av larmet, stönade djupt, och vid gudarnas
 anlopp
 ryste den höga Olympen, men bort till den mörka Tar-
 taren
 skakningen trängde och bullret från stampande fötter
 och stridens
 hiskliga brak med vinet av lansar och stenarnas smatter.
 Så mot varandra de sände de svåra och dödande skotten.
 685 Larmet från kämparnas strid steg upp till den stjärniga
 himlen,
 och med förfärliga rop de störtade fram mot varandra.

trefaldt mörker kring mynningen lägrade sig, men
därovan

rötterna växte av jorden och havet, det ödsliga, vida.
Där nu de gömde titanernas flock i det skrämmande
dunklet

— ty så han hade befallt, molnskockaren Zevs med 730
egiden —

neri i stinkande kvalm vid jordens yttersta gränser.
Ingen kan fly härifrån, ty framför ställde Poseidon
portar av koppar, och rundt däromkring gå väldiga
murar.

Men där dväljas den tappre Briareos, Gyes och Kottos,
tjänande troget den mäktige Zevs som titanernas vakter. 735

Alla de källor, som stamma från jorden och Tartaros'
riken,

så ock de från det ödsliga hav och den stjärniga himlen
finner man samlade här och här löpa gränserna samman.
Unket och mörkt är allt: för gudarna själva en fasa,
Skrämmande djupt här gapar ett svalg: den arme, som 740
kommit

in genom portarna, ej på ett år han nådde dess botten.
Fram och tillbaka han slungades där, en vindarnas kast-
boll.

Hemskt och förfärligt tyckes här ock för de evige
gudar.

Dyster och mörk som den svartaste natt, en hemvist för
skräcken,

boningen ligger i töckniga moln, som sväva omkring den. 745

Men framför portarna håller den starke Iapetossonen
säkert och tryggt den oändliga himlen med huvud och
händer

utan att tröttnas. Och Natten och Dagen där hälsa
varandra
alla de gånger de skrida förbi över tröskeln av koppar,
750 Kommer den ena ditin, går ut genom porten den
andra;
aldrig på en gång dväljas de båda därinne tillsammans;
ty då den ena har boningen lemnat och fram över
jorden
skrider i lugnt majestät, då bidar den andra i borgen
stilla den stund, då hon ock skall börja sin gång över
jorden.
755 Skimrande ljus ger Dagen som gåva åt dödliga människor;
Sömnen, en broder till Döden, i armarna håller den
andra,
Natten, den farliga, hemska, som höljs av töckniga
dimmor.
Där ha också två söner av Natten, den dystra, sin
hemvist,
Sömnen och Döden, mörka att åse: aldrig dem skådar
760 Helios, strålande guden, när upp på fästet han
vandrar,
ej då han stiger från himmelen ned på sin glänsande
bana.
Hän över jorden, den vida, och blånande havet den ene
fredlig och lugn sin kosa går fram, högt älskad av
männkor.
Hårdt såsom järn är den andres sinne och hjärtat i
bröset
765 kallt som koppar; men den han en gång har fångat av
männkor
håller han fast, en fiende ock för de evige gudar.

Men där framme står också en borg, som ljuder av
klagan,
Hades, den starke, där bor och den ryslīga Persephoneia.
Framför dess portar en hund håller vakt; ej ömkan han
känner,
bakslug är han och falsk; för den som går in genom 770
porten
viftar han vänligt med svansen och slugt med öronen
slokar.
Men tillbaka får aldrig han gå; där ligger på lur han,
för att få sluka den man, som sökt att sig rädda på 773 ¹
flykten.
Även en annan gudinna här dväljes, förhatlig för 775
gudar,
Styx, den hemska, av strömmen Okeanos' döttrar den
äldsta.
Fjärran från gudarna här hon bebor den frejdade borgen,
skyddad av väldiga klippor; men silverne pelare
rundtom
fästa den säkert och tryggt vid den rymlīga himlen
därovan.
Stundom som bud går Iris, den fotsnabba dottern av 780
Thavmas,
skickad av gudarna, hän över havets oändliga vidder,
när någon gång av tråtor och hat de evige söndras.
Därest av dem, som Olympen bebo, en svärjer en
mened,
sändes så Iris av Zevs att hämta i gyllene käril
fjärran ifrån det heliga vattnet, mångnamniga, kalla. 785

¹ Om v. 774 se anm.

Ned från den höga och skrovliga klippan det faller till
marken,

och som en del av Okeanos flyter från heliga strömmen
hän genom mörker och natt under jorden, den rymliga,
vida.

Men åt Styx en tiondedel blott av vattnet blev given.

790 Nio delar därav kring jorden och havet, det vida,
flyta och falla med silverne skum i det svallande
havet;

en del rinner från klippan till men för de salige gudar.

Om av de gudar, som bo på Olympens snöiga toppar,
någon har gjutit härav och därvid svurit en mened,

795 oförmögen att andas han ligger där året igenom.

Ej med gudarnas ljuvliga kost får han läska sin tunga,
andan berövad och stum, vid sitt läger den arme är
fängslad:

somnad i dödlik dvala, som bundit hans själ och hans
lemmar.

Men sedan året, det långa, förgått och han friats från
pinan,

800 slag i slag honom vänta ändock allt svårare plågor.

Ty under nio år är han skild från gudarnas samkväm:

ej deras rådslag hör han, och ej deras fester han firar.

Men sen de åren förgått, på det tionde, delar han åter
alla de gillen, som hållas hos dem, som bo på Olympen.

805 Så till edgång helgades Styx' uråldriga vatten,
som i den klippiga nejden går fram på sin eviga kosa.

Alla de källor, som stamma från jorden och Tar-
taros' riken,

så ock de från det ödsliga hav och den stjärniga
himlen

finner man samlade här, och här löpa gränserna samman.

Unket och mörkt är allt: för gudarna själva en fasa. ⁸¹⁰
Härlig är portarnas glans, och en tröskel där finnes av

koppar;

ingen den ryggar, ty mäktiga äro de rötter den hålla;
ingen den smidt. Men framför, långt bort från de saliga gudar,

dväljes titanernas flock på hinsidan Kaos, det dystra.
Men på Okeanos' botten de bo, de frejdade hjältar, ⁸¹⁵
som vid Zevs', skydundrarens, sida ha kämpat i

striden,

Kottos och Gyes. Men honom, den tredje, Briareos, sedan

valde jordskakarn Poseidon till måg, ty tappert han kämpat;

dottern till äkta han gav, den älskliga Kymopoleia.

Men då Zevs från himlen förjagat titanernas skara, ⁸²⁰
födde den väldiga Jordan Typhóeus, yngst ibland söner,

sen henne Tartaros famnat i kärlek, som Kypris det velat.

Kraftiga armar han hade, till alla slags mödor beredda,
outtröttliga fötterna voro, men upp från hans skuldror
hundrade huvuden vuxit, där hiskliga slickande tungor ⁸²⁵
stucko från munnarna fram på den ryslige draken, och
hemskt där

glänste en eld från ögonen ned under buskiga brynen:
[så var helst han än skådade, glödde där lågor i
blicken.]

Röster man hörde från alla de fasliga huvud, och vida

830 ljöd deras skall till häpnad och skräck för alla. Men
stundom
var det, som gudarna talat sitt språk, men stundom
förnams det,
som där en vildsint tjur hade höjt sin väldiga stämma,
stundom som hade ett lejon där rutit i rasande vrede;
stundom ett hundskall liknade det, ett under att höra,
835 stundom det pep, och vida omkring det genljöd i
bergen.

Säkert den dagen med jämmer och skräck hade lupit
till ända,
säkert den grymme som segrare stått för gudar och
mänskor,
hade ej himmelens härskare märkt hans vådliga planer.
Kraftigt och tungt med åskan han körde, och jorden
gav eko

840 vida omkring av dess dån, så även den rymliga himlen,
havet, Okeanos' ström och Tartaros' ödsliga rike.
Under den väldiges fötter han skalv, den höga Olympen,
suckande hävde sig jorden, då upp sig han reste till
färden.

Havet, det blånande, sattes i brand av blixten och
åskan

845 samt av de lågor, som strömmade ut från Typhóeus,
jätten,

[men av de glödande vindarna ock, av de ljungande
viggas.]

Glödde så himmel och jord och hela det blånande
havet,

väldiga vågberg skummade vildt kring stranden och
näsen

under de eviges kamp, som skakade världen från
grunden.

Hades, skuggornas härskare, darrade själv i sin boning, 850
så titanerna ock, som med Kronos bo under jorden,
[slogos av skräck vid drabbningens larm, som ej ville
ända.]

Men då Zevs hade samlat sin kraft, han grep sina
vapen,

åska och blix och skimrande viggår, som slungas från
fjällan.

Ned från Olympen han stormade sen, och fienden slog 855
han,

svedde de väldiga huvuden av på den hiskliga draken.

Men när den grymme han kuvat och piskat med vi-
nande gissel,

fällde han honom förlamad till mark: då stönade
jorden,

eld bröt ut från den väldiges kropp, som träffad av
blixten

låg där i mörkret av klyftornas sköt bland de ödsliga 860
bergen —

fallen han låg. Men vida omkring den oändliga jorden
sprutade väldiga ångor mot skyn och smälte som
tennet,

där det av härdiga ynglingar glödgas i håliga deglar,
eller som järnet, av alla metaller den starkaste, smältes,
kuvat av flammande eld i det heliga skötet av jorden 865
nere i grottornas djup av den konstförfarne Hephaistos:
smälte den rymliga jorden så ock i den strålande
elden.

Vredgad slungade Zevs honom sen till Tartaros' mörker.

Men från Typhóeus kommo de vindar, som blåsa
kring världen;
870 dock ej Sunnan och Nordan, ej heller den ljuvliga
Västan:

dessa från gudarna stamma, de dödliga människor till
 lisa.

Alla de andra styra i blindo sin kos över havet,
stormande vildt över blånande djup, och de dödligas
skaror

lända till skada och men, där de rasa i yrande virvlar.
875 Somliga blåsa än hit och än dit; och skeppen de
skingra,

dränka besättningen ock; förgäves till motvärn sig sätta
de, som dem möta, där färden går fram på det bru-
sande havet.

Andra förstöra de härliga verk, som de dödliga män-
skor

skapat på jorden, det rymliga, blomsterbegränsade
hemmet,

880 fylla med stoft det i stället och skräck och gruvlig
förvirring.

Men då gudarna ändat sin kamp mot titanernas
skara

och de från dem hade ryckt de välden och poster de
egde,

bjödo de Zevs, den vidtkringblickande höge Kroniden,
över dem härska som drott, som Gaia en gång hade
rådt den.

885 Klokt han delte bland gudarna sen, vad från fienden
vunnits.

Zevs, de eviges drott, till gemål först valde sig Metis,

hon som den klokaste syntes av gudar och dödliga
mänskor.

Men då hon sen skulle föda strålögda gudinnan Athene,
dårade Zevs henne, falsk i sin hug, med sitt lismande
ordsvall,

och i sin buk han dolde gemålen, den visa gudinnan, 890
allt såsom Gaia en gång honom rådt och den stjärniga
Himlen.

Så de rådde, att icke en annan av gudarnas skara
finge i stället för Zevs den kungliga makten och äran.
Härliga barn hade Ödet bestämt för Metis att föda:
först den jungfruliga Tritogeneia med strålande ögon, 895
liknande fadren i styrka och mod och förfaren i rådslag.
Skulle hon sedan ge liv åt en son, en mäktig och
kraftfull,

som månde härska en gång som drott över gudar och
mänskor;

ängslig dock Zevs henne dolde i buken, den visa gud-
innan,

att hon med råd måtte stå honom bi i bekymmer och 900
glädje.

Sedan förmälde han sig med Themis, som Horerna
födde,

Dike, Evnómia ock, samt den blomstrande tärnan
Eirene,

dessa som främja de dödliga mänskornas möda och
strävan;

Moirerna även, som hedrades högt av den vise Kro-
niden,

Lachesis, Klotho och Atropos, vilka åt dödliga män- 905
skor

skänka allt godt som de njuta och allt det onda dem
drabbar.

Men Okeanos' dotter Evrýnome, älsklig att skåda,
födde åt honom Kariterna tre, skönkindade tärnor:
EvpHrosýne, Aglaia därhos och den fagra Thalia.

910 Ljuvligt behag dem prydde, och milda och trånande
blickar

skimra där fram från ögonens par under bågiga brynen.

Sen hos Deméter, allnärerskan, vilade Zevs, och
åt honom

födde Perséphone hon, vitarmade, sköna gudinnan,
henne som Hades från modern tog bort, som Kroniden
det ville.

915 Så till skönlockig Mnemósyne greps han av flam-
mande kärlek.

Moder hon blev till muserna nio med gyllene halsband,
dessa som glädjas åt festernas glans och den ljuvliga
sången.

Leto, i kärlek förent med den dundrande Zevs med
egiden,

920 födde Apollon och Artemis, bågens gudinna, av alla,
som i Olympen bygga och bo, de ljuvaste barnen.

Sist han valde åt sig till gemål den blomstrande
Hera.

Famnad i kärlek av gudars och människors härskare,
sedan

födde åt honom hon Hebe och Eileithyia och Ares.

Själv ur sitt huvud han födde Athene, strålögda
gudinnan,

925 henne, som äggar till kamp och slaktningen leder och
ständigt

glädes i hjärtat åt stridernas larm, okuvlig och bister.

Hera gav liv åt Hephaistos, den frejdade, han, som
av alla

evige gudar förnämligast är i konster och slöjder
— ej dock i kärlek han föddes, ty svårt hon på maken
var gramse.

Av Amphitrite och larmande guden, jordskakarn ⁹³⁰
Poseidon

födde sen Triton, den bistre och mäktige, han som i
havets

ödsliga vidder bebor med sin moder och kunglige fader
djupets gyllne gemak. Men åt sköldförstöraren Ares
sen Kytherein gav liv åt de rysliga Phobos och Deimos,
dessa som bringa förfäran och skräck i den täta fa- ⁹³⁵
langen

jämte den stadsfördärvande Ares, när striderna rasa;
födde Harmonia ock, förmäld med den modige Kadmos.

Maia, en dotter av Atlas, gav liv åt den frejdade
Hermes,
gudarnas härold, sen Zevs henne famnat på bädden,
den helga.

Födde åt honom så Semele, dotter av Kadmos, i ⁹⁴⁰
kärlek

honom, som glädje oss ger, Dionysos, den härlige
sonen;

dödlig hon födde en gud; nu äro de eviga båda.

Famnat i kärlek av Zevs, den höge molnskockande
guden,

sedan Alkmene blev moder åt Herkules, väldige hjälten.

Halte Hephaistos, den händige, han med de krokiga ⁹⁴⁵
benen,

valde den ljusa Aglaia till brud, av Kariter den yngsta.
Men Dionysos med lockar av guld hemförde som
maka
dottern av Minos, den blonda och blomstrande mön
Ariadne;
gavs henne sedan av Zevs den eviga ungdomens glädje.
950 Herkules, modige hjälten, en son av skönvrstad
Alkmene,
tog till gemål, sen han kämpat till slut sina farliga
strider,
Hebe, en dotter av Zevs och av Hera med gyllne
sandaler:
henne han valde till brud på Olympens snöiga top-
par —
trefaldt säll, som får bo, efter lysande bragder på jorden,
955 fjärran från sorger och ålderdomskval bland de salige
gudar!

Men åt den rastlöst vandrande Helios födde Perséis,
frejdade Okeaniden, så Kirke som drottin Aietes.
Denne sen, sonen av Helios, han som de dödlige lyser,
valde på gudarnas maning till brud skönkindad Idyia,
960 henne, vars fader Okeanos är, som kring jorden sig
ringlar.

Denna, i älskog famnad, som gyllene Kypris det ville,
bragte åt honom till världen Medea, skönvrstade
tärnan.

Leven nu väl, I alla som bon på den höga Olympen,
[öar och länder och saltrika hav, som bölja omkring
dem!]

965 Sjungen om gudarnas släkten en sång, ljuvt talande
muser,

990 ryckte från jorden till himmelen upp att natten igenom
vakta de heliga templen och själv som gudomlig där
aktas.

Dottern av gudafostrade drotten Aietes han förde
bort från fädernehemmet som brud, efter gudarnas
rådslag,

Pelias, nidingen, Aisons son, den trotsige, fräcke.

995 Först dock måste han föra till slut de förfärliga strider,
som honom ålagt blev av den mäktige kungen att
kämpa.

Men sen han stridit och mycket fått lida, Iolkos han
nådde.

Dit han bragte på ilande skepp den tjusande tärnan,
Aisons dotter, och valde den blomstrande mön till sin
maka.

1000 Sen av Iason, den frejdade drotten, hon fannats i
kärlek,

födde Medea Medeios, av Chiron fostrad i bergen,
Philyras son; så bragtes till slut, vad Zevs hade velat.

Men av Nerevs', den åldrige havsgudens, älskliga
döttrar

födde gudinnan Psamáthe, av Aiakos fannad i kärlek,

1005 Phokos, den härlige sonen, som gyllene Kypris det
velat.

Så med Pelevs som make den silverfotade Thetis
bragte till världen den lejonhjärtade, tappre Achilles.

Men skönkransade Kypris gav liv åt den stolte
Aeneas,

sedan hon vilat, den höga, i famnen hos hjälten Anchises
1010 uppe där Ida reser mot skyn sin skogiga hjässa.

Kirke, dotter av Helios, guden som strålar i höjden,

födde, i kärlek förent med Odyssevs, mångprövade
drotten,

Agrios jämte Latinos, den starke, otadlige hjälten,
[födde Telegonos ock, som den gyllene Kypris det
velat.]

Spiran de förde en gång långt bort på de heliga öar 1015
över Tyrsenernas samtliga folk, berömda i sången.

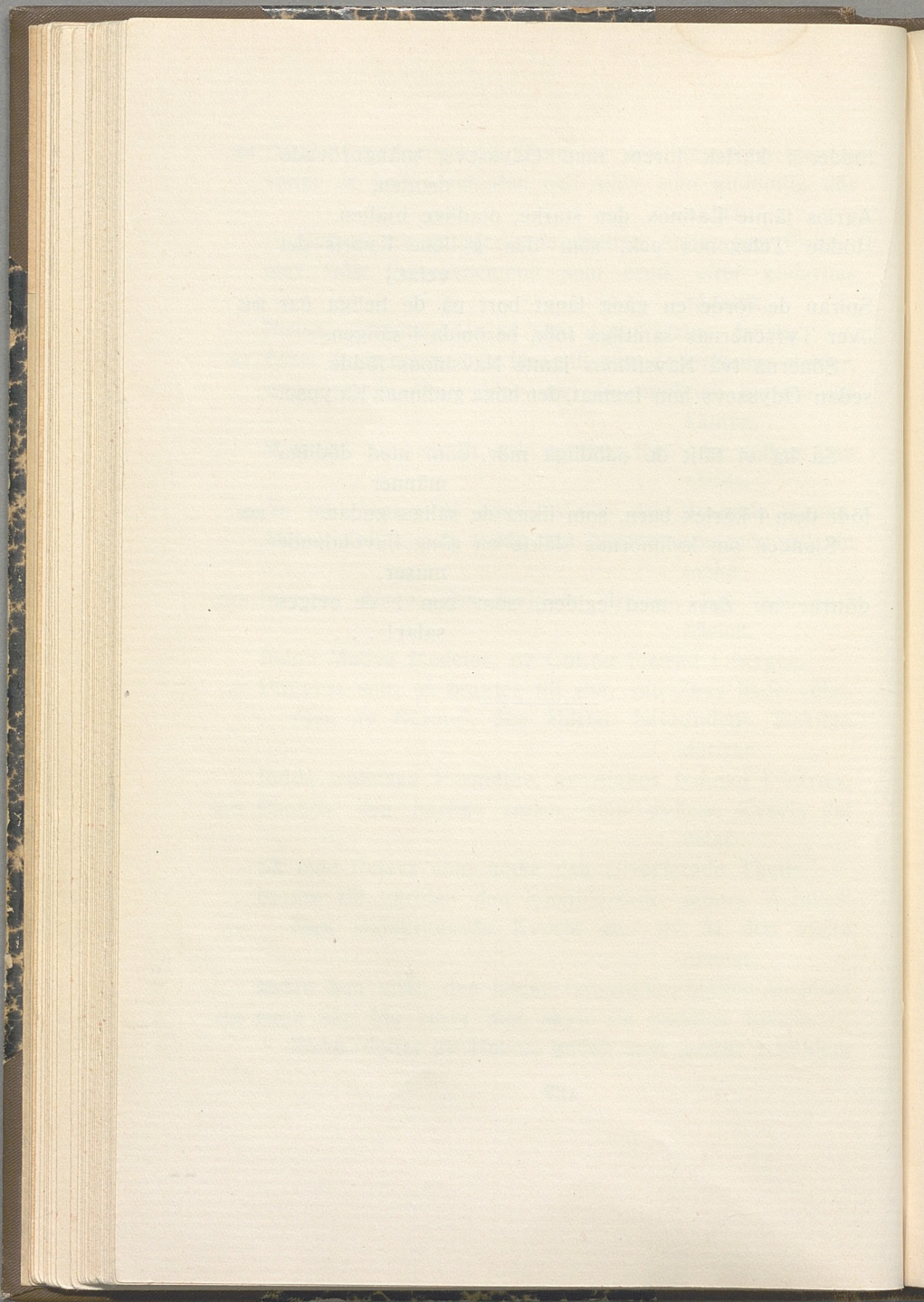
Sönerna två Navsithoos jämte Navsinoos födde,
sedan Odyssevs hon famnat, den höga gudinnan Kalypso.

Så ha vi täljt de odödliga mör, som med dödliga
männer

födt dem i kärlek barn, som likna de saliga gudar. 1020

Sjungen om kvinnornas släkte en gång, ljuvt talande
muser,

döttrar av Zevs med egiden, som bon i de eviges
salar! . . .

ANMÄRKNINGAR

ANNA R. KNIGHT

ANMÄRKNINGAR.

v. 1—115 bilda en inledning, ett prooimion, som synes ha uppstått genom sammansmältning av flera dikter. Om dess tillkomst och förhållandet mellan de olika delarna ha meningarna i enskildheter varit och äro alltjämt i hög grad delade. I alla händelser återkommer den åkallan av sånggudinnorna, som enligt bruket i det antika epos öppnar dikten, å två andra ställen i inledningen, nämligen v. 36 och 104. I avd. 1—35 skildrar skalden, hur han av muserna invigdes till diktarekallet; 36—104 är en hymn till dessa, och i 105—115 förkunnar han, vad dikten skall innehålla.

1. Helikon, berg i Beotien, har sitt namn av grek. *helikē* (*Ἑλική*), sälg (de grek. o. svenska orden äro f. ö. sannol. besläktade); alltså: sälg- el. videberget. — Helikon var den förnämsta kultplatsen för muserna, ursprungligen källgudinnor (jfr anm. till v. 38); se f. ö. v. 53 f. o. 916 f. Hos Homeros betecknas i stället Olympos i Thessalien som musernas hemvist. I Iliaden och Odysseéns äldre delar nämnes ännu ej deras antal; notalet uppträder först i ett senare parti av Odysseén och hos Hesiodos. Först ännu senare bestämmas deras olika verksamhetssfärer (hjälteedik och historia för Klio, dansen för Terpsichore osv.).

4. Kronion (*Κρονίων*), jämte Kroniden (*Κρονοῖδος*) vanligt epitet till Zevs. Dessa beteckningar med avledningsändelser, som ofta brukas för att uttrycka härstamning, ha sannolikt orsakat eller åtminstone bidragit till att Zevs tänkts som son till Kronos (se anm. till v. 173), en uppfattning, som synes

främmande för de äldsta delarna av Iliaden, men kommer till uttryck i de yngre. Se härtill Usener Götternamen s. 25 f.

5. Permessos, grek. Περμησός el. (beot.) Παρ-, jämte former på T-, flodnamn, liksom andra liknande namn sannol. av förgrekiskt ursprung.

6. Hippokrene, grek. Ἴππου (Ἴππο-) κρήνη, dvs. hästkällan; enligt sägnen uthållkad av Pegasos' hovar. Jfr Ἀγανίππη.

11. Zevs, den grekiske överguden, son till Kronos (varom se anm. till v. 4) o. Rheia (varom utförligt nedan i dikten); av urgrek. *Djēus* = sanskr. *dyāús*, himmel; stambesläktat med *jū-* i lat. *Jupiter* o. isl. *Týr*; egentl.: den lysande.

— Hera, Zevs' maka o. Olympens härskarinna (motsvarande romarnas Juno), dyrkades särskilt som äktenskapets och hustrurnas beskyddarinna. Hennes ursprungliga väsen är icke fastställt. För namnets härledning erbjuda sig flera möjligheter. Snarast utgår *Ἥρα* (med Fick-Bechtel o. Solmsen) från ett äldre *Ἥραφα*, besl. med *ἥρας* (heros) o. lat. *servo*, skyddar, alltså egentl.: beskyddarinnan; jfr anm. till namnet Herakles v. 289. Om Hera se f. ö. v. 314, 454, 921. — *Ἥρα Ἀργείη* tolkades redan i antiken som den argiviska Hera; enl. Usener skulle här emellertid föreligga en senare folketymologisk anslutning till landskapsnamnet och grundbetydelsen i själva verket vara en helt annan.

13. Athene (*Ἀθήνη*, *Ἀθηνά*), möjl. äldst en skyddsgudomlighet för Athen; dyrkades i alla händelser huvudsakligen i Attika. Om hennes namn utgår från stadsnamnet eller förhållandet är omvänt, måste alltjämt betraktas som en öppen fråga; sannolikast dock det förra (så t. ex. Usener Götternamen s. 232).

14. (Phoibos) Apollon, i senare tid en strålande ljusgud, dock ursprungligen utan tvivel en gudom, som sände sjukdomar, men även botade dem (läkekonstens yngre gud Asklepios betraktades ju ock som Apollons son). Namnets härledning måste anses vara oviss, trots ett otal ännu in i de sista åren framställda tydningar¹.

¹ Den ursprungliga stammen är *Apel-* (jfr t. ex. äldre lat. *Apello*). Prellwitz' gamla sammanställning med isl. *af*, kraft,

— 'Artemis, bågens gudinna'¹, dor. o. beot. även *Artamis*: berömd jägarinna och naturgudomlighet. Härledningen är oviss; kanske snarast med Robert en femininbildning på *-ī* till *ἀρταμος*, slaktare, med senare övergång till *id*-stammarna; i så fall väl med syftning på de blodiga bruk, som voro förbundna med offren till Artemis. Bl. a. även fört till *ἀρτεμής*, frisk, helbrädda.

15. Poseidon (*Ποσειδάων, Ποτειδάφων, Ποτιδάς* m. m.), joniernas egentlige havsgud, son av Kronos o. Rheia och broder till Zevs; kallad 'jordfamnaren'² o. 'jordskakaren'. Namnets härledning är ytterst omstridd³. Se f. ö. anm. till v. 277 o. 732.

16. Themis, rättvisans gudinna, till *θέμις*, gudomlig rätt, lag; en av Zevs' gemåler (se v. 901); en personifikation av samma slag som Dike, egentl.: rättvisa, t. ex. i Verk o. dagar o. som en av horerna här v. 902, Horkos, eden, v. 231 osv. Jfr anm. till v. 17.

16. 'kärleksgudinnan med glänsande ögon'. Övers. 'glänsande' är mycket oviss: det motsvarande grek. *έλικο-* har tolkats på flera andra sätt: 'livlig', 'svart' osv.

17. Hebe (*Ἥβη*), egentl. appellativiskt: ungdom, ungdomskraft; dotter av Zevs (jfr v. 952). Liknande mytiska abstraktioner, av vilka vissa först uppträda hos Hesiodos, se t. ex. anm. till v. 16, 123, 211, 214, 224, 225, 231, 384, 886 och jfr lat. *Fortuna*, lycka, öde, *Fides*, tro, förtröstan, *Spes*, hopp, *Concordia*, endräkt, eller isl. *Vár*, trohetslöfte, *Syn*, nekande, osv.

osv. betraktas som den sannolikaste ännu av Kretschmer Glotta 13: 242 n.

¹ Jfr Iliaden 20: 70: 'och mot Hera steg Artemis fram, som åt gyllene sländan glädes och pilar och jakt'.

² Det motsvarande grek. *γαιήοχος* översattes även 'som far under jorden'.

³ Av de många tolkningsförslagen må här särskilt framhållas Kretschmers fyndiga förmodan i Glotta 1: 27 f.: av **Πότει Δας*, **Πότι Δας*, av vokativen till *πότις* (*πόσις*), herre, o. genit. av gudinnenamnet *Δα* (varom se anm. till Demeter v. 454), alltså 'o Da's herre eller gud'.

Icke alltid är emellertid i dylika fall abstraktet säkert det äldsta. Förhållandet kan stundom också vara omvänt och namnet ha utgått från ett nomen agentis el. dyl., som sedan fått funktion av abstraktum¹.

— Dione (*Διώνη*), nämnes v. 353 bland okeaniderna; jfr de mytiska namnen Dia och Dion; till *δῖος*, gudomlig. Dione var i Dodona namnet på Zevs' maka.

18. Eos (*Ἠώς*, attiskt *Ἐως*), morgonrodnadens gudinna o. morgonrodnad, av samma indoeur. stam **ausōs-* som lat. *aurora* (i båda anv.) och f. ö. nära besl. med likabetydande sanskr. *Ushas*, ty. *Ostern*, påsk, sv. *öster*, till en rot *aus, us*, lysa.

— Helios (*Ἥλιος*), solgud (o. sol); av samma indoeur. stam **sāuel-* som sv. *sol*. En annan språklig släkting är det i samma vers uppträdande Selene (*Σελήνη*), mångudinna (o. måne).

19. Leto (jfr lat. Latona), en av Zevs' hustrur eller enligt en annan myt älskarinnor; moder till Apollo och Artemis; dyrkad bl. a. på Delos och av lykierna. Namnets härledning är okänd.

— Iapetos, Promethevs' fader, en av titanerna, son av Uranos och Gaia, broder till bl. a. Kronos (se v. 134 o. Verk o. dagar v. 54); sannol. ej av grekiskt ursprung; bl. a. sammanställt med hebréernas Japhet. Jfr v. 134.

— Kronos, se anm. till v. 173.

20. Gaia, jordgudinnan, egentl. appellativ: jord, liksom t. ex. sanskr. *Prthivī*, lat. *Tellus*, isl. *Jörð* m. fl. Jfr anm. till Demeter v. 454.

— Okeanos, se anm. till v. 131—132.

22. Jfr Verk o. dagar v. 659. — Detta ställe är det enda i Theogonien, där skalden lämnar oss någon bestämd uppgift om sitt liv. I Verk o. dagar förekomma däremot en mängd meddelanden om hans levnadsförhållanden.

27. 'Osant är mycket förvisst, fast sanningen likt som vi tälja'. Sannolikt har skalden haft de homeriska dikterna i tankarna.

¹ Se härom Kretschmer Glotta 13: 101 f.

30. Sånggudinnorna gävo skalden en stav som symbol av hans diktarkall. En dylik *σκήπτρον* el. *ράβδος* bars av dem, som fått gudomlig ingivelse, alltså även spåkvinnor och mager, samt av konungar (sceptern el. spiran) och innehavare av andra värdigheter (domare m. fl.). I Iliaden 18:505 f. berättas om 'de myndige äldste', som 'sutto på glättade säten av sten i den signade kretsen':

'stavar de fingo i hand av en ljudligt ropande härold, reste med dessa sig upp, envar i sin ordning, och dömde'.

Även erinras om marskalksstaven samt om de fornnordiska valorna, spåkvinnorna, som hade stav i handen (t. ex. Erik den rödes saga) och vilkas namn (*volva*) f. ö. är avledd av isl. *volr*, stav.

31. Ett ord i originaltexten är dunkelt och flertydigt.

35. Ordagrant: 'Men varför talar jag så om eken och klippan?' Ett gammalt ordstäv (med dock ej identiska motsvarigheter hos Homeros); f. ö. av dunkel och omstridd innebörd. Den här valda tolkningen är allt annat än säker.

36. Ny hänvändelse till sånggudinnorna (jfr 1 o. 104).

38. Musernas spådomsförmåga sammanhänger med kulten av orakelkällor (här Aganippe). En dylik orakelkälla var också Kastalia. Jfr den nordiska folktron (trefaldighetskällor o. d.).

42. Olympen, *Ὀλυμπος*, ett vanligt forngrekiskt bergnamn (av icke-grekiskt ursprung). Här om det berömda berg i norra Thessalien, där man tänkte sig gudarnas boning belägen; ett minne av grekernas utvandring från dessa trakter. Sedan med bleknad betydelse: gudaboningen, himlen.

45. Himlen, tänkt som gud = Uranos, och Jorden som gudinna = Gaia. I denna övers. nyttjas omväxlande de svenska och grekiska beteckningarna.

53—67 synas bilda en dikt för sig.

54. Mnemosyne, se v. 135. — Elevation, enl. den allmänna och väl riktiga uppfattningen staden Elevation i Beotien vid gränsen till Attika. Emellertid födde Mnemosyne muserna i Pieria, fordom en del av Makedonien kring berget Pieros.

58. Horerna voro kvinnliga naturgudomligheter; till grek.

ὥρα, årstid m. m. (varifrån lat. *hora*, timma; sannolikt urbesläktat med vårt *år*). Jfr anm. till v. 903.

64. Kariterna, behagens gudinnor, gratierna, till *χαρίς* behag; egentl. vegetationsgudinnor. Jfr v. 908 o. Verk o. dagar v. 73.

— Himeros, egentl.: kärlekslängtan, åtrå, jfr den romerske Cupido med samma betydelse.

68—74 äro möjligen en fortsättning av v. 35.

75 f., möjligen en fortsättning av v. 35 el. 21. — Om muserna jfr anm. till v. 1 o. 38. Niotalet, som förekommer redan i Odysseen, var förr hos åtskilliga folk ett heligt tal; jfr i Eddamytologien Heimdalls nio mödrar, de nio »världarna» osv.

77. Klio (här i latinsk form), grek. *Κλειώ*, hjältediktningens och historiens gudinna, till *κλειω*, prisar, firar. Även de övriga namnen på muserna äro, såsom jämförelsevis unga, etymologiskt genomskinliga. Så hör Terpsichore till *τέρψις*, glädje, njutning, o. *χορός*, dans (kör), Melpomene till *μέλπω*, sjunger och dansar, Thaleia till *θάλλω*, blomstrar (jfr *Thalia* v. 909), Polyhymnia till *πολύς*, mycken, o. ett ord motsvar. vårt låneord *hymn*, Urania till *οὐρανός*, himmel (v. 350 även en av okeaniderna), Evterpe till *εὖ*, väl, o. *τέρω*, gläder, njuter (jfr Terpsichore ovan), Erato till *ἐρατός*, ljuv, älskvärd; Kalliope betyder 'den skönögda'.

81 f. Här skildras de egenskaper, som böra utmärka den dömande konungen. Till dennes förnämsta plikter hörde nämligen att skipa rätt, vilket skedde tillsammans med 'de äldste': samtliga med stavar i händerna (jfr anm. till v. 30). Jfr Odys. 11: 568 f.:

'Nu fick jag Minos se, den lysande son av Kronion, sitta med gyllene spiran i hand och bland skuggorna döma, medan hos drotten de sökte sin rätt . . .';

ävensom Iliaden 18: 497 f., där ett dylikt rättegångssammanträde utförligt skildras. Med 'kungarna' i Verk o. dagar (t. ex. v. 260 f.), vilkas orätrådighet och besticklighet nagelfares, åsyftas snarast det råd av högadliga hövdingar, som efterträdt konungen och övertagit hans funktioner. Även hos

germanerna under Taciti tid var konungen eller fursten ordförande i rättsförsamlingen.

81—82. Jfr Horatius Carm. 4: 3: 'Quem tu, Melpomene, semel nascentem placido lumine videris'.

89—90. Versernas innebörd är i enskildheter flertydig.

94—97. Innehållet återfinnes i den 25. homeriska hymnen.

104. Ny åkallan av muserna (jfr v. 1 o. 36).

113. Om erövringen av Olympen från titanerna se v. 881 f.

116—336. Skildring av den äldsta generationen och dess ursprung ur Kaos.

116. Kaos, grek. *Χάος*, egentl.: gap (i yngre tid: förvirring o. d.) och avlägset besläktat med detta svenska ord; jfr det fornnordiska Ginnungagap. — Den med v. 116 inledda skildringen av världens uppkomst ur Kaos är i väsentliga delar en frukt av skaldens spekulatior, som antagligen påverkats av vad han lärt sig genom prästerna vid musernas helgedom på Helikon. Dessutom föreligga här utan tvivel minnen av den samindoeuropeiska föreställningen om alltings ursprung från Moder Jorden. — Även i det följande ha gamla naturmyter sammanförts inom en genealogisk ram med unga mytologiska abstraktioner, som aldrig haft eller fått något fotfäste i folktro eller kult.

119. Tartaros (reduplicerad bildning liksom t. ex. Gargaros, barbaros osv.), den djupast ned belägna delen av underjorden (Hades); jfr anm. till v. 746—47, ävensom dikten v. 719 f. — Även personifierad som fader till Typhoeus (se v. 822).

120. Hesiodos synes ha upptagit Eros från gudens berömda kult i Thespiæ. Homeros känner ännu intet om den allmakt, som här antydes. Jfr anm. om Hesiodos' behandling av Hekate v. 411.

121. 'han som lederna löser' el. enligt en gammal, dock sannolikt felaktig, tolkning: 'som sorgerna dövar', grek. *λυσιμελής*. Samma epitet till Eros brukas även hos skaldinnan Sappho.

123. Erebos, egentl. om mörkret i underjorden, etymolo-

giskt = isl. *rökkr* i *Ragnarökkr*, gudaskymning, om världens undergång. — Dikten är synnerligen rik på dylika mytiska abstraktioner; se anm. till v. 17, 211, 214, 886.

124. Samma uppfattning om natten som dagens moder förekommer i den fornnordiska mytologien.

126. 'liknande modren', dvs. av samma utsträckning som hon själv: himlen täckte jorden som ett tälttak.

130. Nymferna voro lägre kvinnliga naturgudomligheter (grek. *νύμφη*, brud, flicka o. d.). Jfr Iliaden 20: 8:

'ingen av nymferna heller, som bo i de ljuvliga lunder, nere i flodernas källor och inne i grönskande dälder'.

Här syftas på bergnymfer, oreader.

131. 'Havet, det ödsliga, vilda'. Betydelsen av grek. *ἀργύρεος* är i själva verket okänd. Ordet översattes förr (liksom icke sällan ännu) med 'ofruktbar', men har också tolkas som 'upprörd', 'glänsande', 'ogästvänlig' m. m.

131—132. 'Havet . . . Pontos'. Grekerna skilde mellan å ena sidan *πέλαγος*, *πόντος* (i sht om Medelhavet) och *ὠκεανός*, världsströmmen, som flyter kring jorden och där alla floder upprinna. Denna senare sidoordnas av Hesiodos med barnen av Uranos och Gaia, men framställs av Homeros som 'gudarnas' eller 'samtliga varelsers upphov'¹. I yngre grekisk tid uppfattas dock *ὠκεανός* som världshavet, oceanen.

133 f. Skalden övergår till att nämna de barn av Jorden och Himlen, som kallas titaner (om namnet se anm. till v. 208), det äldre gudasläkte, som sedan undanträngdes från sin maktställning av de olympiska gudarna (Zeus osv.) och störtades ned till Tartaros (vilket senare dock ej kan ha skett med t. ex. Okeanos, Mnemosyne eller Themis). — Förmälningen mellan Himlen (Uranos) och Jorden (Gaia) har motsvarigheter i himmelsguden Zeus' förbindelser med jordgudinnorna Demeter och Semele och f. ö. hos åtskilliga vidt skilda folk (malajer o. a.).

134. Koios var fader till Leto (se v. 19 o. 404); även flod i Messenien; okänd härledning.

¹ Iliaden 14: 201, 246.

— Iapetos, se v. 507 o. anm. till v. 19.

— Krios, möjl. besl. med grek. *κρείων*, härskare (jfr bi-formen *Κρείος*); enl. andra = *κρίως*, vädur (i så fall av samma slag som titannamnet *Ophion*, orm, från en yngre källa). Jfr v. 375.

— Hyperion, solgud; till en komparativ **ὑπερος* till *ὑπέρ*, över (etymol. = lat. *super*); jfr. *ὑπατος*, den överste, om Zevs, o. lat *di superi*. H. brukas annars som binamn till Helios, men hos Hesiodos framställs han som en från denne skild gudomlighet. Jfr v. 374 o. Usener Göttern. s. 19 f.

135. Theia, dyrkad bl .a. i Ägina som Helios' moder. V. 373 nämnes hon som moder även till Selene och Eos. Namnet är flertydigt.

— Mnemosyne, egentl.: minne, till grek. *μνησικω*, minnes, osv.; en av Zevs' gemåler. Jfr v. 54, 915.

— Rheia, enl. Hesiodos maka till Kronos; se v. 453. Namnet (*Ῥείη*) föres vanligen till *ῥέω*, strömmar, o. väl med rätta.

136. 'Phoibe med gyllene krans i sitt hår', egentl. femin. till Apollons binamn, grek. *φοῖβος*, klar, lysande. Moder till Leto (v. 406). — Tethys hör samman med Okeanos¹.

137. Om Kronos se anm. till v. 173 f.

139 f. Kykloperna, egentligen åskdemoner, som dock redan i Odysseen framställas som ett jordiskt, klippslungande jättefolk. Namnet betyder, såsom också skalden meddelar, 'rundöga', till *κύκλος*, cirkel, hjul, och *ὄψ*, öga.

140. Brontes betyder egentligen 'bullraren' liksom t. ex. de isländska jättenamnen *Hrungner*, *Þrymr*, *Ymer* m. fl. Steropes hör till grek. *στεροπή*, blix, glans, liksom Arges är identiskt med adj. *ἀργής*, glänsande. *Βροντή* och *στεροπή* förekomma v. 286 som beteckningar för Zevs' åska och blix,

¹ Namnet *Τηθύς* bör sannolikt betraktas som ett av de många smeknamn o. d., som bildats med två dentaler, *iet(h)-*, *tat(h)-*, *titt(h)-* osv., t. ex. grek. *τήθη*, far- o. mormor, islav. *teta*, tant, *dēdū* farfar, grek. *Τατάς*, lat. *Tatius*, got. *Tata*, fornty. *Dado*, *Deddo*, *Tado*, grek. *τίτη* amma, sv. *dadda* osv., varom närmare min uppsats om isl. *þjazi* i Ark. f. nord. fil. 21: 132 f.

och samma ord äro, t. ex. från Korint, kända som namn på de hästar, som draga solgudens vagn.

147. De hundraarmade jättarna; bistå de olympiska gudarna i striden mot titanerna; jfr v. 617 f. o. 815 f. samt om namnen anm. till v. 149. — Briareos dyrkades på Evböa. Motsvaras av Aigaion, Iliaden 1: 404.

148. 'ej lätta att nämna', orig.: *ὄνκ ὀνομαστοί*. Något oklart; kanske sådana, som ej gärna böra nämnas med namn, jfr den allmänt spridda övertron om namnets makt ('när man talar om trollen, så stå de farstun') o. v. 310 nedan, eller: 'vidunderliga' el. 'avskryvårda, skändliga', alltså med samma betydelseutveckling som lat. *nefandus* (egentl.: som ej får uttalas).

149. Kottos, jfr *κοττίς*, huvud, o. mansnamn ss. *Kottalos*, *Kottis*; även som fisknamn (jfr *Cottus gobio*); -tt- beror sannolikt på intensivförlängning av samma slag som i t. ex. sv. *jätte* till fsv. *iætun* (och *sälunda* ej, såsom allmänt antages, på assimilation av vare sig -tv- eller -pt-). — Briareos (*Βριάρεως*) till *βριαρός*, stark (liksom t. ex. *ἀριστεύς* till *ἀριστύς*)¹. — Gyes är formellt identiskt med *γύης*, krökt trä, jfr *γύιον*, ben, knä o. d., egentl. krökning; har väl i så fall avseende på kroppens form; eller, kanske snarare, en kortform till det besläktade *γύιον*, plur. *γύια*, hand, arm; Gyes var ju en av 'de hundraarmade'. — Jfr f. ö. v. 618, 653, 714, 734, 817 f.

150—152. Jfr v. 671—673.

151. Jfr Verk och dagar v. 148.

161. 'malmen', i originalet: *ἀδάμαντος* (gen.), till *ἀδάμας*, stål'. För Homeros var stålet ännu icke känt.

171. 'den far som så nämnes med orätt'; orig.: *πατερός δυσωνύμου*, där dock attributet är flertydigt.

173. Kronos, jfr v. 137. — Berättelsen om huru Kronos

¹ Jfr Iliaden 1: 102.

— — — — — den hundraarmade resen, vilken av gudar Briareos nämns, men av människor Aigaion, och som i styrka och kraft är ännu förmer än sin fader'.

berövade sin fader dennes manlighet torde sammanhånga med urgamla mytiska föreställningar, som egt motsvarigheter i phallos- och fruktbarhetskulterna. Lien nyttjades f. ö. som offerinstrument i vissa agrarriter. Kronos hålles ju också av somliga forskare (t. ex. Usener) för en gammal skördegud (en uppfattning som dock enl. M. P. Nilsson Griech. Feste s. 39 n. 1 är oantaglig för Olympia och Rhodos); bland de härledningingar av namnet, som framställts, passar en — eller t. o. m. två — ganska väl till ett sådant antagande¹. Welckers av Peppmüller Hes. s. 30 gillade utläggning av denna myt är i alla händelser högligen fantastisk. — Med den urgamla myten om Kronos har enligt M. P. Nilsson Griech. Feste s. 365 den om Aphrodites ursprung från Uranos' blygddelar förknippats; möjligen har den semitiska anor. Om denna myt, liksom f. ö. även det föregående från v. 116, har man med skäl anmärkt, att den starkt avviker från 'den sobra homeriska antropomorfismen'. — Om Kronos som härskare under den gyllene åldern se Verk och dagar v. 111 f.

185. Erin(n)yer (*Ἐρινύες*), hämndgudinnor, furier, även eufemistiskt benämnda evmenider, de välvilliga, eller semnai, de vördnadsvärda. Äldst om de vredgade och hämnande själarna av dödade människor, men senare gudomligheter, som övervaka den sedliga ordningen och hämnas förbrytelser mot denna, t. ex. mened (se Verk o. dagar v. 804—5). De hade sin boning hos Hades. Erinys förekommer som attribut till Demeter. Namnets härledning är trots många tolkningsförslag ej säkert fastställt; i alla händelser ej besläktat med det fornindiska mytiska namnet *Saranyu*.

192. Kythere, se anm. till v. 934.

195. Afrodite (*Ἀφροδίτη* m. m.), kärleksgudinnan, motsvar. romarnas Venus; egentl. en fortplantnings- o. växtlighetsgudomlighet, vars kult, bl. a. att döma av namn Kypris och Kythereia, kommit från öster².

¹ Den gamla sammanställningen med *Χρόνος*, tid, är av formella skäl oantaglig.

² Namnet tolkas (med förutsättning, att det är inhemskt grekiskt) vanligen som 'den i skummet glänsande', till

208. Skalden härleder här felaktigt titanernas namn (*Τιτάν*, jon. *Τιτίην*) från grek. *τιταίνω*, sträcker. Dess härledning är annars synnerligen omstridd och tolkningsförslagen många. Kanske snarast med (Preller o.) Solmsen, Indog. Forsch. 30: 36 noten en utbildning av *τίτος*, ärad, part. till *τίω*, jfr *τιμή*, ära, uppskattning m. m.

211. Skalden redogör nu till v. 560 för avkomlingar av de gudomliga väsen, som nämnts v. 123 f.; till en stor del abstraktioner.

— Ödet, *Μόρος*, besl. med *μοῖρα*, öde, lott m. m. (av **morīā*) till *μοιρομαι*, får som andel. Jfr till betydelsen Lachesis och Nemesis nedan. — *Κήρ*, döds gudinna, till *νήρ*, öde, bråddöd m. m.

214. Tadlet, *Μῶμος*, den svensk-fransklassiska litteraturens Momus. — Sorgen, *Ἰοξύς*, egentl.: elände o. d.; 'dystra', orig. har ett ord, som betyder 'smärterika'. Om dylika mytiska namn se t. ex. anm. till v. 17.

215. Hesperiderna, till grek. *Ἑσπερος*, *ἑσπέρα*, afton, väster = lat. *vesper*; döttrar av Natten, ty de bodde i fjärran västern.

217. 'Moirer och Kerer', jfr anm. till v. 211. Moirerna förekomma även hos Homeros, men blott Il. 24 (Od. 7: *Κλωθες*). Jfr de romerska parcerna, liksom de fornnordiska nornorna, vilka också voro tre, en precisering som dock är av senare datum (endast Urd har uråldriga anor). Se även v. 904.

ἀφρός, skum, o. **-δῖτᾶ-*, glänsande (jfr sanskr. *su-dī-ti-*, med vacker glans, E. Maas; samma el. liknande Hirt m. fl.) eller 'den i molnen glänsande (*ἀφρός* är etymologiskt identiskt med sanskr. *abhrás*, moln, av ieur. **ἡbhros*). Enligt Kretschmer är emellertid senare leden en femininbildning till *ὀδίτης*, vandrare, alltså: 'som vandrar fram i skummet', en härledning, som dock är förknippad med formella vanskligheter. — Ännu Aly Theog. s. 17 omfattar E. Meyers antagande av folketyologisk ombildning av semit. *Astorét* (Astarte). Men formen är alltför avvikande för att denna mening skulle kunna anses rimlig. Föregrekiskt (etruskiskt) ursprung antages av Hammarström Glotta 11: 216 (betydelse: 'härskarinnan, furstinan').

218—19 = v. 905—906 och sannol. därifrån inkomna på detta ställe. — Lachesis betyder 'lott, öde' (alltså samma innebörd som det nordiska Urd, isl. Urðr) eller 'den som tilldelar lotten el. ödet'¹; Klotho (Κλωθώ) hör till κλώθω, spinner, o. Atropos till τρέπω, vrider, vänder: 'den oavvändbara, oundvikliga'. Se f. ö. v. 905, 906.

224. Nemesis, egentl.: gudomlig hämnd, harm över orätt-rådighet, till νέμω, tilldeler. I Glotta 13:101 f. hävdar emel-lertid Kretschmer den uppfattningen, att i en del dylika fall och bl. a. möjligen i detta ord den abstrakta betydelsen ut-vecklat sig ur en konkret, agentisk. Jfr anm. till v. 17 och om Lachesis ovan.

225. Eris, tvedräktens gudinna o. tvedräkt²; jfr lat. *Discordia*. Se om dylika abstrakta anm. till v. 17 o. föreg.

228. Denna vers förekommer med en mindre avvikelse även Odyss. 11: 612.

230. 'svidande Skuld', i orig.: ἄτην, som dock har flera andra betyd.: 'olycka', 'dårande' m. m.; i alla händelser åsyf-tas här något, som står i samband med eller ofta blir en följd av hätskhet mot lagarna, jfr tillägget 'förtroliga vänner' (συνήθεας ἀλλήλησιν).

231. Eden, Horkos, som barn av Eris nämnes också i Verk o. dagar v. 804. En ed förutsätter tvist eller oenighet av något slag. — F. ö. en abstrakt gudomlighet av samma slag som Themis, Dike m. fl. (se anm. till v. 17) el. som isl. Vár, 'som lyss till människors eder och utfästelser, som av-läggas och göras mellan män och kvinnor' (Sn.-E.), jfr Teg-nér: 'Du höga Var, som med din griffel kring jorden far och skriver eder på gyllne skiva'.

¹ Detta om, såsom Kretschmer antager, demonen är den äldre föreställningen och ej en personifikation av abstraktet; se anm. om Nemesis v. 224. Med avs. på betyd. jfr även Μόρος, μοῖρα, anm. till v. 211.

² Ordets etymologi betecknas av Boisacq som 'douteuse'. Senare (1923) ställes det av Schwyzer Glotta 12:17 till ἐρεῖδω, strävar el. kämpar emot m. m. (liksom ἀνηγίς till ἀντερεῖδω).

233. Nerevs (*Νηρεΰς*), den äldste av havsgudarna; till sitt väsen identisk med Protevs (*Πρωτεύς*) i Odysseus 4:385 f.¹. Namnet hör liksom avledningen *neraider*, sjörån, sjöjungfrur, med Brugmann snarast till *νάω*, simmar (alltså av ett urgrek. **νάφερο-*); jfr *νάρος*, som rinner. Knappast, med t. ex. Fick, till *νέροθεν*, *νέροτρος* osv.

234. 'den gamle'. Så kallades också i Odysseen den nedannämnde Phorkys ('den gamle i havet').

237. Thavmas (*Θαυμάς*, genit. *-αντος*), till grek. *θαυμαίνω*, häpnar, *θαύμα*, under; alltså: havsvidunder; jfr Keto v. 238. — Phorkys hör möjligen till *φορκός*, gråaktig (urbesl. med sv. *bjärt*).

238. Keto (*Κητώ*) hör till *κῆτος* n., havsvidunder, säl, valdjur.

239. Evrybia, till *εὐρύς*, vid, bred, o. *βία*, kraft. Tre av namnen på Pontos', havets, barn syfta alltså på deras storlek och styrka. V. 931 har *εὐρυβίης* som bestämning till havsguden *Τριτων*.

240—264. Nerevs barn, 'nereiderna'; de allra flesta namnen med genomskinlig betydelse (en del förklaras nedan) och av skalden sammanparade med stor poetisk urskillning. Även i Iliaden (18:39 f.) uppräknas ett stort antal av 'Nerevs' gudomliga döttrar, som bo i det blånande djupet'.

242. Doris, jfr v. 250, 350 o. anm. till v. 244.

243. Amphitrite, till *ἀμφι-*, omkring, o. samma stam som

¹ Om namnet, såsom är sannolikast och vanligen antages, hör till *πρωτος*, först, och sålunda bör tolkas som 'den förstfödde, äldste', föreligger här en ytterligare överensstämmelse; dock äro — med denna utgångspunkt — också andra betydelsemöjligheter tänkbara. Stammen *prōt-* ger emellertid ett nordiskt *frōþ-* och kan alltså även sammanställas med isl. *fróðr*, vis, i Are frode osv.). Både Nerevs och Protevs voro visa och egde, såsom vattengudar i allmänhet, profetisk förmåga; jfr t. ex. den fornnordiske vise vattengudomligheten Mimer vid Mimersbrunnen eller den 'hundvise' (dvs. mycket vise) Hymir, om nu denne riktigt uppfattats som en havsjätte.

i havsgudsnamnet Triton (hennes son, v. 931); besl. med forniriska *triath* (genit. *trethan*), hav¹; dyrkades jämte Poseidon på de egeiska öarna. F. ö. jämte Thetis den mest berömda av nereiderna. — Evkrante, till εὔ, väl, o. κραίνω, härskar o. d. — Ploto, jfr πλωτός, simmande. — Soo, till σόω, räddar o. d.

244. Glavke, strålande. — Evdore, till εὔ, väl, o. δῶρον gåva: som skänker rika gåvor; jfr Doris ovan. — Thetis, 'den silverfotade', dyrkad i Thessalien och Sparta; älskad av Zevs och Poseidon; gift med en dödlig, nämligen Pelevs, och moder till Achillevs (se t. ex. Iliaden 18); vindstillerska enl. Herodotos. Jfr anm. till v. 243 o. se v. 1006. — Galene, vindstilla.

245. Speio, jfr homer. σπέος (gen. σπειούς), håla, grotta. — Halia (*Ἀλιή*), jfr ἄλις, (salt)hav, ἁλιός, fiskare, urbesl. med vårt salt; jfr v. 255. Variant: *Θαλιή*, till θάλλω, blomstrar. — Kymothoe, till κύμα, våg, flöde, o. θοός, snabb (jfr Thoe). — Pasithee, till πασι-, all, o. θέω, ilar. Jfr till bildningen Pasithee v. 352 o. Pasiphae, den för alla lysande. — Erato, jfr ἔρατός, älskvärd, ljuvlig. — Evnike, till εὔ o. νίκη, seger. Variant: Evneike.

247. Melite, till μέλι, genit. μέλιτος, honung. — Evlimene, till εὔ, väl, o. λιμήν, hamn; alltså: den som för skeppen in i den trygga hamnen; jfr Evpompe v. 261. — Agave, den ädla, upphöjda.

248. Doto, jfr Evdore m. fl. Jfr Virgilius *Æn.*: Nereïa Doto. — Proto. Varianter: Πλωτώ, Εὔρατώ m. m. — Dynamene, till δύναιαι, bl. a.: är kraftig. — Pherusa, part. till φέρω, (jag) bär.

249. Protomeideia. Någon har här fyndigt förmodat *Πρωνομέδεια*; i så fall till πρῶν, näs, och i god överensstämmelse med betydelsen av de följande Nesaia o. Aktaiä och med ett litteraturställe: Πόσειδον, ὃς Αἰγαίου πρῶνος .. μέδεις. Emellertid kunde Protomeideia med Peppmüller tol-

¹ Den i handböcker stundom framställda tydningen 'den rundtom strömmande' är felaktig.

kas som syftande på den del av havet, som ligger närmast stranden o. först befares av skeppen. — Nesaia, till νησος, ö, halvö (jfr Peloponesus), liksom Aktaia till ακτή, strand, näs; jfr Neso v. 261.

250. Doris, jfr v. 242 o. anm. till 243. — Panope, till παν-, all-, o. ὄψος, öga, ep. ὄσσε, de båda ögonen (jfr Kalliope, anm. till v. 77). — Galateia, Polyphems älskade, dyrkad på Sicilien och i Storgrekland; omnämnd även av flera andra diktare.

251. Hippothoe, till ἵππος, häst, o. θοός, snabb. — Hipponoe, till νοέω, förstår o. d.¹.

254. Kymatolege, vågstillerska; jfr Galene, vindstilla.

255. Halimede, se anm. till Halia v. 245.

256. Pontoporeia, till πόντος, hav, o. πορ- i πορεύω, reser, o. sv. fara. Jfr till bildningen Κυμπολεία, v. 819.

— Glavkonome, till γλαυκός, strålande; jfr Glavke ovan.

257. Leiagore o. Evagore, till λειτός, jämn, glatt, resp. εὖ, väl, o. ἀγορά, torg, handel; väl syftande på varutillförseln till sjös. — Laomedeia, till λαός, folk, o. μέδω, -ομαι, tänker på, har omsorg om. Jfr följ.

250. Polynoe o. Avtonoe, till πολυ-, mycket, resp. αὐτο- själv, o. νοέω, tänker på, har omsorg om. — Lysianassa, till λυσι-, som löser, o. ἀνασσα, drottning; f. ö. av något dunkel innebörd; dock väl med ungefär samma innebörd som Laomedeia. — De sex sista namnen visa oss nereiderna som deltagande i och sörjande för människornas handel och vand.

¹ Om de grekiska egennamnen på -νοος, -νοη se dock Kieckes IF 23: 353. Han skiljer där på två grupper: den ena med betyd. 'förstånd, tänkande', medan den andra skulle utgå från ieur. -*σπουος och höra till νέω (*σνέρω), simmar (dock i vissa fall i en överförd bemärkelse). Till den senare för han bl. a. Ἰππιονοη; jfr t. ex. Ποντόνοος, härolden hos faikernas konung Alkinoos, vars namn också vore av samma slag. Om orsaken, att -sn- ej uppträder som -vv- se v. 355 f.

259. Evarne, till ἀρν, genit. ἀρνός, får; jfr namnet på okeaniden Melobosis nedan (till μῆλον, småboskap).

260. Psamathe, till ψάμαθος, sand, sandstrand; jfr t. ex. okeanidnamnen Petraia, Prymno, Asia. Se även v. 1003¹.

261. Pronoe, den förtänksamma, jfr v. 258. — Neso, jfr Nesaia v. 249. — Themisto, till θεμιστός, rättvis, lagenlig o. d. — Evpompe, till πόμπη, beledsagande (jfr vårt låneord *romp*, egentl.: högtidligt tåg, förnämlig eskort). Alltså: den som ledsagar fartygen; jfr Eylimene v. 247.

262. Nemertes, till νημερτής, ofelbar, sveklös. — I de senare verserna beteckna vissa av namnen på de uppräknade nereiderna samma egenskaper som enligt v. 233 f. utmärka fadern Nerevs.

264. Skalden anslår här nereidernas antal till femtio, men nämner femtiotvå, vilket man sökt förklara på flera olika sätt; vissa läsningar äro f. ö. osäkra.

266. Elektra, den lysande; jfr v. 349.

— Iris (Ἴρις), sannolikt ej, såsom ofta uppgives, direkt personifiering av ἴρις, regnbåge m. m., utan ett kortnamn till en längre med detta ord (väl dock i en annan primärare betyd.) sammansatt benämning; f. ö. av ytterst omstridd härledning. I Iliadens äldre delar är hon Zevs' budbärarinna (men nämnes ej som sådan i Odyss.). Uppfattades ock som regnbågsgudinna. Jfr följ. o. v. 780, 784.

267. Harpyiorna, storm- o. själadedemoner, som i stormvinden föra bort de dödas själar (jfr Odens jakt), till roten i ἀρπάξω, jag rövar². — Okypete, den snabbt flygande. —

¹ En parallell eller motsvarighet ser Kretschmer (Kuhns Zeitschr. 29: 170 m. fl. st.) i nereidnamnet *Ψαμαθῶι* (dvs. *Ψαμαθῶ*; å en korintisk vas), som han för till *ψαμαθος*, sand; men det bör utan tvivel, med E. Maas Indog. Forsch. 1: 168, tolkas som 'löpande samman (med andra)'.

² Bildningen *ἀρπυια* är av samma art som t. ex. *Ἰδρυια* (v. 352), egentl.: som har insett = fem. *ἰδρυια*, klok, förständig, el., enl. somliga *Ἐιλειθρυια* (se anm. till v. 923); alltså perf. part. akt., motsvar. got. *bêrusjôds* (fem. sg. urgerm. **bêrusi*), föräldrar, osv.

Aello (*Ἀελλώ*), kortnamn till en längre benämning, snarast *Ἀελλίπος*, stormvindsföt (till *ἄελλα*), som hos Homeros brukas som epitet till Iris. — En annan känd tredje harpyia Kelaino, den svarta, förekommer ej hos Hesiodos. Homeros nämner som harpyia Podarge, den snabbfotade.

269. 'så snabbt som den flyende tiden'; orig. *μεταχρόνιαι* (till *χρόνος*, tid), flertydigt och omstritt.

271. Graier, jfr *γραῖα*, gummia. Som gummor framställes de även hos Aischylos Prom. Enligt A. ha de ett gemensamt öga och en tand.

273. Pempredo, jfr *πεμφρηδών*, ett slags geting (ljudhärmande liksom vårt *broms*). Även läst Pephredo. — *Ενυο*, egentl.: skrik, krigsrop; alltså båda uppkallade efter rösten och lätet.

274. Gorgonerna, till *γοργός*, fasansfull, vild (i sht om blickar; jfr sägnen om Gorgonögats förstenande verkan); tydligen åskdemoner.

276. Sthenno, till *σθένος*, styrka, kraft; föreställd med utsträckt tunga och långa tänder. — *Ενρυαλε*, till *εὐρύς*, vid, med avledn. *-αλ-* (såvida ej till *ἄλς*, hav, el. enl. andra till *ἄλλομαι*, hoppar, flyger, framstormar). I Iliaden nämnes hjälten *Ενρυαλες*, 'gudarnas like'. — *Medusa*, till *μέδομαι*, beskyddar o. d., jfr nereidnamnet *Pontomedusa* ävensom *Laomedeia* (v. 257). Hennes svarta klädnad är väl åskmolnet och den förstenande eldblicken det förlamande åskslaget.

277. 'mörklockige guden', *Poseidon* (grek. *κωνοχαιτης* till *κωνο-*, mörk, o. *χαιτη*, hår, man); jfr hans binamn *Μέλανθος* till *μέλας*, svart, ävensom kentaurnamnet *Μελαγ-χαιτης*. Om denne gud se f. ö. anm. till v. 15 o. 732.

280. *Persevs*, son av *Zeus* o. *Danae*, gift med *Andromeda*; dyrkad i *Argolis*, *Athen*, *Seriphos*. Versen syftar på den mest frejdade av *Persevs'* bragder: då han på uppdrag av härskaren på ön *Seriphos*, där han bodde, *Polydektes* avhögg gorgonen *Medusas* förstenade huvud; ofta framställt i den antika bildande konsten. Namnets härledning är oviss; jfr *Perses* (v. 377), *Persephoneia* (v. 768) och om förhållan-

det mellan de olika hithörande namnformerna Usener Göttern. s. 11 f.

281. Chrysaór (egentl.: guldsvärd), som avhugger åskdemonen Medusas huvud, är den guldskimrande blixten; dyrkades som gud i Karien, med den kretensiska dubbelyxan som vapen. Jfr v. 979.

282. Pegasos, av Hesiodos och andra sammanställt med *πηγή*, källa; möjl. dock blott en folketymologi; sannolikt en mytisk bild av åskmolnet (jfr anm. till v. 276, 281, 287). Jfr anm. till v. 903.

287—290. Jfr v. 979—983.

287. Geryones, egentl.: bölaren, rytaren, liksom t. ex. isl. jättenamnen *Beli*, (*Aur-*, *Ber-* o. *þrúð*)*gelmir*. Väl en åskjätte. Se även v. 981.

288. Kallirrhoe, den vackert rinnande; se även v. 979.

289. Herkules, Herakles (*Ἡρακλῆς*, *-κλῆς*), son av Zevs o. Alkmene, dyrkad dels som gud och dels som heros; f. ö. till sitt egentliga väsen av mycket omstritt ursprung. I myten och sagorna bekant för de ytterst farliga och svåra bedrifter, som av hans husbonde, konung Evrysthevs i Mykenai ålades honom att utföra, t. ex., utom det här omnämnda hämtandet av Geryones boskapshjordar på Erytheia, dödandet av det nemeiska lejonet (v. 332), av den lerneiska hydran (v. 313 f.). Hans apoteos omtalas även av Homeros. Odyssevs såg vid sitt besök i Hades endast hans skugga, '— — — — ty han själv hos odödliga gudar njuter nu gamman och fröjd med den tjugande Hebe till maka'. (Odys. 11: 602 f.). Se f. ö. v. 950, 955. Namnet hör till stammen i *Hera* (varom närmare anm. till v. 11) o. *heros* samt i *κλέος*, ära, osv.¹

¹ Senast, så vidt jag vet, behandlat av Kretschmer Glotta 8: 121, enligt vilken grundbetydelsen varit 'den genom Hera berömd', ett s. k. typiskt namn (ej 'talande'), alltså egentl. människonamn, vanligt i Argos att döma av *Ἡρακλειτος*; jfr *Starke Hans* o. d. Ursprungligen föreligger här enl. K:s mening en folksaga, vilken som heroisk saga lokaliserats till Argos.

290. Erytheia, det röda landet (aftonsolens land?).
293. Orthos el. Orthros (se v. 309); av flertydigt ursprung; *ὄρθος* betyder annars 'rak'.
- 295—304 har på grund av bl. a. sitt delvis oklara och obestämda innehåll av vissa forskare ansetts icke tillhöra den ursprungliga dikten. Andra betrakta blott enstaka delar av detta stycke som oäkta.
295. 'Denna'; ovissst vilken av Keto, Kallirrhoe eller Medusa.
297. Echidna; jfr *ἐχίδνα*, orm; en namnbildning av samma slag som Chimaira (v. 319), egentl.: ung get.
298. 'strålögd'; betydelsen av *ἐλακο-* är omstridd (se anm. till v. 16).
303. Enligt somliga senare inskott; jfr dock anm. till v. 642.
304. 'Arimernas land'; jfr Homeros Il. 2: 783: *εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφωέος ἐμμεναὶ ἐδνάς*. Enligt Pindaros låg Typhaons håla i Cilicien; andra ha tänkt på Lydien eller Syrien; senare även på västligare nejder.
307. Typhaon; jfr v. 821: *Τυφωεύς*; till *τυφήναι*, åstadkomma rök, egentl. en eld- eller vulkangudomlighet.
309. Orthos, se anm. till v. 293.
310. Kerberos; jfr v. 769 f. Namnets härledning är trots flera tolkningsförslag okänd.
311. Hades, se anm. till v. 455.
313. 'den lerneiska Hydran', ett månghövdat vidunder, som dödades av Herkules i träskan vid Lerna — ett av hans tolv svåra arbeten (se anm. till v. 289).
314. Hera, se anm. till v. 11.
317. Originalalets *Ἀμφιτρωνιάδης* (Amphitryonsättlingen) har i övers. förbigåtts, därför att det syntes fåfängt att pressa in ett motsvarande uttryck utan att göra våld på metriken eller språkkänslans krav. Det är f. ö. överflödigt. H. var son av Zevs och Amphitryons maka Alkmene, varom se den pseudo-hesiodeiska dikten Herakles' sköld v. 27 f.
- Iolaos ('*Ἰόλαος*), Iphikles' son, se t. ex. Herakles sköld v. 77 f. Namnet är sammansatt med *λαός*, folk (jfr *Ἀγασί-*

λαος osv.). Första leden föres av Kretschmer till $\rho\tau\varsigma$, kraft, trots att namnet har kort i.

318. 'jägarinnan' (om Athene); motsvar. orig. $\alpha\rho\epsilon\lambda\epsilon\iota\eta\varsigma$, hemförande byte.

319. Chimaira, jfr $\chi\mu\alpha\iota\alpha$, ung get (egentl.: envintrig, nära besl. med sv. dial. *gimmerlamm*). Någon har förmodat, att egennamnet är en av appellativet oberoende bildning till den stam $\chi\epsilon\mu\text{-}$, $\chi\mu\text{-}$, vinter, varav av $\chi\mu\alpha\iota\alpha$ är avledd. Jfr Echidna v. 297.

323—324. Dublett till det föreg.; från Homeros II. 6: 181 f., där emellertid talas om tre förenade kroppar.

325. Bellerophontes, bildat som Hermes' binamn Argeiphontes, Argosdödaren¹, Lykophontes, vargdödaren m. fl.; även kallad Bellerophon; son av Glavkos (el. Poseidon). Då han vistades hos konung Proitos i Tirynt, upptändes dennes make av en häftig kärlek till den unge hjälten; men blev avvisad. Till hämnd beskyllde hon B. inför sin make att ha velat tvinga henne till älskog. Proitos betogs av vrede, men då han ej ville döda en gäst, sände han honom i stället till sin svärfar, konung Iobates i Lykien, med ett plån fullskrivet av 'försåtiga runor'. Av denne fick han då i uppdrag att döda Chimaira — alltså samma motiv som i berättelserna om Davids Uriebrev och Josef och Potifars hustru. B. lyckades emellertid i sitt företag och fick av Proitos dottern till äkta och en del av kungariket. Se t. ex. Iliaden 6: 155 f. B. var föremål för dyrkan i Korint.

326. Phix, beotisk form för Sphinx (till $\sigma\phi\iota\gamma\gamma\omega$, stryper). Sagan om sphinxen var särskilt känd i Beotien.

— 'Hon' (η) syftar väl på Chimaira.

328. Hera fostrade det nemeiska lejonet närmast för att det skulle bli en motståndare till hennes fiende Herkules. Dess dödande var ett av de tolv farliga arbeten, som blevo Herkules ålagda (se anm. till v. 289).

¹ De invändningar, som redan i forntiden framställdes mot denna översättning, bemötas av Kretschmer Glotta 10: 45 f.

330. Apesas o. Treton, berg el. bergspartier i Nemea.

336. Möjligen senare inskott

337. Här börjar diktens andra del, den andra generationen, avkomlingarna av titanerna.

337—345. Enligt vissa forskare senare inskjutet; dock ovisst. Påfallande är emellertid, såsom också anmärkts, att en beotisk diktare som Hesiodos alldeles förbigår sitt eget hemlands floder Kephisos och Asopos, men upptager obetydliga sådana, som blott äro kända från Homeros, såsom Rhesos, Rhodios, Heptaporos, Aisepos, Simoeis osv. I alla händelser visar flodkatalogen förtrogenhet med den homeriska poesin (jfr Iliaden 12:20 f.). — I listan uppräknas förutom floder i det egentliga Grekland, i Mindre Asien o. på Balkanhalvön blott Nilen, Donau o. Rione i Kolchis, men ingen från den italienska halvön.

338. Neilos = Nilen; egentl. namn på en mytisk flod, som senare lokaliserades till Egypten. Av Homeros omnämnes Nilen under namnet *Αἴγυπτος*.

— Alpheios i Elis. — Eridanos, väl egentl. ett mytiskt namn, men enl. somliga Po. Möjligen dock en förvanskning av Rhodanus (Rhone).

339. Strymon i Thrakien. — Maiandros i Lydien (jfr 'meanderslinga'). — Istros (Donau) i Skythien.

340. Phasis i Kolchis; nu Rione, som upprinner på Kaukasus och i antiken ansågs bilda gränsen mellan Europa o. Asien. — Acheloos i Epiros.

341. Nessos i Thrakien. — Rhodios o. Heptaporos i M. Asien. — Haliakmon i Makedonien.

342. Grenikos (Granicus), Aisepos, Simoeis i M. Asien.

343. Hermos i Lydien. — Peneios i Thessalien. — Kaikos i Mysien.

344. Ladon i Elis. — Parthenios i Paphlagonien. — Sangarios i M. Asien.

345. Evenos i Epiros. — Ardeskos i Skythien (jfr till bildningen de thrakiska flodnamnen Gáreskos, Drábeskos). — Skamandros i M. Asien.

346—47. 'som 'fostra männen till mognad' (*αι. . ἀνδρας κουριζουσι*), se anm. till v. 452.

346—361. Okeaniderna. Namnen ha samma målande karaktär som nereidernas. Till den följande knapphändig över- sikten göra vi det förbehållet, att namnets egentliga innebörd dock stundom kan vara en helt annan än den som för oss synes ligga närmast till hands. Namnen syfta i regel helt naturligt på olika egenskaper hos vattendragen och källorna: snabbflytande, snabb, (Okypete, Thoe), vackert rinnande (Kal- lirrheo); okuvad (Admete); döljer sig el. döljer (Kalypso; den närmare innebörden flertydig; jfr det likalydande gudinnenam- net i Odys., se v. 1018); flyter samman (Zevxo¹), motsatsen uttryckt genom Amphiro; som snabbt rinner åt alla håll el. dyl. (Pasithoe; se anm. till v. 352); bland rosor (Rhodeia²), (?) bland violer (Ianthé; jfr *ιανθος* o. *ιανθος*, jämte *ιος*, viol; dock snarare ett jämförelsenamn 'violblomman', av samma slag som menadnamnet Oinanthe, till *οἶνος*, vin; ej, såsom också förmodats, till *ιαινω*, vederkvicker); från klippor (Petraia), vid eller från kullar (Prymno), bland dy eller gyttja (Asia, till *ἄσις*), jfr Xanthe, egentl.: gul; från himlen, gudomlig (Urania; Dione, jfr anm. till v. 17); som piskar luften eller, enl. Kretschmer: vattnet (Plexaure³); med klar glans (Elektra), guldglänsande (Chryseis, dock med avvikande variantformer). Melobosis hör till *μηλον*, småboskap, o. *βόσις*, foder; Ianeira, av *ιαν-ἀνειρα*, väl till *ιαινω*, vederkvicker, o. *-ανειρα*, femin. till *ανήρ*, man. Peitho, övertalning (samma namn i Verk o. da-

¹ Till *ζεῦξαι*, *ζεῦγνυμι*, sammanbinda o. d. Jfr najadnam- net *Ζευξίππη*.

² Jfr från andra källor okeanidnamnet Rodope.

³ En god analogi föreligger i Kentaurernas namn, om detta omstridda ord av Kretschmer Glotta 10: 50 f. i anslut- ning till vissa antika författare riktigt tolkats som 'vattenpis- karen' (till *κεντεῖν*, sticka, slå). — Det i samma rad före- kommande okeanidnamnet Galaxaure är omstritt. Första le- den är nog *γάλα*, mjölk (om *ξ* för *κ* se Kretschmer anf. avh. s. 52 noten); därest *-aur-* här betyder 'vatten': 'med mjölk- vitt vatten'.

gar v. 73), Metis o. Idyia¹, som syfta på klokhet och förstånd, äro källorakel; även i Norden finnas vattendrag, vilkas namn tyda på vattnets profetiska förmåga; jfr anm. till v. 38. Flera här icke nämnda äro flertydiga eller dunkla. Så är det t. ex. visserligen klart, att Telesto hör till *τελεστός*, avslutad, men det kan vara ett kortnamn till en längre benämning, vars senare led vi icke känna. I ett par fall finnas helt eller delvis överensstämmande namn bland nereiderna. — Om Dione se anm. till v. 17, om Klymene till v. 508, om Evrynome v. 907, om Perseis v. 956. — I sin etymologiska genomskinlighet erinra namnen på de grekiska okeaniderna och nereiderna om dem på havsguden Ägirs döttrar: *Himinglæja*, den himmelsklara, *Dúfa*, den dykande, *Blóðug-hadda*, med blodfärgat hår, *Kolga*, den kolsvarta, *Bylgja*, *Bára*, bölja, våg, osv.

361. Styx, till *στύγος*, hat, osv. Om hennes framskjutna ställning se närmare v. 383 f. Jfr f. ö. 775 f.

371. Helios, Selene o. Eos, se anm. till v. 18.

373. Theia, se anm. till v. 135.

374. Hyperion, se anm. till v. 134.

375. Krios, se anm. till v. 134. — Evrybia, se anm. till v. 239.

376. Astraios, till *ἀστῆρ*, stjärna; f. ö. okänd; väl en fantasiskapelse av Hesiodos. Jfr Asteria, Perses maka. — Pallas, antagligen till *πάλλειν*, kämpa; en arkadisk gud.

377. Perses, jfr Persevs v. 280.

378. V. 984 är emellertid Eos förmäld med Tithonos.

379 f. Vindarna före soluppgången. Skalden nämner endast tre, varför somliga mena, att orig. *ἀργέστην* (strålände) skulle uppfattas som egennamn = Evros, östanvinden eller sydosten. — Zephyros, västanvinden (av de många tolkningsförslagen är sammanställningen med *ζόφος*, mörker, väster, bäst, men ingalunda säker). — Boreas, den ende av vindgudarna, som i Grekland erhållit en mera personlig prägel (jfr

¹ Jfr till bildningen anm. till v. 267.

hyperboré och det försvenskade *Bore*), snarast: bergvind. — Notos, sunnan, snarast egentl.: regnvind. — Jfr v. 870 f.

381. 'morgonens stjärna', Eosphoros (även Phosphoros).

383. Om Styx jfr även v. 361 f., om Pallas anm. till v. 376.

384. Nike, seger, o. Zelos, iver, rivalitet; jämte bröderna Styrka och Våld abstraktioner av skalden, framställda som den högste gudens oskiljaktiga följeslagare. Om dylika mytiska namn se anm. till v. 17, 123, 211, 214, 384, 886. — I det närmast följande skildras, huru Zevs mot löften om stora belöningar skaffar sig mäktiga bundsförvanter till den stundande striden mot titanerna.

389. Hennes avsikt var att dymedelst förskaffa sina söner Zevs' bevägenhet och en högt uppsatt ställning hos överguden.

395. Kronos (se anm. till v. 173), Zevs' fader, var härskaren för den gudadynasti (titanerna), som nu skulle störtas från sitt välde.

400. Vid edernas avläggande hämtade gudarna vatten från Styx' källa (jfr v. 775 f. o. Homeros II. 15: 37).

404. Phoibe, se anm. till v. 136. — Koios, se anm. till v. 134.

406. Leto, se anm. till v. 19.

409. Asteria, jfr anm. till 376.

411. Hekate, bl. a. och kanske äldst anförarinna för själa- och spökhären (jfr Odens jakt); dyrkad i länderna kring det egeiska havet (se t. ex. M. P. Nilsson Griech. Feste s. 394 f.). Den framträdande roll Hesiodos här giver gudinnan vittnar, liksom framställningen av Eros v. 120 f., om den hänsyn skalden i sin gudalära ansåg sig böra taga till de lokala kulterna. Hos Ap. Rhod. kallas hon *θεὰ Περσηΐς*. Enligt andra källor är Hekate dotter av Zevs med Hera eller Demeter. På grund av hennes senare ställning som månggudinna och den befattning hon hade med trolldom och trollkvinnor ha vissa forskare från hennes dyrkan härledt en hel del bland germanerna (delvis ännu) rådande mänmagi, särskilt den ytterst intima förbindelsen i äldre nordisk folktro mellan månen och trollkvin-

norna (häxorna), varom bl. a. vissa kenningar i isländsk skaldediktning bära vittne. — Namnet förekommer även som binamn till Artemis, som även kallas *ἐκαέγγη*, liksom *ἐκατος* om Apollon jämte *ἐκηβόλος* (även i Theog.), *ἐκατηβόλος* *ἐκατηβελέτης*, vilka beteckningar översatts med 'på långt håll verkande, träffande, skjutande', till *ἐκάς*, på långt håll. På samma sätt uppfattas gudinnan Hekates namn vanligen som kortnamn till en längre beteckning av samma slag. Dock finnas även andra härledning.

411—452 innehåller en hymn till Hekate, som i någon mån stör sammanhanget och av somliga anses för ett senare inskott, utarbetat i anslutning till framställningen om Styx v. 383 f. ovan. Enligt Goettling bero v. 416—420 på en ännu senare interpolation. Andra, såsom Schmidt-Christ Gesch.⁶ s. 110, hålla emellertid före, att partiet är äkta.

423. Jfr v. 393.

426. Versens egentliga innebörd är dunkel.

427. Ordningen har här omkastats i anslutning till Goettling, Rzach m. fl. Enligt somliga beror versen på senare inskott.

434. Uppflyttad i anslutning till Peppmüller och Rzach.

436. Egentl. överflödigt vers; kanske, såsom flera antagit, senare inskjuten.

438. Versen har i enskildheter lästs på flera sätt.

439. Versen har, såsom isolerad, av somliga betraktats som senare tillsats.

440—442. Läsningen är i vissa mindre väsentliga punkter omstridd.

444. Hermes (Mercurius), bl. a. vandrarnas och vägarnas gud samt (liksom den germanske Oden)¹ anförare för själahären, synes ha uppkommit hos ett herdefolk² och har där uppfattats som den, som ökar hjordarna³. Det är, såsom M. P. Nilsson framhåller (Griech. Feste s. 392), vissa för

¹ Jfr Hekate anm. till v. 411.

² Han kallas f. ö. bl. a. Arkas, dvs. Arkadiern.

³ Orig. har: *ἐσθλή δ' ἐν σταθμοῖσι σὺν Ἑρμῇ λιθὸν ἀέξεν*.

herdelivet karakteristiska drag, som kvarleva i sagorna om gudens listighet och tjuvaktiga natur. Att med rov och list öka hjordarna gällde för herden såsom något lika berättigat och naturligt som sjöröveri för Odysseéns skald. — De många framställda härledningarna av namnet (*Ἐρμῶων* med kortformerna *Ἐρμῆς* o. *Ἐρμείας*) äro alla mer eller mindre osäkra¹; sammanställningen med det fornindiska mytiska namnet *Sarameyá* oantaglig.

448. Jfr anm. till v. 426. — 'vårdar de unga', grek. *κουροτρόφος*. *Κουροτρόφος*, vårdarinnan av de unga, är ett binamn, som framförallt tillkommer Jorden (*Γαῖα*), men även t. ex. Artemis, Leto, Demeter, Aphrodite; jfr även det v. 346 om okeaniderna använda uttrycket. Se bl. a. Usener *Göttern.* s. 124.

451. Utr. 'efter henne' (*μετ' ἐκείνην*) är till sin innebörd dunkelt och omstridt. En forskare har tänkt sig möjligheten av en ändring till *μετ' ἐκείνης*, med henne.

452. Versen anses av flera för interpolerad; jfr dock anm. till v. 642.

453—458. De äldre gudarna av den andra dynastien. — Rheia, jfr v. 135.

454. Istia (*Ἰστία*), den husliga härdens gudom; namnet är sannolikt, trots framställda formella betänkligheter, besläktat med lat *Vesta*.

— Hera, se anm. till v. 11.

— Demeter (*Δημήτηρ*, dvs. *Δῆμῆτηρ*), sädes- och åkerbruksgudinna (jfr lat *Ceres*); till *μήτηρ*, moder. Första leden är sannolikt ett ord för 'jord, fält'². Jfr v. 912, 969 f. även—

¹ Se utom Boisacq s. 282 n. 3, där en del dylika uppräknas, även Solmsen *Indog. Forsch.* 30: 12 n.

² Med all sannolikhet innehåller den, med Kretschmer *Wiener Stud.* 24: 523 f. (jfr även Brugmann *Indog. Forsch.* 29: 203) ett dor. *δα*, jord, ett gammalt smeknamn på jordgudinnan av samma slag som *μα*, moder, o. *βα*, fader (jfr anm. till v. 15); alltså av alldeles samma slag som lat. *Jupiter* av äldre **Jū-piter*, av den ieur. vokativen **dieu pater* (jämte nomin. *Diespiter*) = grek. vok. *Ζεῦ πάτερ*; likbetydande

som Verk o. dagar v. 300¹ och 465². Om Demeters väsen erinrar även hennes binamn *Χαμόνη*, till *χαμαί*, på jorden (se anm. till v. 940). Jfr Gaia v. 20 osv.

455. Hades (*Ἅιδης*), motsvar. romarnas Pluto, underjordens härskare. Namnets härledning måste, trots alla tolkningsförslag, betraktas som okänd³. Jfr v. 768

459 f. Jfr v. 157 f., om Kronos' faders, Uranos', avsky för sina nyfödda barn; mytologiska dubletter. Av liknande orsak slukade Zevs sin maka Metis (v. 889 f.). Vanligt motiv i primitiva sagor.

465. Versen är av vissa orsaker misstänkt.

472. Originaltexten är i vissa enskildheter oklar; versen har av somliga misstänkts vara oäkta.

477. Lyktos, stad på Kreta (kret. Lyttos).

483. 'skrovliga; orig.: *ἠλιβατος* (dor. *άλ-*), av dunkel innebörd.

484. 'det egeiska berget'; antagligen med syfte på geten (*αιξ*) Amaltheia, som uppfödde Zevs; enl. somliga ett annat namn på Ida.

492—506. Enligt somliga senare tillägg; i alla händelser synes detta vara fallet med v. 501—506.

494. Syftar på titanerna, varom se v. 459 f.

med lat. *terra mater*, hos Tacitus benämning på den germaniska gudinnan Nerthus.

¹ 'Då skall skönkransade höga Demeter dig gynna och älska, fylla din lada med rika förråd av sommarens gröda'.

² 'Hylla med bön den jordiske Zevs och den kyska Demeter, att hennes heliga korn må frodas med ax och med kärna'.

³ Den i en del hand- och uppslagsböcker utan förbehåll alltjämt framställda tydningen av *ἠ-Ψιδ-ης*, den osynlige el. dyl., till *Ψιδ*, se (så tolkat redan av Platon), passar in på vissa homeriska former, men ej på jon. *Ἄιδης* m. fl. Snarast synes grundformen ha varit **αιΨιδ-* (el. möjl. **αιΨιδ-*); jfr Wackernagel Kuhns Zeitschr. 27: 276, Verm. Beitr. s. 7, Glotta 7: 203 not 1, Danielsson Indog. Forsch. 14: 387 f.; så ock Ehrlich m. fl. Med denna utgångspunkt har ordet bl. a. förts samman med lat. *sævus*, rasande, förskräcklig.

496. Denna vers betraktas av somliga som oäkta; sannolikt med orätt.

499. Pytho, äldre namn på Delphi i Phokis; jfr Pythia, Apollons orakelprästinna i D. — Parnassos (*Παρθησ(σ)ός, Παρνασ(σ)ός*), berg vid Delphi, helgat åt Apollon och sånggudinnorna. Namnet är väl förgrekiskt.

501. Kykloperna; se v. 139 f., där Uranos dock ej uttryckligen nämnes som deras fader. V. 501—506 äro f. ö., såsom redan nämnts ovan, sannolikt senare inskjutna.

507. Iapetos, se 134 o. anm. till v. 19.

508. Klymene, den berömda, jfr v. 351. — Nämnes även som gift med Helios o. moder till Phaeton eller som maka till Phaethon.

509. Atlas, egentl. 'bäraren'¹; jfr Menoitios nedan och Poseidons attribut *γαιήχοος*, jordhållaren, jordfamnaren.

510. Menoitios, till *μένω*, håller ut, håller stånd m. m., o. *οἶσω* (stam *oit-*), jag skall bära; alltså som 'håller ut att bära', med ungefär samma betydelse som namnet på brodern Atlas.

— Promethevs, den förtänksamme, kloke, liksom Epimethevs, den efterkloke. Berättelsen om P. och Pandora återfinnes i Verk o dagar v. 50 f., delvis eller fullständigt i samma ordalag, jfr v. 571—3 med V. o. d. 70—72 och 613 med V. o. d. 105.

513. Nämligen Pandora, för vars mottagande Promethevs hade varnat; se V. o. d. v. 81.

517. Jfr v. 746 f. o. Odys. 1: 53 f.

522. Så framställd även i vissa äldre avbildningar. Senare tänkte man sig honom fängslad ej 'vid randen av jorden', utan i Kaukasus (jfr den nordiska Lokemyten).

523. Jfr örnen i sagan om Tithyos.

¹ Eller närmare: den som håller himmel o. jord i samma läge; som åstadkommer jämvikt (se Usener Göttern. s. 39 f.). Av *Δ-*, samman, och *-τλᾶς* (genit. *-τλαντος*), gammalt pres. part. till *ταλάσσει, τλήναι*, bära, tåla, hålla ut, jfr *Ἀταλάντη, Τάνταλος* (väl av *Ταλ-ταλ-ος* genom dissimilation), *Τελαμών*, egentl.: svärdsgehäng, lat. *tollo*, lyfter, sv. *tåla* osv.

526. Alkmene uppträder som Herkules' moder i den beotiska kulturen (se v. 943).

535. Mekone, i Sikyon.

— Den följande skildringen av huru Promethevs vid fördelningen av oxens kött och kotor sökte bedraga Zevs avser att lämna en förklaring till bruket att vid offren benen och de övriga mindre värdefulla partierna brändes, medan offermenigheten förtärde de bästa delarna¹. I Verk o. dagar omnämnes detta svek endast i en vers, 48; 'därför att illa han fordoms bedrogs av den sluge Promethevs', vilket man velat uppfatta såsom en hänvisning till den utförligare framställningen i Theogonien, som i så fall vore äldre. Ett dylikt gudaoffer skildras t. ex. i Iliaden 2: 419—433.

538—39. 'för de ena' . . . 'för de andra', grek. τῶ μὲν τῶ δέ, egentl.: för det ena (partiet, dvs. människorna) . . . för det andra (dvs. gudarna), eller möjl.: å den ena sidan . . . å den andra.

539. 'täckte sen allt med magen av oxen'; denna del skulle alltså göra intryck av att vara sämre. Jfr härtill Homeros' Odyss. 18: 44 f.

542—551. Skalden har avsiktligt givit dessa verser en anstrykning av komisk högtidlighet; jfr följ. anm. ävensom v. 559.

543. Versen misstänkes av somliga vara oäkta, bl. a. på grund av den till Promethevs föga passande bestämningen 'mest frejdad av drottarna alla'. Säkerligen dock med orätt: det pompösa tilltalet står i överensstämmelse med stiliseringen av hela denna avdelning (se föreg. anm.).

557. Då Zevs själv en gång valt benen, ansågo sig människorna förpliktigade att alltjämt offra dem åt guden; jfr ovan.

559. Märk även här det komiskt högtidliga tilltalet, i stil med v. 543 osv.

567. Narthex, en umbellat, *Ferula communis* (jfr sv. *färla*),

¹ Alltså en aitiologisk myt, svarsmyt; jfr t. ex. den fornvästnordiska sägnen om hur laxen blev smal baktill osv.

vars stängel är rik på mærg, lämplig för fnöske. Jfr Verk o. dagar v. 52.

570 f. Jfr motsvarande skildring i Verk o. dagar v. 70 f. (se anm. till v. 510). Kvinnans namn, Pandora, förekommer ej i Theogonien. Den hätskhet mot kvinnorna, som får uttryck i denna skildring, saknar alldeles motsvarighet i de homeriska dikterna.

571. Hephaistos, grek. *Ἥφαιστος*, eldgud, smideskonstens gud; från Lemnos; enl. Homeros, där han ofta uppträder, son av Zevs och Hera; i den egentliga folkreligionen har han dock spelat en rätt obetydlig roll. Liksom den fornnordiske smeden Volundr var han halt, i överensstämmelse med verkligheten, där smedsyrket ofta bedrevs av personer, vilkas ben voro klenare än den övriga kroppen. Namnet har av somliga forskare sammanställts med vissa indoeuropeiska ord för 'brand, glans o. d.¹'; men har kanske icke indoeuropeiskt ursprung. — En målande skildring av H. lämnas i Iliaden 18: 140 f.:

'Sade och pustande reste sig upp ifrån städet så hålstor haltande guden, och brådt sig rörde de spinkiga benen' osv. Se även Odys. 8: 266 f.

576—77. Enligt somliga en variant av v. 578. I det ena fallet är det dock fråga om blomsterkransar, i det andra om ett gyllene diadem, vilka väl kunna tänkas ha samtidigt nyttjats som prydnader.

577. Pallas i Athenes namn (*Παλλάς*) betyder egentl. 'flicka'².

584. I den här avslutade skildringen av Pandoras skapelse omnämns såsom medverkande endast Hephaistos och Athene, medan i de motsvarande verserna i Verk o. dagar dessutom flera andra uppträda, nämligen Aphrodite och Hermes, Peitho, kariterna och horerna.

¹ Stam **ghaist-* i litau. *gaistas*, sken (Bezenberger).

² Till stammen *pallad-* hör *palladium* (*παλλάδιον*), egentl. en amulett (ofta i människogestalt), som skyddade Athen; sedan i vidsträcktare betydelse.

586. I Verk o. dagar beordras i stället Hermes att föra Pandora som gåva till Epimethevs.

590—91. Dessa versar tyckas vara dubletter.

595. 'lata sig jämt'. Innebörden av motsvarigheten i orig. är ej fullt klar.

601. 'lata sig jämt och vålla bekymmer'; se anm. till v. 595.

602—612. Vissa enskildheter i denna avdelning äro dunkla och ha tolkats på olika sätt (jfr anm. till v. 612).

612. Enligt somliga syftar *ἀταρτηροῦ γενέθλης* ej på avkomman utan på kvinnosläktet, i vilket fall naturligtvis översättningen av de omgivande verserna blir en helt annan.

617. Skildring av kampen med titanerna; enligt somliga ursprungligen en fristående dikt; dock möjl. i så fall även den författad av Hesiodos och av honom brukad för hans Theogoni. — Titanerna representera väl Greklands äldre, av de invandrade undanträngda gudar, och striden mellan dem och de nya kan i så måtto jämföras med kampen mellan vanerna (sannolikt de äldre) och asarna i den fornvästnordiska mytologien (se t. ex. *Vörluspå* v. 21, 23, 24).

618. Om de tre hundraarmede jättarna Briareos, Kottos och Gyes se anm. till v. 149. Av den förres namn förekommer här i originalet variantformen med *O-* (liksom också v. 734).

622. Altså i fjärran västern, dit också Atlas blev sänd (v. 518).

631. Ett par verser ha här omflyttats i anslutning till flera utgivare.

635. Titanerna (se anm. till v. 133 och 208) och de nya olympiska gudarna under Zevs hade redan tio hela år kämpat en förbittrad och oavgjord kamp med varandra, då Jorden (Gaia) erinrar Zevs om sina söner, de hundraarmede (v. 147 f.), som av fadern Himlen (Uranos) fängslats i Tartaros, men nu på Gaias råd få återvända till dagsljuset för att bistå Zevs i striden. Han stärker dem med nektar och ambrosa och eldar dem i ett tal att med sin tapperhet belöna

den godhet, som visats dem. — De tio åren, sannolikt i avslutning till det trojanska kriget.

638. Denna vers (som här omskrivits i andra ordalag än den grundtexten har) är i viss mån tautologisk (jfr anm. v. 642); erinrar starkt om Iliaden 12: 436, 15: 413.

639. Nämligen till »de hundraarmade».

640. Nektar och ambrosia, den kost, varmed gudarna förvärvade sig odödlighet. *Nέκταρ* hör snarast (med Prellwitz) till *nek-*, död (jfr lat *nex, necis*), o. ett *-tar*, överviner (bl. a. i sanskrit), alltså egentligen: dödsbesegrare¹. *Ἀμβρόσια* har en likartad betydelse: ordet kommer av *ā-*, etymologiskt = sv. *o-* i *odödlig*, ty. *un-*, lat. *in-*, o. ett **mrotija* av stammen i lat. *mors*, genit. *morsis*, sv. *mord* (av indoeur. **mrt-*); jfr grek. *ἀμβροτος*, odödlig (med inskott av *b* mellan *m* o. *r*). — Dessa grekernas gudarätter äro att sammanställa med den fornindiska gudadrycken *soma* och möjligen även med det fornnordiska skalde- eller gudamjödet; jfr också t. ex. myten om Iduns förnygrande äpplen.

642. I originalet förekommer en ännu ordagrannare uppreppning av v. 640, varför versen av somliga anses vara senare inskjuten. Dylika tautologier äro emellertid icke ovanliga hos Hesiodos (jfr t. ex. 303, 452), och fråga är väl, om de nödvändigt böra betraktas som interpolationer.

655. Enligt en forskare (A. Meyer) skulle den följande avdelningen vara frukten av en yngre bearbetning och de tre första verserna av Kottos' svar egentligen syfta på den strid mellan gudar och titaner, som hittills rasat. Snarare talar här emellertid Kottos uteslutande om sin och brödernas förlösning från Tartaros, och den klokhed, som han prisar hos Zevs, hade yttrat sig däri, att denne insett, vilken betydelse denna deras befrielse skulle få för kampens utgång. — I likhet med Homeros i Iliaden och Odysseen skildras här nämligen endast de senaste och avgörande händelserna, då de hundraarmade ingripa och Zevs påskyndar avgörandet medelst sin åska och sina blixtar. Någon utförligare skildring

¹ Mera osäker är Günterts nya härledning (Kalypso s. 162): *νε-*, icke + en avljudsform till *νέτερος*, lik, döda (Hesych).

av stridens tidigare skeden har här sannolikt aldrig förekommit.

664 f. Om skildringen av kampen mellan gudarna och titanerna se inl.

668 = v. 630.

671—73 = v. 150—152.

675. 'skrovliga', se anm. till v. 483.

687—712 behandlar Zevs' kraftiga ingripande, vilket sålunda inträffade, då de båda härarna »störtade fram mot varandra». Enligt t. ex. Heyne, Goettling och Aly skulle här emellertid föreligga ett senare inskott eller ett brottstycke från en äldre Titanomachia: skildringen av de »hundraarmades» avgörande insats¹ i striden återupptages v. 714. Onekligen talar åtskilligt för detta antagande, bl. a. utom det att sammanhanget störes, den obestridliga omständigheten, att denna avdelning utmärkes av en betydligt mera blomstrande stil än den, som annars kännetecknar Hesiodos. En Hesiodosforskare (R. Peppmüller), som i övrigt anser partiet som äkta, misstänker, att i alla händelser v. 706—710 böra betraktas som »eine übertreibende Zudichtung».

697. 'söner av Jorden', orig.: *χθονίους*. Översättningen är dock ingalunda säker: enl. somliga står ordet för *ὑποχθονίους*, i vilket fall titanernas förvisning till underjorden anteciperades; enl. andra för *ἐπιχθονίους*; båda antagandena emellertid osannolika.

703. Översättningen återger endast något så när innehållet av den f. ö. i enskildheter icke fullt klara versen.

706—710. Se anm. till v. 687—712.

720. Jfr den nästan identiska vers 16 i Iliaden 8.

721. Versen är sannolikt senare inskjuten.

722. 'åskvigg'. Grundtexten har *χάλκεος ἄμυων*, städ av koppar, med syftning på meteorstenar, uppfattade som slungade från himlen.

¹ Enligt någon sannolikt förestavad av önskan att låta Zevs med »de hundraarmade» få dela äran av den långvariga stridens slutliga avgörande.

727. 'myynningen', orig.: *δειρήν*, egentl.: halsen (t. ex. av en kruka).

729 'i det skrämmande dunklet'. Orig. har *ὑπὸ ζόφῳ ἠερόεντι*, egentl.: 'under det töckniga mörkret', varmed syftas på Tartaros' lägst belägna del, dit titanerna sändes. Ovanför denna fanns ett område, kringhågnat av en kopparmur, och dit kom man genom den nyss omtalade *δειρή*, varifrån jordens och havets 'rötter' kunde skönjas.

732. Poseidon är hos Homeros en havsgud; i det inre av det grekiska fastlandet dyrkades han i hästgestalt¹. Här uppträder han som en underjordisk gudomlighet (jfr M. P. Nilsson Griech. Feste s. 65). Se f. ö. anm. till v. 15, 277.

735. Här slutar kanske den ursprungliga och äkta skildringen av titanstriden, och möjligt är, att fortsättningen börjar först v. 881; jfr nedan.

736—745 synas utgöra en med den föregående parallell skildring av Tartaros; om en annan sådan se v. 807 f.

739. Jfr den nästan identiska v. 65 i Iliaden 20, varifrån denna vers tycks vara lånad.

743—745. Innebörden av vissa enskildheter i grundtexten är oklar.

746—747. En variant av v. 517—19. Enligt dessa verser håller Atlas himlen 'vid randen av jorden, medan han hör Hesperidernas sånger' (orig.: *πρόπαρ Ἑσπερίδων . . ἐστηώς*; jfr v. 716: *πρόσθ'*), alltså i fjärran västern, där man sålunda enl. v. 746 f. har att tänka sig Tartaros, medan denna i det föregående framställes som beläget i underjorden.

748. Egentl.: 'där Natten och Dagen, då de komma nära varandra, hälsa varandra, då de gå över den stora tröskeln', dvs. i motsatta riktningar.

750. Jfr v. 211 f.

755—757 har av somliga äldre forskare betraktats som inskott.

756. 'Sönnen, en broder till Döden' = Iliaden 14: 231, Virgilius Aen. 6: 278.

¹ Jfr t. ex. de nordiska föreställningarna om 'bäckahästen' = näcken.

767. 'framme'. Orig. har *πρόσθεν*, framför; meningen är väl, att Hades' boning ligger längre bort i väster än Sömnens och Dödens; annars tänktes emellertid Hades vara beläget under och ej på jorden.

768. Hades, se anm. till v. 455, ävensom v. 913.

— Persephoneia, Persephone (m. fl. former), underjordens gudinna, 'terra mater'; enl. Fick av ett äldre *Φερσε-*, till *φόνος*, mord o. d., o. en form av *φέρω*, i så fall snarast 'den dödsbringande'; jfr det likbetydande *Φερρε-φαττα*. Versen synes vara hämtad från Odysseen 10: 534, 11: 47.

769. Om helveteshunden Kerberos se även v. 310 f.

774 är = v. 768; den är överflödig och sannolikt interpolerad; har här uteslutits.

776. Styx, se v. 361 o. 383 f.

780. Iris, jfr v. 266. — Epitetet 'den fotsnabba' är såsom många andra stående hos Hesiodos hämtat från Homeros.

785. Det vatten från Styx, vid vilket gudarna svuro; jfr v. 400. Enligt Hesiodos hämtades alltså detta vatten av Iris, och de svärjande höllde därav ur ett gyllene kärl. Homeros nämner endast, att gudarna svuro vid Styx. — 'Mångnamniga': att ega många namn ansågs hedrande även för gudarna.

792. 'en', nämligen den ovan nämnda tiondedelen.

796. 'gudarnas ljuvliga kost', nektar och ambrosia, se anm. till v. 640.

799. 'året, det långa', orig.: *μέγαν εις ἐνιαυτόν*, jfr lat. *magnus annus*; om en tidrymd av nio år, grek. *ἐννιαετηρίς*.

805. 'uråldriga', orig: *ὠγύγιον*; övers. är dock ingalunda säker.

807—819. En variant till v. 736—745. — V. 807—810 överensstämma ordagrant med v. 736—739 och äro sannolikt lånade från detta parti.

813. 'framför' (*πρόσθεν*), dvs. portarna; dock har en forskare framställt en annan, säkerligen oriktig uppfattning.

817. Kottos osv., se anm. till v. 147 f.

819. *Κυμopoleia*, till *κύμα*, våg, vågsvall; o. en avljudsform till *πέλομαι*, rör sig, alltså: som rör sig i vågorna.

Namnet ansluter sig till de v. 240 f. anförda nereidnamnen Kymodoke, Kymothoe, Kymo och Kymatolege och är bildat som nereidnamnet Pontoporeia.

820—880. Episod om vidundret Typhoeus (grek. *Τυφωεύς*), son av Jorden och Tartaros; hans uppror mot Zevs o. (från v. 869) hans avkomma. Denna hör möjligen ej till den ursprungliga dikten, utan är kanske en efterbildning av Hesiodos' skildring av striden med titanerna. — Typhoeus, en de vulkaniska krafternas gudomlighet, kan ej skiljas från den v. 307 omnämnde Typhaon. — Den våldsamma kraften i denna målning har alltid varit föremål för beundran; se inl.

821. Typhoeus omnämnes även i Iliaden 2: 782—3: 'den jord, som betäcker Typhoeus borta i Arimerland, där det säges, att fjättrad han ligger'.

822. Kypris, från Cypern = Aphrodite.

828. Dublett till v. 827.

831. Gudarna ansågos tala ett särskildt språk; jfr senast Güntert Von der Sprache der Götter und Geister 1921.

846. Dublett till v. 845.

851. Jfr Il. 14: 274: 'alla de gudar, som bo därnere i djupet hos Kronos'. Enligt Hom. o. denna vers i Theogonien har alltså Kronos tillsamman med titanerna nedstörtats i Tartaros. I Verk o. dagar omtalas däremot, huru han borta vid jordens rand på de saligas öar härskar över »det fjärde släktet» (v. 167 f.).

852. Enligt åtskilliga forskare en interpolation; somliga anse även de två föregående verserna för senare inskott.

860. Enligt gammal och allmän uppfattning syftande på Etna, varför somliga utgivare här läsa *Αἰτνῆς* för *Αἰδνῆς*.

870 Jfr v. 379 f. o. anm.

881. Ny avdelning, t. o. m. 937, om avkomlingarna av Zevs och Poseidon.

883 f. En annan källa, Apollodoros (från Athen, omkr. 150 f. Kr.), uppger, att Zevs ej blev utsedd till konung, utan erhöll denna värdighet genom lottning.

884. 'som Gaia en gång hade rådt dem'; jfr v. 626, 891.

886 f. Zevs' gemåler. Jfr Iliaden 14: 317 f.

886. Metis (*Μητις*), egentl.: klokhet, råd o. d.; hör till den spekulativa teologien; jfr adj. *μητιετα*, om Zevs, och f. ö. namn såsom Hebe, ungdomskraft, Themis, rätt, Dike ds., Horos, ed, osv.; se även anm. till v. 384. — Myterna om Zevs' förmälning först med Metis och sedan med Themis vittna om en tid, då den etiska sidan i gudens väsen mera trädde i förgrunden.

888. Athene, se anm. till v. 13. — Om hur Athene sedan föddes ut ur Zevs' huvud se v. 924.

889 f. Genom att sluka sin maka skulle Zevs, enligt oraklets utsago, hindra, att han finge en son, som överglänste honom själv i styrka och visdom. Jfr anm. till v. 459.

891. Jfr v. 626, 891.

895. Tritogeneia, binamn till Athene, av mycket omstridd innebörd. Enligt rätt vanlig uppfattning 'den av Triton födda'; sannolikt felaktigt. Lippold och Kretschmer Glotta 10: 38 f., utgå däremot i sitt förklaringsförsök från benämningen *Τριτοπάτορες*; *τριπατορ* betyder 'farfarsfar', egentl.: fader i den tredje generationen¹ och sedermera 'stamfader' i allmänhet, och härtill ha *τριτογενής* (som uppträder i betyd. 'äktason') o. *τριτογένεια* uppkommit som 'konträrbildningar' med betyd. 'stamson', 'stamdotter'. Annorlunda t. ex. M. P. Nilsson Arch. f. Religionswissenschaft 14: 443: 'den på tredje dagen födda', jfr Apollons binamn *ἑβδομειος*, *ἑβδομαγέτας* (till *ἑβδομος*, sjunde).

900. Här anges alltså en annan orsak till att Zevs uppslukade sin gemål än v. 897.

901. Themis, Zevs' andra gemål, egentl.: gudomlig rätt, lag, se anm. till v. 15 o. 886, 902. — Horerna, kvinnliga naturgudomligheter; se Verk o. dagar v. 75 samt anm. till v. 58, 903.

902. Dike, egentl.: rätt, rättvisa; jfr Verk o. dagar v. 220, 256. — Eponomia, egentl.: laglighet, laglig ordning. — Eirene, egentl.: frid, fredstid (= lat., sv. Irene). I detta till

¹ *Τριτογένεια* har visserligen i epos långt *τ* liksom *Τριτων* men i det förra ordet föreligger sannolikt metrisk förlängning.

sin bildning o. härledning omstridda o. svårtolkade ord tänker sig emellertid Kretschmer Glotta 10:238 snarast ett ursprungligt egennamn, varur abstraktet 'fred' utvecklats sig; jfr om Themis (v. 901) Glotta 4:150 f. och f. ö. i allmänhet senast s. tidskr. 13:101 f.

903. 'dessa som främja de dödliga mänskornas möda och strävan' (*αἱ ἐργ' ὠρεῖουσι¹ καταθνητοῖσι βροτοῖσι*) beror på en felaktig härledning av Hesiodos, som förbinder Horernas namn med ὠρεῖω, besörjer, sköter om, egentl.: iakttager o. d. (besl. med vårt *varse*); i stället för att det, såsom ovan nämnts (anm. till v. 58), sannolikast hör samman med ty. *jahr*, vårt *år*. — Skalden hyser en viss förkärlek för etymologiska tolkningar; se om titanerna anm. till v. 208 och om Pegasos 282.

904. Moirerna, se anm. till v. 211, 217.

905. Om moirernas namn se anm. till v. 218—19. — V. 905—906 = v. 218—219.

907. Evrynome (grek. *Ἐδρυνόμη*) omtalas även i Iliaden 18:398 f. — En Artemis Evrynome hade ett tempel icke långt från Phigalia.

908. Kariterna, se anm. till v. 64. — Evphrosyne, glättighet o. d.; Aglaia, den härliga, glänsande; Thalia, blomstrandens lycka. Med avs. på det senare namnet erinras om Thaleia ovan v. 77, en av muserna, samt om Thallo, som av atternas dyrkades som en av horerna.

910—11 anses av somliga för inskjutna, emedan dessa verser störa den här annars strängt iakttagna indelningen i treradiga strofer.

912. Demeter, se anm. till v. 454.

913. Persephone (motsvar. lat. Proserpina), se anm. till v. 768. P. rövades från sin moder, sädesgudinnan Demeter, av Hades (Pluton), underjordens härskare. Sedan D. efter långvarigt sökande lyckats återfinna sin dotter, utverkade hon hos Zevs att få behålla denna hos sig under en fjärdedel av året, medan P. den övriga delen av året skulle vistas hos sin underjordiske make — en av de många myter, som avspeglar

¹ Eller enl. somliga källor ὠραιουσι.

växtlivets försvinnande under den mörka och kalla årstiden och dess återvaknande under våren och sommaren. Jfr t. ex. den analoga fornnordiska myten om Njords och Skades växling av vistelseorter.

915. Mnemosyne, se anm. till v. 135.

916. Muserna, se anm. till v. 1.

917. Leto, se anm. till v. 19.

918. Apollon o. Artemis, se anm. till v. 14.

921. Hera, se anm. till v. 11.

923. Hebe, se anm. till v. 17.

— Eileithyia (*Ειλειθνια*¹), gudomlighet som åkallades vid barnsbörd; erhöll årligen offer på Delos; i Iliaden stundom även i flertal, t. ex. 11: 269:

'— som en födande kvinna är kvald av den stingande pilen, genomträngande skarp, som de barska förlossningsgudinnor, döttrar av Hera, ha sändt, som ha födslopinan till vapen'.

Jfr 19: 119. I Megara fanns ett tempel helgat åt 'Eileithyiorna'. Enligt Usener Göttern. s. 299 har Eileithyia utvecklats ur en dylik samling demoner av obestämt antal.

924. Athene, se anm. till v. 13.

927. Hephaistos, se anm. till v. 571.

929. 'ej dock i kärlek han föddes', orig. οὐ φιλόττι

¹ Namnet ser ut som en aktivisk perf.-participbildning av samma slag som *Ἰδνία* (v. 352), *ἄρπυια* (v. 267) osv. och uppfattas i allmänhet som en sådan, samt föres då till *ἐλεύθω*, kommer: i så fall närmast (kretens.) *Ἐλεύθνια*, vars *-εν-* genom dissimilation skulle ha blivit *-ει-*, det senare ett högst osäkert antagande; jfr även *Ἐλευθώ* Pindaros och den spartanska inskriftformen *Ἐλευσία*. Prellwitz Bezz. Bezz. 19: 256 (m. fl.) utgår emellertid från *Ειλειθνια* som den äldre formen, vilken tolkas 'i trångmål snabbt framskyndande', till *εἶλλω* o. en bildning till *θύω*, stormar (jfr *Καλλιθνια* m. fl.); formerna med *Ἐλευθ-* bero i så fall på senare anslutning till *ἐλεύθω*. — Egentligen skulle man emellertid i dessa part. perf. akt. vänta sig suffixbetoning såsom i *Ἰδνία* (v. 352 osv.) o. *ιδνία*, och sannolikt har sådan också i äldre tid varit för handen. F. ö. förekommer också ett egennamn *Ἰδνία* med tillbakadragen accent (se Hirt Indog. Forsch. 16: 81 f.).

μυεῖσα, alltså: utan föregående samlag; i Iliaden 1: 578 kallar dock Hephaistos Zevs för sin 'käre fader'.

— Ares, krigsgud, motsvar. romarnas Mars, till homer. **ἄρης* (vokat. *ἄρης*), fördärvbringande, *ἄρη*, våld, skada, osv.

930. Amphitrite, se anm. till v. 423. — Poseidon, se anm. till v. 15.

931. Triton (*Τριτων*), senare ofta även i flertal (tritoner) om manliga havsgudomligheter, som tumla om i böljorna; till forniriska *triath*, hav. Guden omnämnes ej hos Homeros, men väl hos Herodotos och Pindaros.

932. 'sköldförstöraren' (*ὄνοτορος*), ett redan homeriskt epitet till Ares (t. ex. Il. 21), liksom också 'den stadsfördärvande' (t. ex. Il. 20).

934. Kythereia, den kytheriska, om Afrodite, efter Kythere (en av de joniska öarna, nu Cerigo), där enligt myten gudinnan uppsteg ur havets skum (se v. 192).

— Phobos o. Deimos betyda 'fruktan, skräck o. d.', mytiska abstraktioner av samma slag som de t. ex. v. 17, 211, 214 omnämnda. Båda förekomma i Iliaden 11: 37 avbildade på Agamemnons sköld på sidorna om Gorgo. I Iliaden 18: 535 omtalas även en annan stridsdemon, Kydoimos, stridstumlet.

937. Harmonia, egentl.: förening, jämnmått, harmoni (om dylika mytiska namn se anm. till v. 17); enl. en annan myt dotter till Zevs och Elektra.

— Kadmos, enligt myten Thebes grundläggare; dödade en drake (son till Ares), som vaktade en i Thebes närhet belägen källa. Jfr v. 925. — Hans äktenskap med Harmonia symboliserar väl skapandet av ett ordnat statsväsen. Även hans eget namn skulle kunna syfta härpå, om möjligen det av Bechtel-Fick Griech. Personenn. s. 427 riktigt tydts som betydande 'ordning' o. d., alltså liktydigt med *kosmos* (med vilket det dock ej är besläktat): liksom den högsta myndigheten på Kreta kallades *kosmos*, benämndes den i heroisk tid i Thebe *kadmos*. — Enligt en yngre saga förlades hans hemort till Fenicien och var han broder till Europa, som bortrövades av Zevs.

938—944. Äktenskap mellan gudar och nymfer eller dödliga kvinnor.

938. Maia (*Μαίη*), egentl: moder¹; även en av sju stjärnorna. — Hermes, se anm. till v. 444.

940. Semele (*Σεμέλη*), väl ursprungligen en trakisk jordgudinna, säkerligen, med Kretschmer, till ett trak. *σεμελ-*, jord, av samma stam som t. ex. *χαίβνη*, epitet till Demeter, *χαμαι*, på jorden, lat. *humi* ds., *homo*, man, fslav. *zemlja*, jord, isl. *gume*, man (i sv. *brudgum*) osv.; bl. a. dyrkad i Thebe. Jfr gudinnenamnen grek *Gaia* (till *γαια*, jord), lat. *Tellus*, isl. *Jorð* m. fl. Se f. ö. v. 976.

945—955. De barnlösa gudaparen Hephaistos-Aglaiä, Dionysos-Ariadne, Herkules-Hebe.

941. Dionysos (*Διώνυσος*²), egentl. en trakisk vegetations- o. fruktbarhetsgud, bl. a. vingud, vars kult var förbunden med stark religiös extas. Hans dyrkan spred sig även till Hesiodos' hemland Beotien, där vartannat år en stor Dionysosfest avhölls i Kitairon. Varken hos H. eller Homeros spelar han emellertid någon roll, som kan anses motsvara hans stora betydelse för grekernas andliga liv. — Namnet utgår enligt rätt vanligt antagande från ett *Διφος νύσος*, gudason enl. somliga besl. med lat. *nutrio*, när, ger di³, alltså likbetydande med *Διός-κόουτος*, dioskur. Binamn: Backos (m. fl.).

943. Herkules, se anm. till v. 289.

945—949 misstänkes av somliga vara inskott, såsom icke passande in i den plan, som i övrigt följts i denna avdelning.

945. Hephaistos, se anm. till v. 571.

946. Aglaiä, se anm. till v. 908. I Odys. 8 är emellertid Afrodite Hephaistos' maka.

¹ Icke beslätat med det romerska gudinnenamnet *Maia* (Mercurii moder), vilket snarast hör samman med *maior* o. *magnus*.

² F. ö. med många växelformer (t. ex. *Διώνυσος*, *Δεό-*, *Δεύ-*), såsom fallet är med vissa andra invandrade mytiska namn.

³ Annorlunda om den senare leden t. ex. Bechtel-Fick Griech. Personenn. s. 439.

947. Dionysos, se anm. till v. 941.

948. Minos, kretensisk sagokonung, domare i underjorden (se anm. till v. 30).

— Ariadne, enligt sägnen gift med o. sedan övergiven av Thesevs. Ursprungligen en vida dyrkad naturgudinna. Hennes här omtalade gifte med Dionysos tyder på en förening av dessa båda gudomligheters kult. Hon dyrkades bl. a. på ön Naxos och lokaliserades även till staden Knosos¹ på Kreta, där enligt sagorna Minos' kungaborg var belägen. — Biformer: Ariagne, Arian(n)e. Härledningen är okänd; snarast icke-grekiskt ursprung.

952. Hebe, se anm. till v. 17. — Hera, se anm. till v. 11. — Samma vers förekommer även ordagrant i Odys. 11: 604, där den dock torde vara interpolerad, enligt somliga från detta ställe.

955. Se härom även Odys. 11: 601 f.

954—955. Uttr. *ὄς μέγα ἔργον ἐν ἀθανάτοισιν ἀνύσσεια ναίει* osv. är i vissa avseenden oklart. Egentl.: som, sedan han bland de odödliga utfört en stor bragd, bor osv. (varvid dock *ἐν α*, är språkligt otillfredsställande). Man har ansett och anser det vanligen² syfta på Herkules' bistånd i striden mot giganterna; men om en sådan hjälp från Herkules' sida nämner Hesiodos f. ö. intet. Somliga (t. ex. Paley o. Peppmüller) föreslå emendationen *ἐν ἀνθρώποισιν*. — Tolkningen: 'som får bo . . . bland de salige gudar', som väl återgiver skaldens mening, får ej betraktas som direkt översättning av *ἐν ἀθανάτοισιν . . . ναίει*.

956—962. Peppmüller anser, att här ytterligare ett inskott föreligger. Den egentliga theogonien slutar enl. P. med v. 950—955, alltså med en hyllning åt den beotiske skaldens frejdade landsman, vars bragder han också tidigare i dikten med välbehag framhållit. Enligt andra är denna avdelning äkta.

956. Perseis (*Περσηΐς*, gen. *-ίδος*). I Odys. 10: 136 kallas Kirkes moder Perse.

957. Kirke, trollkvinna på ön Aiaia i västerhavet, varom

¹ Se Iliaden 18: 592.

² Så ännu t. ex. Aly Hesiods Theog. s. 60.

närmare Odys. 10. Jfr v. 1011. — Namnets härledning är trots flera förklaringsförsök okänd; Kirke själv är kanske en icke-grekisk sagogestalt.

— Aietes, sagokonung, från vilken i Argonautsagan Jason med Medeas tillhjälp rövade »det gyllene skinnnet», likaledes omnämnd i Odysseen. Namnet är säkerligen eponym till Aia¹, det sagoland, dit argonauterna styrde sin färd och som av de gamle identifierades med Kolchis vid Svarta havet; se anm. till v. 1000; alltså av samma slag som t. ex. Tegeates till Tegea.

959. Idyia, se anm. till 346—361.

962. Medea (*Μήδεια*, även *Μήδη*), egentl. en gammal läke- och trolldomsgudomlighet², vars namn (kanske snarast genom förmedling av mask. *Μήδειος*, *Μήδος*, i Theog. hennes son, varom se anm. till v. 10001) hör (liksom Laomedeia ovan) till stammen *μηδες-* i homer. *μήδεα* neutr. plur., tankar, avsikter, till *μέδουαι*, tänker, önskar m. m., sv. lånordet *meditera* osv.³, urbesläktat med sv. *mäta* osv.; jfr till betyd. t. ex. Idyia v. 352. Hon dyrkades bl. a. i Korint. Hennes lidelsefulla, demoniska karaktär och tragiska levnadsöden ha med förkärlek skildrats i diktningen; men härom meddelar eller vet Hesiodos intet. Homeros nämner ej M., men väl Aietes. Se f. ö. anm. till v. 957 och f. ö. v. 992.

963—4. Efter dessa avskedsord och ett nytt prooimion (965—968) följer den s. k. Herogonien, vilken, som ovan

¹ Jfr Aiaia (*Αιαίη*), namnet på systemens, Kirkes, ö, vilket av Schwyzer Indog. Forsch. 38: 158 f. tolkas som ett äldre **aiāiη* el. eol. *ávaia*, till *áva*, morgonrodnad, besl. med *εως* ds.: i Odysseen 12: 3 nämnes också denna ö som Eos' hemvist:

’hän till Aiaias ö, där den morgontidiga Eos
eger sin boning och träder sin dans, och där Helios uppgår’.

² I sagorna visar hon förmåga att föryngra människor; hon botar Herkules för vansinne osv. Märk även, att hennes son uppfostrades av den läkekunnige Chiron (se v. 1001).

³ Däremot är lat. *medeor*, botar, *medicus*, läkare — i motsats till flera forskares mening — sannolikt att föra till en helt annan ordgrupp.

nämnts, enligt somliga icke tillhört den ursprungliga Theogonien, utan skulle utgöra början till en självständig dikt, som dock kunde härröra från samme diktare. Bevarad är endast den avdelning, som behandlar de heroer, som födts av gudinnor med dödliga män. Av den andra, vilken synes ha innehållit en uppräknig av de heroer, som till föräldrar haft gudar eller heroer och dödliga kvinnor (*Κατάλογος γυναικῶν*), återstår endast inledningen. Ätminstone i den form, i vilken denna nu förlorade 'kvinnokatalog' förelåg under antikens dagar, kunde den icke gärna härstamma från Hesiodos, ehuru väl den så uppfattades av de flesta alexandrinerna. Men möjligen har den utgjort en utvidgning av en kortfattad, till Theogonien hörande framställning.

964. Anses av åtskilliga vara ett inskott; enligt somliga ha efter v. 963 någon eller några verser gått förlorade.

969. Plutos, biform till Pluton (lat. Pluto), rikedomens gud (till *πλοῦτος*, rikedom), utvecklad ur eller sedan sammansmält med Hades. — Demeter, se anm. till v. 454.

970—971. Jordgudinnans kärleksmöte ute på det treplöjda sädesfältet har sin motsvarighet bl. a. i den nordiska myten om Frö och Gärd, som träffas i Barre (enligt M. Olsen en avledning av ett *barr* i betyd. 'korn, säd'). — Iasion; här, att döma av formen *Ἰασίω*, kanske Iasios (Rzach har *Ἰασίων*); dyrkades t. ex. på Kreta och i Arkadien. — Jfr f. ö. Odys. 5: 125 f.:

'Så, när på treplöjd åker en gång hårfagra Demeter
vilade kärlekssäll i Iasons armar . . '

— 'på treplöjd åker' (*νειῶ ἐνι τριπόλῳ*). Om det grekiska bruket att plöja tre gånger se Verk o. dagar 462 f. med anm.¹.

972—73. På grund av en oviss läsart (*πᾶσαν, πᾶσιν, παν-τη*) i vissa enskildheter något oviss översättning.

¹ Namnet på den elevsinske heros Triptolemos kan av formella skäl ej, såsom uppgives i åtskilliga handböcker, trots hans förbindelse med åkerbruket, betyda 'treplöjaren', utan den senare leden hör, med Kretschmer Glotta 12: 51 f., till *πόλεμος* strid, och uppträder här sannolikt i betydelsen 'svår möda' el. dyl.

975. Kadmos o. Harmonia, se anm. till v. 937.

976. Semele, se anm. till v. 940.

— Ino (*Ἰνώ*), sen förmäld med konung Athamas i Orcho-
menos; styvmoder till den Phrixos, som av väduren med det
gyllene skinnets fördes till Aia (varom anm. till v. 1000); störtade
sig i havet, sedan maken i ett anfall av vansinne dödat
en av deras söner. Hon omnämnes även av Homeros Odys.
5: 333 f.:

'Honom fick Kadmos' dotter då se, skönfotade Ino,
även Levkothea nämnd, som en dödlig med människostämman
varit, men nu i det böljande hav är en hedrad gudinna'.

977. Agave, förmäld med Echion, moder till Penthevs;
förekommer även bland nereiderna; se anm. till v. 247. —
Avtonoe, en av nereiderna; se anm. till v. 258. — Aristaios,
son av Apollon o. nymfen Kyrene, åkerbruksgudomlighet o. d.,
dyrkad bl. a. på Pelion, på Keos och i Kyrene.

978. Polydoros, (till *πολύ-*, mycken, o. *δώρον*, gåva),
spartansk konung, från vilken bl. a. Oidipus härstammade.

979—983. Parallell till v. 287—290 och sannolikt därifrån
hit inkommet. Det är, såsom en forskare med fog framhåller,
synnerligen osannolikt, att skalden, sedan han v. 954—955
omtalat hjältens apoteos, här skulle meddela en av hans
bragder, som till på köpet anförts i det föregående.

979. Kallirrhoe, se anm. till v. 288. — Chrysaor, se anm.
till v. 281.

981. Geryones, se anm. till v. 287.

984. Eos, se anm. till v. 18. Eos' äktenskap med Titho-
nos omnämnes även av Homeros. V. 381 i Theog. är hon
emellertid förmäld med Astraios, vilken emellertid synes vara
en fantasiskapelse av skalden.

— Tithonos (*Τιθωνός*). Man vill gärna förbinda namnet
på maken till morgonrodnadens gudinna med sanskr. *tithas*,
eld, glöd, jfr grek. *τιτῶ*, morgonrodnad, dag. Namnet Eos
hör till en ungefär likabetydande rot.

— Memnon, sagokonung av Ethiopien; deltog i det tro-
janska kriget mot dess slut. Efter M. ha Memnonstoderna
uppkallats. Jfr till namnet Agamemnon. M. omnämnes i Ho-

meros' Od. 11:522: 'Han (dvs. Evropylos) var den skönaste man, som jag sett, näst den härlige Memnon'.

985. Hemathion (*Ἡμαθίων*), ethiopernas konung; ej omnämnd av Homeros. Namnets ursprung är ovisst; det kan ej, såsom gissats, höra samman med *ἄμαθος*, sand ('konung över sandöknarna').

986. Kephalos, forngrekisk heros, om vars föräldrar finnas olika uppgifter (enl. somliga källor son av Hermes); gift med Prokris; fick av Eos förmåga att skifta hamn. Även Kephalos blev (liksom Phaethon) enligt andra källor upptagen till gudarna.

— Phaeton (*Φαέθων*), egentl. adj.: lysande, här: morgonstjärnan = Eosphoros, vilken v. 381 nämnes såsom Eos' son. Även binamn på Helios samt namn på en son av Helios och Klymene.

992. 'Dottern av gudafostrade drotten Aretes' var Medea; se anm. till v. 962. Framställningen ådagalägger noggrann kännedom av Argonautsagan (i ett tidigare skede), vilken också är bekant för Homeros.

— Aietes, se anm. till v. 957.

994. Pelias (*Πηλίας*) omnämnes liksom Aietes hos Homeros (Od.), vilket däremot ej är fallet med Medea. Namnet har förbundits bl. a. med en del ord på *πελ-* med betyd. 'svart, dystert, grå o. d. '; blotta gissningar.

— Aison, väl eponym till staden Aison i Thessalien.

997. Iolkos¹ (*Ἰωλκός* m. m.), den stad i Thessalien, från vilken argonauterna ställde kosan till Kolchis (Aia), då de skulle hämta det gyllene vädrursskinnet. På den av sagor och myter från olika håll sammansmälta, mycket detaljrika argonautsagan kunna vi här icke ingå i annan mån än vad som skett i föregående o. efterföljande anmärkningar.

1000. Iason (*Ἰήσων*), son till Aison, sändes av sin farbror Pelias, som fruktade, att han skulle beröva honom makten, till Kolchis (Aia) för att hämta det gyllene skinnet i hopp om att han därvid skulle omkomma. Emellertid lyckades I.

¹ Bl. a. tolkat som 'Jonier-hamnen'; jfr det vanliga thessaliska personnamnet *Ἰάων*.

i sitt företag med hjälp av egarens, Aietes', trollkunniga dotter Medea, som älskade honom, men som han sedermera förskjuter. 'Det gyllene skinnet' hade tillhört en vädur — en gåva av Hermes —, som lyckligen förde Nepheles av styvmodern Ino (se anm. till v. 976) förföljde son Phrixos från Orchomenos till det nyss nämnda Aia. Väduren offras där åt Zevs, och hans skinn skänker Phrixos till landets konung Aietes, som upphänger det i en lund, helgad åt Ares, och låter det vaktas av en drake. — Namnet är väl besl. med *ιάσασθαι*, bota, hela, läka. Han uppfostrades av kentauren Chiron, som var skicklig i läkekonsten (se anm. till v. 1001).

1001. Medeios (även Medos), enligt den antika sagan sedan konung över mederna, vilkas namn felaktigt härleddes från honom. Kanske snarast, med Usener Göttern. s. 161 f., den maskulinform, till vilken moderns, Medeas, namn bildats med femininändelse och i så fall äldre än detta senare. Se f. ö. följ. o. anm. till v. 962. — Enligt andra antika källor hade Medea andra söner med Iason.

— Chiron el. Cheiron (*Χίρων, Χείρων*¹), berömd kentaur, son av Kronos o. okeaniden Philyra; 'den bäste av alla kentaurer' (Iliaden 11: 832); uppfinnaren av läkekonsten o. den förste läkaren och som sådan lärare för den läkekunniga Medeas son Medeios, för Asklepios, läkekonstens gud, för Iason (vars namn synes höra samman med *ιάσασθαι*, läka, bota) och som skicklig i vapnets bruk, jakt m. m. även för Herkules o. Achillevs. Namnet har redan av de gamle uppfattats som bildat av *χείρ*, hand, och denna härledning bör, trots framställda invändningar, alltjämt upprätthållas; jfr t. ex. *γάστρων*, tjockmagad person, till *γαστήρ, κεφαλών* till *κεφαλή*, huvud, lat. *capito*, till *caput*, *Naso* till *nasus* osv. Om den ofta uppträdande biformen med *i*, som bl. a. förekommer i vår text, se t. ex. Kretschmer Glotta 10: 60.

1002. Philyra, dryad, till *φύλλα*, lind, alltså av samma slag som dryadnamnen Daphne, lager, Ptelea, alm, osv. och heros- o. heroinnamnen Myrra, Narkissos, Hyakinthos m. fl.

1003. Nerevs, se anm. till v. 233.

¹ Eol. *Χέρωων* med speciell eolisk ljudutveckling.

1004. Psamathe, se anm. till v. 260.

— Aiakos, av ovisst ursprung¹.

1005. Phokos, halvbror till Pelevs, som dödade honom av avund. Eponym till Phokis, liksom namnen på hans båda söner Krissos och Panopevs till de phokiska städerna Krissa och Panopevs.

1006. Pelevs (*Πηλεύς*) var enl. Hesiod. fragm. son till Aiakos (och sålunda halvbror till Phokos, v. 1005).

— Thetis, se anm. till v. 244.

1007. Achilles (latinsk namnform, grek *Ἀχιλλεύς*), den från Homeros bekante hjälten². Namnets härledning har varit i hög grad omstridd: A. har tolkats som en ursprunglig vat-tengudomlighet och hans namn förknippats med namnet på gudaströmmen *Ἀχελῷος* (Usener Göttern. s. 14); det har förts till *ἄχος*, smärta, lidande osv. (Kretschmer Glotta 4: 305, 12: 105), som kortnamn till *Ἀχιλλεύς*, alltså ljud för ljud identiskt med fhty. *Agiwulf* osv. Fick-Bechtel² s. 425 osv.; det har också betraktats som ogrekiskt (Meister m. fl.).

1008. Aeneas, hjälten i Virgili Aeneid, enligt vilken han blev stamfader för Roms förste konung.

1009. Anchises, konung i Dardanos vid Idaberget; blev på grund av sin förbindelse med Afrodite av Zevs förlamad eller bländad av blixten. Bakom Afrodites förbindelse med Anchises döljer sig väl en österländsk myt eller saga.

1011. Kirke, se anm. till v. 957.

1013. Agrios, egentl.: vilde; eponym för de barbariska folk, som grekiska sjöfarare stiftat bekantskap med och som bodde i närheten av latinarna.

— Latinos, eponym för de latinska folkslagen. Det är väl otänkbart, att Hesiodos eller någon av hans samtida kunnat känna eller använda denna benämning.

¹ Äldre **Διφρη-ιος*, av Fick-Bechtel² s. 425 ställt till ett *αιφο-*, rörelse, liv, jfr O. A. Danielsson Indog. Forsch. 14: 338. Stundom i stället fört till *αἶα*, säl, med hänsyn därtill att namnet på hans maka, Psamathe, betyder 'sand, sandstrand'.

² Om honom och hans moder Thetis se t. ex. Iliaden 1: 348 f.

1014. Telegonos, egentl.: den i fjärran födde¹; eginetisk heros, som av avundsjuka tillsammans med Pelevs dödade dennes halvbroder, den ovannämnde Phokos. Enligt en yngre saga bragte han om livet sin till utseendet okände fader Odyssevs, då han ville uppsöka denne på Ithaka. — Versen är säkerligen ett inskott; den saknas i den viktiga Cod. Mediceus.

1016. Tyrsener, forntida folkslag av ovisst ursprung; av skalden uppfattat och brukat som ett kollektivnamn. Sannolikt åsyftas med de »heliga öarna» närmast de joniska öarna (jfr Iliaden 2: 625) och kanske även Sicilien. I forntiden kallades etruskerna ofta tyrrhener (tyrs-), och tyrrhener voro möjligen också Greklands urbefolkning, pelasgerna (se t. ex. Kretschmer Glotta 11: 276 f.).

1017. Odyssevs, den kloke och förslagne konungen på Ithaka, vars av Poseidons vrede orsakade irrfärder till makan och hemmet från det trojanska kriget skildras i Homeros' Odysse, ett motiv med många motsvarigheter i världslitteraturen. Med sagan om det trojanska kriget hade han från början sannolikt intet att skaffa. Ursprungligen möjligtvis ett demoniskt väsen; en antydning om Odyssevskult på Ithaka förekommer på ett ställe i den antika litteraturen. Namnets härledning måste, trots alla tolkningsförsök, betraktas som okänd, även de nyaste; kanske ett kortnamn till en fullständigare benämning. Anknytningen till aor. *ὀδύσασθαι*, hata, vredgas, i Odys. 1: 62, 19: 275, 407², torde vara av folketymologisk art. Möjligheten av icke-grekiskt ursprung är ej utesluten. De latinska formerna äro *Ulixes*, *Ulysses*, vilkas *l* uppträder redan i grekiskan (*Ὀλυσσεύς*, *Ὀλυττεύς*, *Ὀλυσσεύς*, m. m.): enligt Kretschmer representerande det äldre stadiet³.

¹ Jfr att hans halvbroder hette Telemachos.

² Jfr särskilt sista st.:

'Jag, som till eder är kommen i dag, är en man som med avundskådas av många båd' kvinnor och män på den bördiga jorden; därför Odyssevs må vara hans namn'.

I texten: *πολλοῖσιν* . . *ὀδυσομένηος* osv.

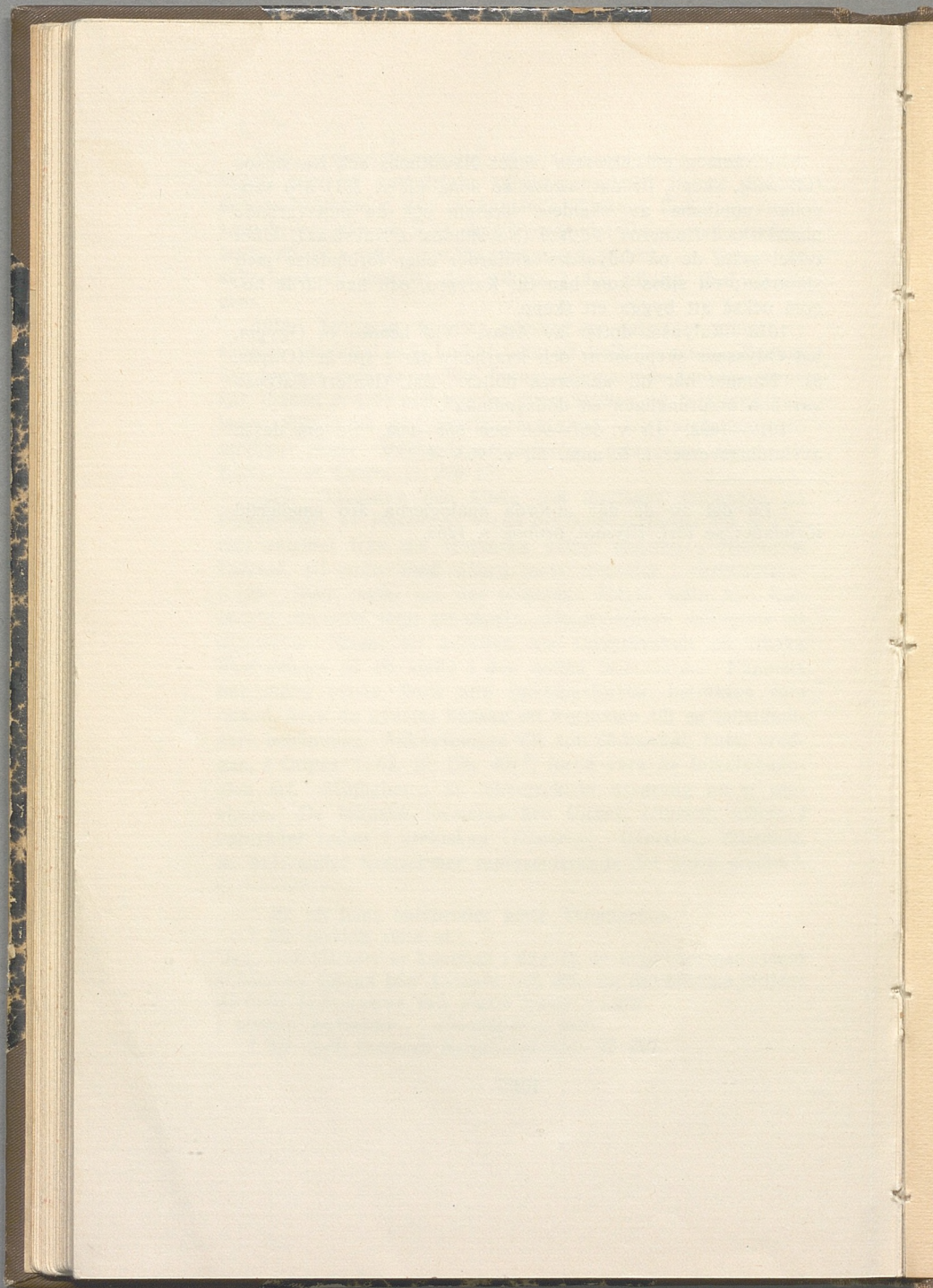
³ Jfr dock Solmsen Kuhns Zeitschr. 42: 207.

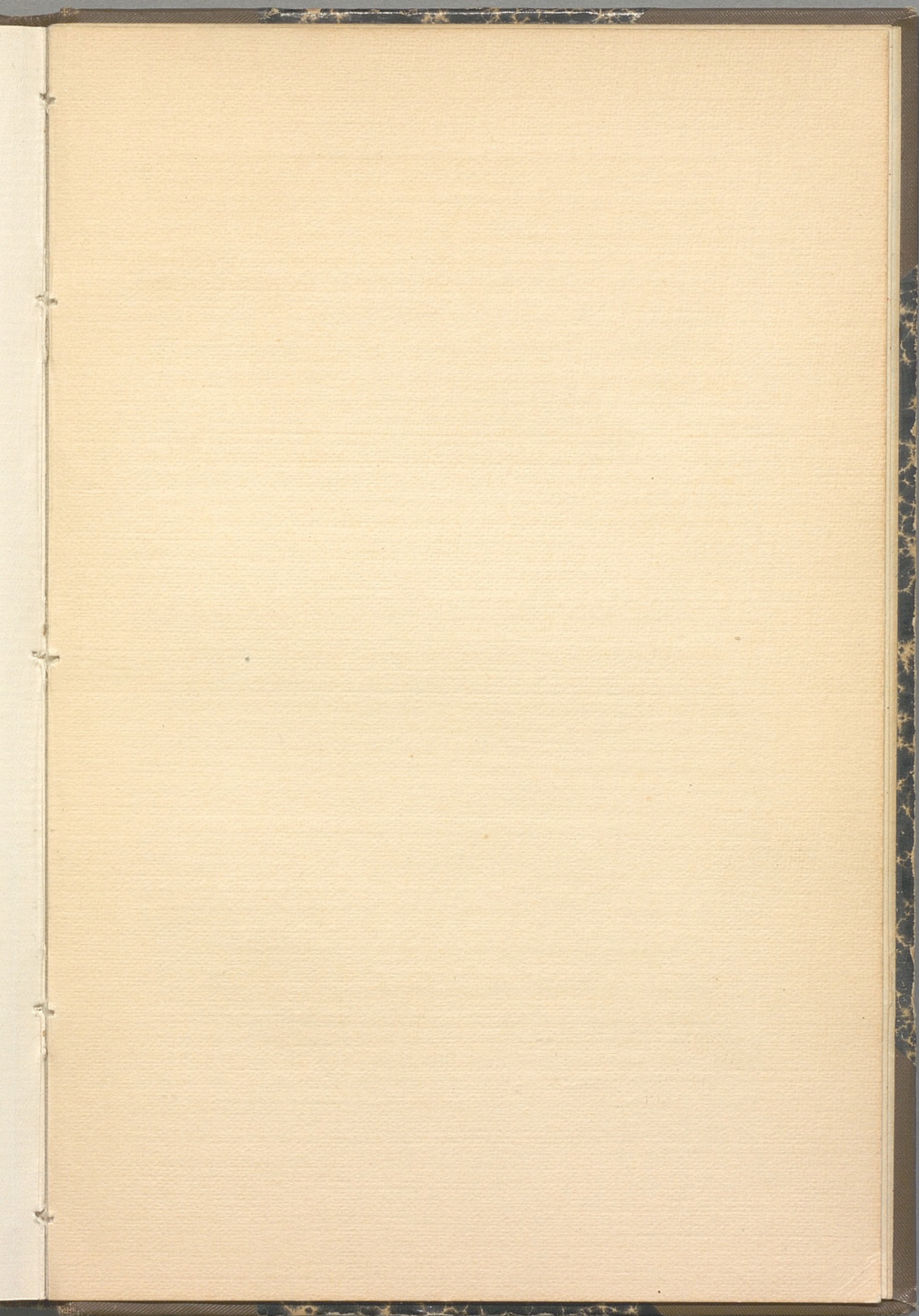
— Namnen på Odyssevs' söner Navsithoos och Navsinoos (till *ναός*, skepp, jfr dat. *ναοί*; se anm. till v. 251) äro sannolikt uppfunna av skalden, likasom ock de motsvarande phaiakiska i Homeros' Odyssé (Navsithoos o. Navsikaa). Utan tvivel syfta de på Odyssevs' sjöfärder eller förbindelse med sjöfarten; till sjöss kom han till Kalypso, och han lärde honom också att bygga ett skepp.

1018. Kalypso, dotter av Atlas. Vid hennes ö, Ogygia, led Odyssevs skeppsbrott och kvarhölls där i sju år (Odys. 5). Namnet hör till *καλύπτω*, döljer. Enl. Güntert Kalypso var hon ursprungligen en dödsgudinna¹.

1019—1022. Jfr v. 967—968 och 965—966. Se om dessa avslutningsverser f. ö. anm. till v. 963—4.

¹ En del av de där anförda analogierna äro emellertid förfelade; se förf. Etymol. ordbok s. 1263.

.....
PÅ C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG HA UTKOMMIT:
.....

SVENSK ETYMOLOGISK ORDBOK

AV *ELOF HELLQUIST*.

Prisbelönt av Svenska Akademien. Inb. 68: 25.

»Starka lovord användas ju alltför ofta och mista därför lätt sitt värde. I detta fall torde det icke innebära någon överdrift att tala om ett storverk — och ett nationalverk.

Såsom sådant skall Hellquists ordbok behålla sin betydelse för den svenska bildningen och för den språkvetenskapliga forskningen under långa tider framåt, och den skall älskas och uppskattas länge, sedan mycket som nu står i det litterära intressets mittpunkt mist en flyktig berömmelses glans.»
Professor Emil Olson i Svenska Dagbladet.

HESIODOS' VERK OCH DAGAR

Översättning av *ELOF HELLQUIST*. 2: 50.

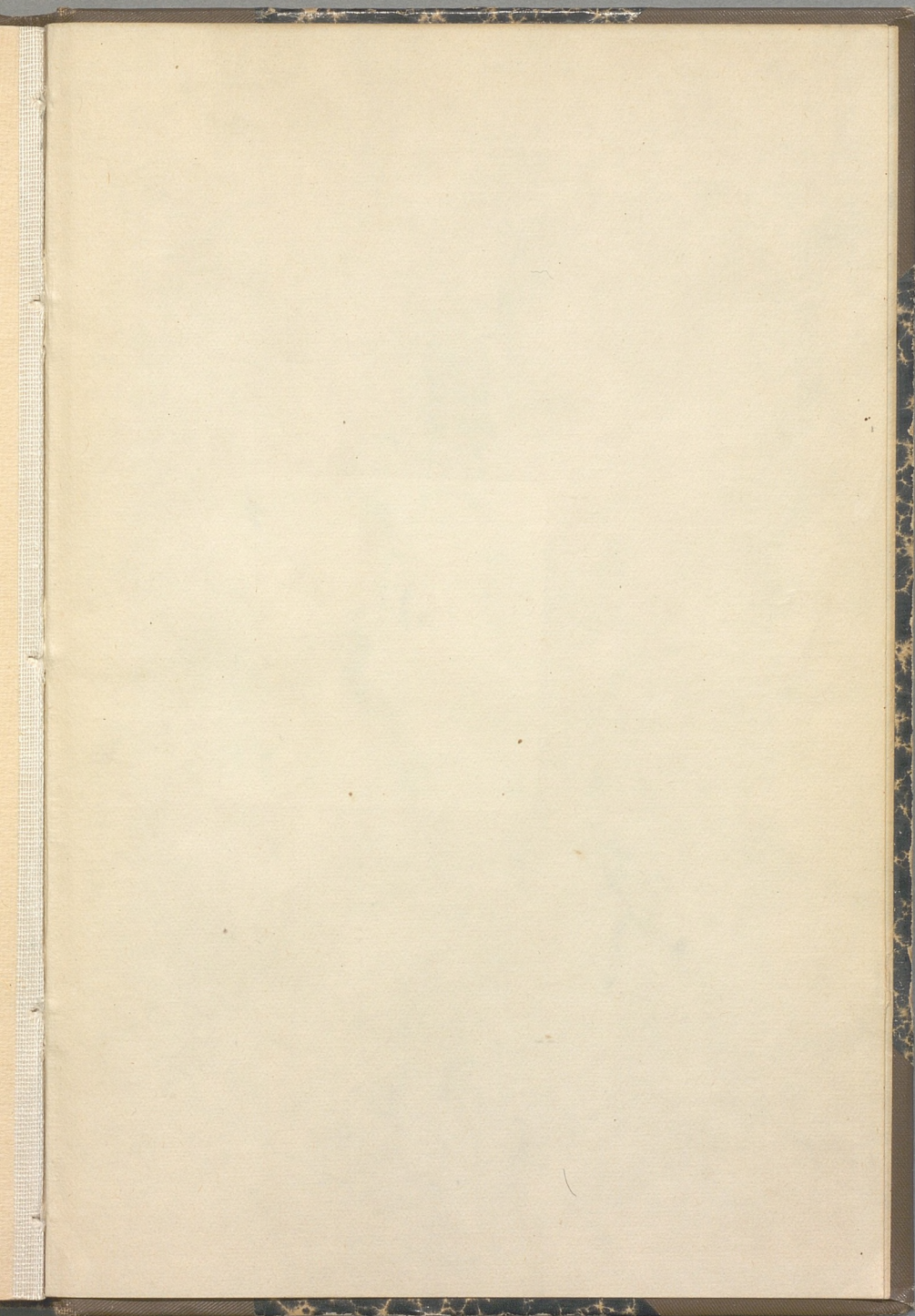
»Professor Hellquist visar sig icke blott besitta den nödiga lärdomen i grekiska — bland moderna filologer är det nog icke alltför många, som hållit den klassiska munderingen i så oklanderligt skick — utan han förvånar också med sin talang att skriva svensk vers. Hans otvungna och klara översättning intar utan vidare en rangplats bland våra tolkningar av antika diktare.»

Professor Fredrik Böök i Svenska Dagbladet.

DIKTER AV ÄLDRE OCH NYARE GERMANSKA SKALDER

Tolkade av *ELOF HELLQUIST*. 1: 75.

»Med tacksamhet och respekt bör en bok som denna mottagas. Den är i alla avseenden berättigad till en hedersplats, och underlig vore den ungdom, som ej skulle tjasas av kvädenas klangfulla ordspel på tankesträngar, ej rostade under sekel.»
E. K. W. i Lunds Dagblad.

STYCKE NR. 1. 1847. 1848.

SVENSK ETYMOLOGISK ORDBOK

AF DEN SVENSKA AKADEMIEN

Redigerad af P. A. LEVINGE. Andra upplagan. 1847.

Stockholm, hos B. A. BECKMAN, bokhandlare, N. 1. 1847.

INNEHÅLLS-FÖRTECKNING

1847. 1848.

1. A. 1-100. 2. B. 1-100. 3. C. 1-100. 4. D. 1-100. 5. E. 1-100. 6. F. 1-100. 7. G. 1-100. 8. H. 1-100. 9. I. 1-100. 10. J. 1-100. 11. K. 1-100. 12. L. 1-100. 13. M. 1-100. 14. N. 1-100. 15. O. 1-100. 16. P. 1-100. 17. Q. 1-100. 18. R. 1-100. 19. S. 1-100. 20. T. 1-100. 21. U. 1-100. 22. V. 1-100. 23. W. 1-100. 24. X. 1-100. 25. Y. 1-100. 26. Z. 1-100.

STYCKE NR. 2. 1849. 1850.

SVENSK ETYMOLOGISK ORDBOK

AF DEN SVENSKA AKADEMIEN

Redigerad af P. A. LEVINGE. Tredje upplagan. 1849.

Stockholm, hos B. A. BECKMAN, bokhandlare, N. 1. 1849.

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

000 091 701

www.books2ebooks.eu